

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ KADIN GÖÇMENLERİN
ENTEGRASYON SÜRECİ: KÜÇÜKÇEKMECE İLÇESİ ÖRNEĞİ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Baran ATEŞ

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Semiha Ümit ARAT

İSTANBUL- 2019

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Baran ATEŞ
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Kadın Göçmenlerin Entegrasyon Süreci: Küçükçekmece İlçesi Örneği
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 25.09.2019
- SAYFA SAYISI** : 102
- TEZ DANIŞMANLARI** : Dr. Öğr. Üyesi Semiha Ümit ARAT
- DİZİN TERİMLERİ** : Göç, Göçmen, Entegrasyon, Suriyeli Göçmen Kadınlar, Küçükçekmece.
- TÜRKÇE ÖZET** : Bu araştırmada genel bir çerçevede Suriye iç savaşına, savaş sonrası Suriye’den Türkiye’ye gelen göçmenlere, göç sırasında en çok etkilenen kadın ve çocuk göçmenlerin yaşamış olduğu temel problemlere değinilerek incelemeler yapılmıştır. Bu çalışma kadın göçmenlerin yaşadıkları mağduriyetleri gidermek ve duyarlılığı artırarak bu sorunlara çözüm bulabilmeyi, yeni sosyal politikaları inşa etmeyi amaçlamıştır.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Baran ATEŞ

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ KADIN GÖÇMENLERİN
ENTEGRASYON SÜRECİ: KÜÇÜKÇEKMECE İLÇESİ ÖRNEĞİ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Baran ATEŞ

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Semiha Ümit ARAT

İSTANBUL- 2019

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Baran ATEŞ

.../.../2019

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Baran ATEŞ' in **Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Kadın Göçmenlerin Entegrasyon Süreci: Küçükçekmece İlçesi Örneği** adlı tez çalışması, jürimiz tarafından SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER anabilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____
Dr. Öğr. Üyesi Semiha Ümit ARAT

Üye _____
Dr. Öğr. Üyesi Emine AKÇADAĞ
ALAGÖZ

Üye _____
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Zeynep ÖZKURT

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

... / ... / 2019

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

ÖZET

Dünyanın birçok yerinde yaşanan savaş ve çatışmalar, insanların yaşadıkları ülkelerinden, topraklarından terk edilmelerine sebep olmuştur. Genel olarak bakıldığında bu durumun yansımaları geçmişten günümüze büyüyerek gelmektedir. Hatta yaşandığı bölgelerde önüne geçilemeyecek bir hal almıştır. Devletler, uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları gibi birçok kurumlar sorunları çözmek politikalar üretmeye çalışmışlardır. Göçmen krizi, görüldüğü ve sanıldığı kadar insanların kendi ülkelerinden kaçarak başka ülkelere yerleşmesini kapsayan bir kavram değildir. Savaş ve çatışmanın yaşandığı dönemde, halkın kendi ülkesinde ve göç etmek zorunda kaldıkları ülkede, yaşadıkları sorunları, göç ettikleri ülkeye yerleşmeye başladıktan sonraki yaşam biçimlerinin tamamını bu kriz kapsamında değerlendirmek gerekmektedir.

Ülkelerinden göç etmek zorunda kalan kişilerle ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, zorlukların büyük bir kısmının kadınlar ve çocuklar tarafından yaşanıldığı görülmüştür. Bu araştırma, kadın göçmenlerin, göç öncesi ve sonrası yaşadıkları sorunları, bu sorunlara yönelik çözümler bulabilmeyi, yeni sosyal politikalar inşa edip, entegrasyon süreçlerine değinmeyi amaçlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Entegrasyon, Suriyeli Göçmen Kadınlar, Küçükçekmece.

ABSTRACT

Wars and conflicts that happened in many parts of the world have caused people to leave their countries and homelands. In general, the problem of refugees and asylum seekers is growing continuously from past to present. Even in some geographies which it is experienced could not be stopped. Governments, international organizations, NGOs, and many other institutions have endeavored to solve these problems. Refugee crisis is not the concept that seems to be seen that people are escaping from their home countries to other countries. The problem experienced by people in their homeland during the period of war and conflict, the problem that happened in the country where they had to migrate and all problems that are started after begin to settle in that country should be considered within the scope of the refugee crisis.

When we are looking for deeply, it is observed that women and children have biggest problems in each stage. In this study, there are some investigations have been made over problems of women refugees in a general framework, Syria crises and the problems of women refugees who are living in Turkey. This study aimed to eliminate the grievances of women refugees, to find solutions for these problems by increasing sensitivity and to build new social policies.

Keywords: Migration, Immigrant, Integration, Syrian Migrant Women, Küçükçekmece.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
KISALTMALAR LİSTESİ	VI
TABLolar LİSTESİ	VII
GRAFİKLER LİSTESİ	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	IX
EKLER LİSTESİ.....	X
ÖNSÖZ.....	XI
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	11
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	11
1.1. Göç	11
1.2.Göç Çeşitleri.....	12
1.2.1. Zorunlu ve Gönüllü Göç	12
1.2.2. İç ve Dış Göç	13
1.2.3. Kitle Göçü ve Bireysel Göç	13
1.2.4. Sürekli ve Geçici Göç.....	14
1.3.Göçmenlerin Statüsü.....	14
1.3.1Türkiye'deki Suriyelilerin Statüsü	15
1.4.Mülteci, Sığınmacı, Göçmen	17
1.5.Entegrasyon	19
1.5.1.Yapısal Entegrasyon.....	20
1.5.2.Kültürel Entegrasyon.....	20
1.5.3.Etkileşimsel Entegrasyon	21
1.5.4.Kimlik Entegrasyonu	21
İKİNCİ BÖLÜM.....	22
TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMENLER	22
2.1. Suriye'de Yaşanan İç Savaş.....	22
2.2. Türkiye-Suriye Krizi	23
2.3. Türkiye'nin Suriyeli Göçmen Politikası	24
2.4. Türkiye'de Yaşayan Göçmenlerin Temel Hak Ve Özgürlükleri.....	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	29
ENTEGRASYON SÜRECİ	29
3.1. Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Kadın Göçmenlerin Entegrasyonu	29
3.1.1. Göçmen Kadınların Sorunu.....	30
3.2. Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Kadın Göçmenlerin Durumu.....	31
3.3. Yaşamak İçin Suriye’den Türkiye’ye Kaçış	33
3.4. Türkiye’ye Gelen Suriyeli Kadınların Demografik Bilgileri	37
3.4.1. Eğitim Bilgileri	37
3.4.2. Yaş Bilgileri	39
3.4.3. Medeni Durum Bilgileri	40
3.4.4. Meslek	42
3.5. İç Savaşın Kadınların Yaşamı Üzerindeki Etkileri	43
3.6. Suriyeli Göçmen Kadınların İstismarı.....	48
3.6.1. Erken Yaşta ve Çok Eşli Evlilikler.....	48
3.6.2. Cinsel Taciz	49
3.6.3. Emek Sömürüsü	49
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	51
BULGULAR VE YORUM	51
4.1. Alt Problem 1: Suriyeli Kadınların Göç Etme Nedenleri ve Göç Öncesi Yaşamları Nasıldır?.....	52
4.1.1. Tema 1: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçleri.....	52
4.1.1.1. Göç Öncesi Toplumsal Hayat.....	53
4.1.1.2. Göçün Nedenleri	54
4.2. Alt Problem 2: Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar nelerdir?.....	56
4.2.1. Tema 2: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçlerinde Karşılaştıkları Zorluklar	57
4.2.1.1. Göç Sürecinde Aile ve Önceki Hayatın Etkileri	58
4.2.1.2. Yeni Yaşama Entegre Olma Süreci.....	60
4.2.1.3. Toplumsal Baskı ve Psikolojik Şiddet	63
4.3. Alt Problem 3: Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklarla baş etme yolları nelerdir?	65
4.3.1 Tema 3: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçlerinde Karşılaştıkları Zorluklarla Baş Etme Yolları	65
4.3.1.1. Devlet Desteği ve İş Yaşamı	67
4.3.1.2. Toplumsal Destek	69
4.3.1.3 Kendi Irkıyla Dayanışma	71

SONUÇ	72
KAYNAKÇA	76

KISALTMALAR LİSTESİ

AFAD	:	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	:	Birleşmiş Milletler
AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
ÖSO	:	Özgür Suriye Ordusu
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
GSYH	:	Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla
BMMYK	:	Birleşmiş Milletler Göçmenler Yüksek Komiserliği
YUKK	:	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
ISID	:	Irak ve Şam İslam Devleti
TESEV	:	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
DEAŞ	:	Irak ve Şam İslam Devleti
KCK	:	Kürdistan Topluluklar Birliği
WHO	:	Dünya Sağlık Örgütü
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
YÖK	:	Yükseköğretim Kurulu

TABLolar LİSTESİ

TABLO	SAYFA
Tablo 1 : Çalışma Grubuna Ait Demografik Özellikler Tablosu.....	7
Tablo 2 : Barınma Merkezleri Ve Bu Merkezlerde Bulunan Suriyeli Sayıları	37
Tablo 3 : Suriyeli Kadınların Eğitim Durumu Dağılımı(6 Yaş Üzeri), Kamp İçi Ve Kamp Dışı.....	38
Tablo 4 : Kamplarda Kalan Suriyeli Kadınların Yaş Dağılımı	39
Tablo 5 : Kamp Dışında Kalan Suriyeli Kadınların Yaş Dağılımı	40
Tablo 6 : Suriyeli Kadınların Medeni Durum Dağılımı (15 Yaş Ve Üzeri), Kamp İçi Ve Kamp Dışı	41
Tablo 7 : Suriyeli Kadınların Mesleki Durumları, Kamp İçi Ve Kamp Dışı.....	42
Tablo 8 : Suriyeli Kadınların Başka Bir Ülke Yerine Sığınmak İçin Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri, Kamp İçi Ve Kamp Dışı.....	44
Tablo 9 : Suriyeli Kadınların İç Karışıklıkta Hayatını Kaybeden Yakınları Olup/ Olmadığı, Kamp İçi Ve Kamp Dışı	45
Tablo 10 : Suriyeli Kadınların İç Karışıklıkta Yararlanan Yakınları Olup/Olmadığı, Kamp İçi Ve Kamp Dışı.....	45
Tablo 11 : Kadınların, Burada Olmayan Aile Bireylerinin Durumları, Kamp İçi Ve Kamp Dışı.....	46
Tablo 12 : Suriyeli Kadınların Psikolojik Desteğe İhtiyaçları, Kamp İçi Ve Kamp Dışı	47
Tablo 13 : Alt Problemler, Temalar Ve Alt Temalar.....	51
Tablo 14 : Alt Problemler, Temalar, Alt Temalar Ve Kodlar.....	52
Tablo 15 : Alt Problemler, Temalar, Alt Temalar Ve Kodlar.....	57
Tablo 16 : Alt Problemler, Temalar, Alt Temalar Ve Kodlar.....	66

GRAFİKLER LİSTESİ

GRAFİK	SAYFA
Grafik 1 : Suriyelilerin Geldikleri Suriye Kentlerinin Dağılımı	34
Grafik 2 : Kamp İçinde Yaşayan Suriyeli Kadınların Geldikleri Suriye Kentlerinin Dağılımı, Kamp İçi	35
Grafik 3 : Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadınların Geldikleri Suriyeli Kentlerinin Dağılımı, Kamp Dışı.....	36
Grafik 4 : Suriyeli Kadınların Eğitim Bilgileri	38
Grafik 5 : Suriyeli Kadınların Suriye'den Ayrılma Sebepleri	43
Grafik 6 : Suriyeli Kadınların Psikolojik Desteğe İhtiyaçları, Kamp İçi Ve Kamp Dışı	47

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİL	SAYFA
Şekil 1 : Durum Çalışması Desenleri	6
Şekil 2 : Suriyeli Kadınların Medeni Durum Dağılımı Kamp İçi Ve Kamp Dışı	41
Şekil 3 : Suriyeli Kadınların İç Karışıklıkta Hayatını Kaybeden Yakınları Olup/ Olmadığı, Kamp İçi Ve Kamp Dışı	44
Şekil 4 : Suriyeli Kadınların İç Karışıklıkta Yararlanan Yakınları Olup/ Olmadığı, Kamp İçi Ve Kamp Dışı.....	45

EKLER LİSTESİ

EK-A GÖRÜŞME FORMU

EK-B İZİN FORMU

ÖNSÖZ

İnsanlar, birçok nedenle bir yerden başka bir yere giderek, yer değiştirmektedirler. Ancak bu değişiklik, kişilerin özgür iradeleriyle olmadığı zamanlarda birçok sorunu beraberinde getirmiştir. İnsanlar, kendilerini çevreleyen şartların etkisiyle yaşadıkları, doğup büyüdüğü toprakları terk edip, kaçmak zorunda kalmışlardır. Bu kaçırlar hem yasal hem de yasa dışı olmuştur. Yaşamlarını idame ettirebilmek ya da kendilerini zorlayan şartlardan uzaklaşmak isteyen insanların, kendi ülkelerinden başka ülkelere yerleşme çabası uluslararası literatüre göçmen, mülteci gibi kavramların girmesine sebep olmuştur.

Suriye'de meydana gelen göç hareketi, yakın tarihin en büyük göç olayı olarak nitelendirilmiştir. Bu göç hareketiyle birlikte Türkiye, dünyada en çok göçmen bulunduran ülke konumuna gelmiştir. Yaklaşık dört milyona yakın göçmene, ev sahipliği yapmakta ve bu göçmenlerin de büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Bu tez çalışmasında, Suriyeli göçmen kadınların Türkiye'deki entegrasyon süreçleri incelenmiştir.

Araştırma süresi boyunca bilgisi, tecrübesi ve desteği ile yönlendirici olan, zaman ayıran, araştırmanın her aşamasında katkı sunan, geri dönüşleri ile araştırmanın en iyi şekilde sonuçlandırılmasını sağlayan, danışmanım, saygı değer hocam Dr. Öğr. Üyesi Semiha Ümit ARAT'a, lisans ve yüksek lisans yıllarımda emek harcayan, bu alanda gelişmemi sağlayan ve her türlü desteği veren Dr. Öğr. Üyesi Fatma Zeynep ÖZKURT ve Dr. Öğr. Üyesi Emine AKÇADAĞ ALAGÖZ başta olmak üzere tüm bölüm hocalarıma teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Ayrıca hayatım ve öğrenim yıllarım boyunca maddi manevi desteğini esirgemeyen anneme, babama ve kız kardeşime, yüksek lisans ders aşamasında ve çalışmam boyunca yardım ve desteklerinden dolayı Gizem ÇOBAN başta olmak üzere tüm arkadaşlarıma, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde görev yapan değerli hocalarıma ve idari personele teşekkürlerimi sunarım.

Bu araştırmanın yapılmasında, Küçükçekmece'de yaşayan Suriyeli kadın göçmenlerin büyük katkısı olmuştur. Görüşme talebimizi kabul ederek, bize zaman ayıran içtenlikle cevap veren katılımcılara teşekkür ederim.

Baran ATEŞ

GİRİŞ

Tarihsel süreçler içerisinde, insanlar çeşitli nedenlerle yaşadıkları yerleri terk ederek farklı yer ve bölgelere gitmişlerdir. Ravanstein'in "*The Laws of Migration*" çalışması, göç kuramını şekillendirmede öncü kabul edilmiştir. Ravanstein'e göre itici ve çekici olaylardan esinlenen insanların başka yer veya bölgelerdeki iş olanaklarının çekiciliği ile hareket ettiklerini ileri sürmüştür.¹

18. ve 19. Yüzyıllarda Sanayi Devrimi, Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Sanayi Devrimi'nin çıkmasıyla dünyanın farklı yerlerinden yasal ve yasa dışı yollarla, insanların zorla veya kendi istekleriyle, Avrupa ve Amerika'ya göç etmeleri başlamıştır. Sanayi Devrimi'nin Avrupa kıtasında ortaya çıkıp dünya ülkelerini etkilemesi, küresel ölçekte olduğunu göstermektedir. Ülkelerin Sanayi Devrimi ile daha çok rekabet haline girmeleri, pazar ve hammadde arayışları I.Dünya Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur. I.Dünya Savaşı'nın çıkması da Sanayi Devrimi gibi küresel ölçekte olduğu için büyük göç hareketliliğine neden olmuştur. Dünya da birçok insan, hayatlarını sürdürebilmek için göç etmek durumunda kalmıştır. Küresel alandaki bu göçler, II.Dünya Savaşı sonrası dünya da hakim olan Soğuk Savaş döneminde de devam etmektedir. Soğuk Savaş sonucunda yıkılan birçok devlet olmuştur. Bu yaşanan olaylar neticesinde, ülkelerin demografik yapılarında değişiklikler olmuştur. İnsanların daha güvenilir bölgelere göç ettikleri görülmüştür.

Anadolu, tarihi boyunca jeopolitik konumu başta olmak üzere, iklimi, limanları, stratejik savunma merkezleriyle birçok devlete güzergâh olmuştur. Ekonomik, sosyal, kültürel kimliğinden dolayı çekim merkezi haline gelmiş ve göç almıştır. Gelen kitlesel göç dalgaları, Osmanlı Devleti'nin ve sonrasında da Türkiye Cumhuriyeti'nin toplumsal, etnik ve kültürel yapısını büyük ölçüde etkilemiştir. Göç süreçlerinden etkilenen Türkiye'nin tarihine bakıldığında, Osmanlı İmparatorluğu döneminde yaşanan göçler dikkat çekmektedir. Çarlık Rusya'nın 1783 yılında Kırım'ı işgal etmesi, Osmanlı topraklarına doğru göç hareketliliğine neden olmuştur. Bu göç hareketliliği sonrasında Şeyh Şamil isyanı ile birlikte Çeçen, Çerkez ve Abhaza gibi birçok etnik milletin, Osmanlı topraklarına göç ettiği görülmüştür. Balkan savaşlarının sonucunda Sırbistan, Romanya ve Karadağ'ın kaybedilmesiyle bu bölgelerde yaşayan Türk kökenli halkın Anadolu'ya göç ettikleri görülmüştür.

---

¹ Ravenstein E.G. **The Laws of Migration**, Journal of the Royal Statistical Society, v.48, 1885 and 1889. v.52.

Cumhuriyet ilan edildikten sonra, 1926 yılında yapılan nüfus mübadelesi ile Batı Trakya'da yaşayan Müslümanlar Türkiye'ye getirilmiştir.² 1988 tarihinde 51.542 Iraklı, 1992 yılında 20.000 Bosnalı ve 17.746 Kosovalı Türkiye'ye göç etmiştir. Türkiye'ye gelen bu göçmenlere, misafir göçmen statüsü verilmiştir.³

Soğuk savaş döneminden günümüze kadar Yeni Dünya Düzeni ve Küreselleşme Çağı olarak adlandırılan 20. Yüzyılın sonu ve 21. Yüzyılı kapsayan bu dönemlerde teknolojinin gelişmesi beraberinde birçok şeyi getirmiştir. 2010 yılında başlayan Arap Baharı ile birlikte gündeme tekrardan göç konusu gelmiştir. Bakıldığında Arap Baharının çıkış noktası, Orta Doğu coğrafyası olduğu halde dünyadaki birçok ülkeyi etkilemiştir. Mısır, Tunus ve Libya gibi ülkeler, Arap Baharı ile iç karışıklıklara ve iktidar karşıtı gösterilere maruz kalmıştır. Bu süreçten Suriye'de etkilenmiş, Suriyeli vatandaşların iktidar karşıtı yaptığı eylemlerin ilerlemesiyle iç savaş ortamı doğmuştur.

2011 yılında Arap Baharı'nın etkisinden kaynaklanan ve hala süren Suriye iç savaşı, milyonlarca insanın ülkelerinden göç etmelerine sebep olmuştur. Tarihe bakıldığında dünyanın en önemli ve büyük göçmen problemlerinden biri haline gelmiş olan Suriye'deki yaşanan göç, Türkiye'yi de önemli oranda etkisi altına almıştır. Türkiye, komşusu olan Suriye'ye açık kapı politikası uygulayarak Suriyeli göçmenlere sahip çıkmıştır. Türkiye'de birçok şehirde barınma merkezleri kurulmuştur. Bu süreçte kurulan barınma merkezleri, Suriye'den gelen göçmen nüfusunu karşılamaya yeterli olmamıştır. Bunun üzerine Suriyeliler büyük şehir merkezlerine doğru göç edip yerleşmişlerdir.

2011 yılından itibaren, Suriye'deki iç savaştan etkilenip Türkiye'ye göç eden kişilerin sayısı, 2018 yılının Mart ayı itibarıyla 3,5 milyon civarında olup, bu sayının yüzde 50'sini kadın nüfusu oluşturmaktadır.⁴ Suriyeli göçmenlerin yüzde 10'u 10 ildeki kamplarda, yüzde 90'ı kamp dışında Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşamaktadır. Genel olarak bakıldığında kadınlar, dünyanın her yerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle karşı karşıya kalırken bir de göçmen kadın olmak özel bir hassasiyeti doğurmaktadır. Cinsel tacizler, çok eşlilik, erken yaştaki evlilikler ve emek sömürüleri göçmen kadınların yaşadıkları temel sorunları karşımıza çıkarmaktadır. İç savaş nedeniyle göç etmek zorunda kalan bireylerin sağlık sorunlarının, göç ettikleri ülkede yaşayan yerel halka göre daha fazla olduğu görülmektedir. Kadınların, Türkiye'de

² Kemal Karpat, *Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015. S:2.

³ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2013, 9,12.

⁴ Türkiye Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi, *Göç/Göçmen Bülteni*, 21 Mart 2018.

konakladıkları yerler, bir aradaki yaşam koşulları, gelir düzeylerinin düşük olması, sağlık sigortalarının olmaması ve dil farklılığının yaratmış olduğu engel, toplumsal statülerin düşük olması gibi birçok neden, sağlık hizmeti alma noktalarında da güçlük çektiklerini göstermiştir. Göçmen kadınlar, sağlık problemlerini karşılamada zorluklar yaşamışlardır.

Suriye göçü sonrası göçmen sorunlarının başlamasından itibaren, Türk basını bu hususu sık bir şekilde haber bültenlerine taşımaya başlamıştır. Haber bültenlerine taşınan haberler genel olarak dışlayıcı bir üslupta olmuştur. Kadın özelinde yapılan haberlerin ise sayıca az olduğu görülmüştür. Suriyeli göçmen kadınlar, can güvenliği gibi ciddi sorunlarla karşılaşırken, Türk medyası yaptığı haberlerde genelde evlilik ve kuma konularını ön plana çıkarmıştır. Ön plana çıkarmış oldukları konularda, Suriyeli göçmen kadınları suçlayan bir bakış açısı sunmuşlardır ve bu durum Suriyeli göçmen kadınların üzerinde negatif algı yaratmıştır. Küçükçekmece'de yapılan görüşmelerde Türkiye'deki Suriyeli göçmen kadınların, basının aksettiği bu üslubun yarattığı etki altında kaldıkları görülmüştür.

Bu çalışmada, kadın göçmenlerin göç öncesi ve sonrası yaşadıkları sorunlar tespit edilerek bu sorunlara yönelik çözümler bulabilmek ve entegrasyon süreçlerine ilişkin yeni sosyal politikalar inşa etmek amaçlanmıştır. Genel anlamda; Suriyeli göçmen kadınların, yaşadıkları topraklardaki iç savaş nedeniyle Türkiye'ye göç edip geldikleri ve oldukça zor şartlar altında yaşam mücadelesi vererek, hayatlarını devam ettirmekte oldukları, istihdamları için sağlanan yardımların ise yetersiz kaldığı ve medyanın etkisiyle Suriyeli göçmen kadınlara yönelik toplumsal önyargının arttığı ve bu durumun onların topluma entegre olmalarını zorlaştırdığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın Problemi

Savaş durumu sebebiyle ülkelerinden göç eden siviller bu durumdan en fazla etkilenen kişiler olmuşlardır. Bu süreç içerisinde yaşamlarında zorluklar yaşayan kişiler, zamanla yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi adına göç etmeye mecbur kalırlar. Günümüz toplumlarında hayatın her alanında aktif rol oynayan kadınlar, göç etme süreçlerinde, öncesinde ve sonrasında yaşam alanlarında ne gibi değişimlere zorlanırlar ve nasıl bir uyum sürecinden geçmekte oldukları araştırmanın temel merak edilen konusunu oluşturmaktadır. Bu süreçte, araştırmanın problemleri ve alt problemleri bu çerçevede belirlenmektedir.

Araştırma kapsamında problem, 'Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadın göçmenlerin entegrasyon süreçleri nelerdir?' olarak belirlenmiştir. Bu problem kapsamında araştırmanın alt problemleri belirlenmiştir.

- 1) Kadın göçmenlerin, Suriye'den göç etmelerine neden olan iç savaşın etkileri nasıl algılanmaktadır?
- 2) Kadın göçmenlerin, Türkiye'de yaşama durumuna uyum sağlama sürecinde yaşadıkları zorluklar nelerdir?
- 3) Kadın göçmenlerin, Türkiye'de yaşama durumuna uyum sağlama sürecinde zorluklarla baş etme yöntemleri nelerdir?

Sayıtlar

Araştırmanın sayıtları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

- i. Katılımcılar görüşme sorularını içtenlikle cevaplandırmışlardır.
- ii. Araştırmacı tarafından sorulan sorular, tüm katılımcılara aynı ses tonunda ve açıklıkla sorulmuştur.
- iii. Veri toplama araçlarındaki soruların konuya açıklık getirecek yeterlilikte olduğu kabul edilmektedir.
- iv. Katılımcılar, araştırmaya gönüllülük esasına dayanarak katılmışlardır.
- v. Görüşme ortamının fiziki yapısı kişilerin görüşlerini tam yansıtmalarına engel oluşturmamıştır.
- vi. Görüşmeler sırasında ve sonrasında Türkçe-Arapça çevirmenden destek alınmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları ise şu şekilde belirlenmiştir;

- i. Araştırmadaki bulgular görüşme formundaki sorularla sınırlıdır.
- ii. Araştırmanın literatür kısmı yayımlanmış kaynaklardan elde edilenlerle sınırlandırılmıştır.
- iii. Görüşme süresi boyunca toplanan veriler ile sınırlıdır.
- İv. Görüşmeye katılmak isteyen 12 kişiyle sınırlıdır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modelinden, çalışma grubundan ve verilerin toplanarak analiz edilme sürecinden ayrıntılı olarak söz edilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel desende tasarlanmıştır ve nitel araştırma desenlerinden 'bütüncül çoklu durum deseni' kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formu oluşturulurken alan yazında yer alan, göçmenlerin yaşadıkları problemlere ve göç olaylarına dikkat çeken çalışmalar göz önünde bulundurulmuştur. Alan yazında yer alan anket ve ölçekler taranmış, sorular buna göre oluşturularak çalışmanın niteliklerine göre uyarlanmıştır.

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konması olarak tanımlanabilir. Görüşme, nitel araştırmalarda en sık kullanılan yöntemdir. İnsanların bakış açılarını, deneyim, duygu ve algılarını ortaya koymak için oldukça güçlü bir yöntemdir.⁵

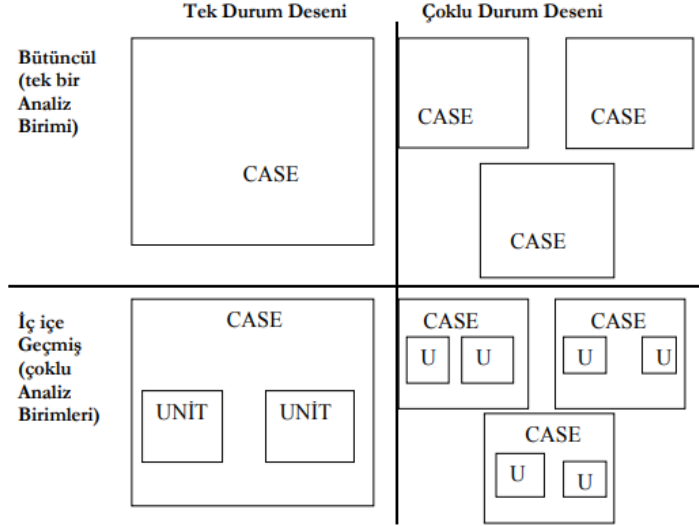
Durum çalışması her aşaması dikkatli bir biçimde desenlenmesi gereken, sağlam gerekçelere dayandırılması ve teknik araştırma bilgisi gerektiren bir araştırma yöntemidir.⁶ Durum desenleri incelendiğinde, çalışmaya en uygun bulunan bütüncül çoklu durum desendir. Her bir durum kendi içinde bütüncül olarak ele alınır ve daha sonra birbirleriyle karşılaştırılır.⁷ Bu desende birden fazla kişi, kurum veya durum söz konusudur. Hepsi bir araya getirilerek karşılaştırmalar yapılır ve bütüncül olarak ele alınmaktadır.

---

⁵ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s.235.

⁶ Yıldırım ve Şimşek, a.g.e., s. 240.

⁷ Yıldırım ve Şimşek, a.g.e.,ss. 291-292.

Şekil 1 : Durum Çalışması Desenleri (Yin, 2003)

Bu araştırmada nitel veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış, yüz yüze görüşme soruları kullanılmıştır. Sorular, araştırmacı tarafından ihtiyaçlar ve araştırma problemleri temel alınarak belirlendikten sonra nitel araştırmalar yürüten Gizem ÇOBAN'ın kontrolüne sunulmuştur. Uzman kişi tarafından sorular tekrar düzenlenip geri bildirim alınarak son haline getirilmiştir. Çalışma sürecinde kadın göçmenlerin yaşadıkları problemler, göç etme süreçleri ve göç sonrası durumları ele alınarak görüşmeler anektodlar ve kodlar dâhilinde aktarılmaktadır. Yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan temalar, alt temalar ve kodlar belirlenerek yorumlanma aşamasına geçilmektedir. Aynı zamanda yaşanan durumlardan yola çıkılarak, kadın göçmenlerin içinde buldukları duruma ilişkin çalışmalar yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmacının çalışma grubunu, İstanbul'un Küçükçekmece ilçesinde yaşayan, Suriye'den göç eden 12 kadın göçmen oluşturmaktadır. Kadın göçmenler, farklı demografik özelliklere ve sosyoekonomik durumlara sahiptir. Araştırmacının çalışma grubu belirlenirken, kartopu örnekleme modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinde kartopu örnekleme modelinde kişiden kişiye, kişiden de durumlara ulaşarak farklı olguları açıklayabilmek amaçlanmaktadır.⁸ Çalışma grubunu oluşturan kişilere yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Araştırmacının çalışma grubuna ait demografik özellikler tablo 12' de belirtilmiştir.

⁸ Kazım Özdamar, **Örnekleme Yöntemleri**, SPSS ile Biyoistatistik, 4. Baskı, Eskişehir, 2001, s.261.

Tablo 1 :Çalışma Grubuna Ait Demografik Özellikler Tablosu

Takma İsim	Yaş	Meslek	Göç Etme Yılı	Eğitim Düzeyi	Medeni Durumu	Çocuk Sayısı	Göç Ederken Kullandığı Ulaşım Yöntemi
Ayşe	29	Sağlıkçı	2014	Lisans	Bekâr	-	Kara yoluyla yürüyerek kaçak geldi.
Betül	26	Öğrenci	2014	Lisans Öğrencisi	Bekâr	-	Kara yoluyla yürüyerek ve özel araçla kaçak geldi.
Büşra	42	Sağlıkçı	2014	Ortaokul	Evli	6 çocuk	Kara yoluyla yürüyerek ve özel araçla kaçak geldi.
Fatma	36	Kuaför	2015	Lisans	Evli	4 çocuk	Otobüs ve otostopla kaçak geldi.
Merve	27	Eczane Teknikeri	2013	Lise	Bekâr	-	Kaçak, araçlarla geldi.
Sara	25	Öğrenci	2015	Lisans öğrencisi	Bekâr	-	Otobüsle geldi.
Gökçe	20	Öğrenci	2013	Lisans	Bekâr	-	Çocuk

				öğrencisi			yaşta otobüsle ve otostopla geldi.
Deniz	22	Konfeksiyon çalışanı	2016	Lise	Bekâr	-	Yürüyerek kaçak yollarla geldi.
Nazlı	35	Öğretmen	2015	Lisans	Evli	5 çocuk	Otobüsle kaçak geldi.
Duru	33	Hemşire	2013	Lisans	Evli	4 çocuk	Otobüsle kaçak geldi.
Suzan	40	Memur (önceden)	2015	Lisans	Evli	4 çocuk	Yürüyerek kaçak yollarla geldi
Gizem	21	Öğrenci	2015	Lisans	Bekâr	-	Ailesiyle, yürüyerek kaçak yollarla geldi

Araştırmanın çalışma grubunda katılımcılara takma isimler verilmiştir. Katılımcıların göç dönemlerinden önceki hayatlarına ilişkin bilgi almak ve demografik bilgileri bu anlamda göz önünde bulundurulmak istendiği için dikkat edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada verilerin toplanılması için, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular, araştırmanın problemini belirlemeye yönelik oluşturularak bir uzman tarafından gözden geçirilerek, gerekli düzenlemeler yapılmış ve onaylanmıştır. Tüm

görüşmelerde kalıcılığı ve güvenilirliğini sağlamak için katılımcıların izni alınarak ses kaydı alınmıştır. Ses kayıtları daha sonra Microsoft Word programına aktarılmıştır.

Veri toplama sürecinde, yöneticilerin güven ortamının oluşmasına ve gizlilik ilkelerinin korunacağı bilgisi verilmiştir. Uygun koşullar sağlanarak görüşmeler yapılan yöneticilerin, günlük rutinlerini gözlemlemek için farklı zaman dilimlerinde iki defa ziyaret sağlanmıştır. Bu ziyaretlerde yöneticinin işini engelleyecek herhangi bir durum olmamasına dikkat edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Verilerin toplanması için yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Veri kayıplarını önlemek için katılımcılardan izin alınarak görüşmeler, kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Görüşme yapılmadan önce katılımcılara davet amaçlı ön görüşme yapılmıştır. Katılımcılara, kimliği ve verdiği bilgilerin bir kod ile gizli tutulacağı söylenmiştir. Kayıt cihazının, katılımcılar üzerindeki yaratabileceği olumsuzlukları önlemek için, görüşmenin sonunda ses kayıtlarını katılımcılarında dinleyebileceği ve talebi halinde istemediği yerleri kesebileceği belirtilmiştir.

İstanbul ili, Küçükçekmece ilçesinde ikamet eden Suriye'den çeşitli sebeplerle göç etmiş kadın göçmenler belirlenerek, onlara erişmek adına ön çalışma yapılmıştır. Görüşmelerde, kadın göçmenlerin güven ortamının sağlanması için ortak tanıdıklardan yardımlara ihtiyaç duyulmuştur. Belirlenen kadın katılımcılardan sağlanan görüşmeler Ocak- Mart 2019 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

İnandırıcılık ve Tutarlılık

Nitel araştırma yöntemlerinde çalışmaların inandırıcılık ve tutarlılığının belirlenmesi gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında inandırıcılık düzeyinin artırılması için hazırlanan görüşme formu kapsamında açık uçlu sorular, alanında uzman akademisyen tarafından kontrol edilmiştir. Alan yazın taraması sonucunda oluşturulan soruların, amaca hizmet etmesine önem verilmiştir.

Katılımcıların görüşleri alındıktan sonra düz metne aktarılan görüşmeler, katılımcılara gösterilerek düzeltmeleri istenen yerlerle ilgili yorumları alınmıştır. Bu sebeple çalışmanın görüşmelerinde, teyit edilebilirlik önem kazanmıştır.

Araştırmacı, görüşme kapsamında kadın göçmenlerin problemlerini daha iyi anlamlandırabilmek için yönlendirmeler yapmadan ve karşı tarafı etki altında bırakmadan yansıtıcı dinleme tekniğini kullanarak, sohbet havasında olmasına özen göstermiştir.

Verilerin Analizi

Görüşmelerin ses kayıtları yazıya aktarılarak, veriler içerik analiz yöntemi ile çözülmüştür. İçerik analizinin temel amacı, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinin ilk aşaması olarak, kayıtlardan dökülen veriler soru başlıkları altında kodlanmıştır. Kodlama, elde edilen verileri bölümlere ayırmayı, incelemeyi, kavramlaştırmayı ve ilişkilendirmeyi gerektirir.⁹ Araştırmacı, verileri kodladıktan sonra kavramsal olarak anlamlaştırmıştır. Strauss ve Corbin'e göre; bilim, kavramlar olmadan var olamaz. Kavramlar, bizim olguları anlayarak bu olgular üzerinde etkili düşünmemize vesile olur. Bir kavrama ad verdiğimiz zaman ise o kavramı inceleyebilir, başka kavramlarla ilişkilendirebilir ve üzerine daha çok düşünebiliriz.¹⁰ Betimsel analizde özetlenerek yorumlanan veriler içerik analizinde derin bir işleme tabi tutularak betimsel analizde fark edilemeyen temalar bu analiz sonucunda ortaya çıkabilir.¹¹

İçerik analizinde elde edilen kavramlar, birbirleriyle belirli bir tema altında sınıflandırılmıştır. Alt temaların birbiri ile olan ilişkileri belirlenerek, belirlenen ilişkiler bir üst tema ile açıklanmıştır. Veriler kodlandıktan ve anlamlı bölümlere ayrıldıktan sonra tablo haline getirilmiştir. Kodlar bir araya getirilip incelenerek temalar oluşturulmuştur. Tema ve alt temalar kodlar yardımıyla ve anektodlarla desteklenerek yorumlanmıştır.

---

⁹ Yıldırım ve Şimşek, a.g.e., s.238.

¹⁰ Yıldırım ve Şimşek, a.g.e., s.242.

¹¹ Yıldırım ve Şimşek, a.g.e., ss.253-254.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kuramsal ve kavramsal açıdan derinlemesine incelenmesine yer verilmiştir.

1.1. Göç

İlk insandan bu yana değişmeyen bazı olgulardan bahsedilir. Göç hiç şüphesiz ki bunlardan bir tanesidir. İnsanlar, tarih boyunca hem bireysel hem de kitlesel olarak bir yerden başka yere çeşitli sebepler gerekçesinde hareket etmişler ve bu hareketlilik sonucunda da çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Göç olgusu çok boyutlu bir kavram olduğu için birçok tanımlamalar yapılmıştır. Akkayan, göçü, “Göç ve Değişim” isimli eserinde;

*“Kişilerin hayatlarının gelecekte ki kısmının tamamını veya bir kısmını geçirmek üzere bir iskân ünitesinden (köy, kasaba, kent gibi) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafik bir yer değiştirme olayıdır.”*¹² Şeklinde tanımlamıştır.

Göç, Marshall'a göre;

*“Bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına doğru kalıcı hareketini içerir.”*¹³ Şeklindedir.

Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğüne göre göç;

“Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” tir.¹⁴

Göçle ilgili birçok tanım yapılmıştır. Yapılan tanımlamalar incelendiğinde genel olarak aynı ifadelerin kullanıldığı görülmüş ve göçün yer değiştirme özelliği üzerinde durulmuştur.

¹² Taylan Akkayan, **Göç ve Değişim**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1979, s.21.

¹³ Gordon Marshall, **Sosyoloji Sözlüğü**, Osman Akinhay, Derya Kömürcü (çev.), İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları, 2003, s.685.

¹⁴ **TDK Büyük Türkçe Sözlük**, “Göç”, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.595e50da6ee775.99606129 (Erişim Tarihi: 06.07.2017).

Savaş ve hastalık durumu, ekonomik buhran, siyasi gerilim ve toplum düzeninin bozulacağı hassas konular, aile veya toplum olarak yaşadıkları vatani veya bölgeyi terk ederek yeni bir ülkeye, bölgeye taşınmalarına göç denilmektedir. İncelendiğinde yapılan bu yer değiştirmelerin sıradan, sebepsiz ve sonuçsuz yapılmadığı görülmektedir.

1.2.Göç Çeşitleri

Göç olgusunu daha iyi anlayabilmek için göçleri, çeşitli şekillerde sınıflandırmak mümkündür. Göçün oluşmasına sebep olan irade esasına göre; zorunlu ve gönüllü göç, yapılan göçün nüfus sayısına göre; bireysel göç ve kitle göçü, ülke ve uluslararası perspektifte; iç ve dış göç, yerleşme sürelerine göre; sürekli ve geçici göç olarak gruplandırılır.¹⁵

1.2.1. Zorunlu ve Gönüllü Göç

Zorunlu göç, bireylerin kendi iradeleri dışında buldukları, yaşadıkları toprakları terk etmeleridir. İtici faktörlerin oluşumunda bu göçlerin etkisi büyüktür. Genel olarak bakıldığında bu itici faktörler; doğal afetler, savaşlar, temel ihtiyaçların karşılanmasındaki zorluklar, sosyal hizmetlerin yetersizliği, işsizlik, güvenlik ihtiyacı, siyasi ve dini nedenler, toplumsal baskılardır. Zorunlu göçlerde önemli olan göçe neden olan temel faktörlerin göçmenlerin inisiyatifi dışında herhangi zorlayıcı bir güç tarafından oluşturulmasıdır.¹⁶

Bireylerin buldukları alandan kendi hür iradeleri ile başka bir bölgeye yaptıkları harekete, gönüllü göç denir. Gönüllü göçün oluşumunda da çekici faktörlerin etki alanını görmekteyiz. Bunlar; yaşam standartlarını iyileştirme ve artırma isteği, iyi eğitim ve öğretim almak, sosyal hizmetlerden faydalanarak, kariyer ve akademi yapma isteği, iş imkânlarının iyi olması, kişisel özgürlükler ve inançlar noktasında daha iyi yaşama isteği, aynı kültürden insanlarla yaşama isteğidir. Göçmeni göçe iten dışarıdan gelen zorlayıcı ve itici güçler yoktur aksine bireysel istekler ve göç edilecek yerdeki çekici faktörler etkili olmaktadır.

¹⁵ Fatma Yıldız, Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Sorunları ve Entegrasyon Süreçleri: Mersin Örneği, İstanbul, 2018, s. 19.(**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**)

¹⁶ Başak Kale, **Zorunlu Göçün 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu Üzerindeki Etkileri, Türkiye'nin Göç Tarihi, 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler**, Ed. M. Murat Erdoğan & Ayhan Kaya. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, s.153-167.

1.2.2. İç ve Dış Göç

İç göç, ülke içerisinde ki nüfusun yer değiştirmesine denilmektedir. Yapılan iç göçlerle, ülkenin toplam nüfusunda herhangi bir değişme olmaz. Belirli bir süre ya da sürekli kalmak amacıyla ülke sınırları dışına yapılan göçlere ise dış göç denilmektedir. Bakıldığında iç göç ve dış göç arasında ki temel fark iç göç ülke içerisinde ki kısa mesafeli göçlerdir. Dış göç ise daha uzak mesafelere yapılan uluslararası göçlerdir. Dış göçler daha çok işçi göçleri gibi çalışmak ya da maddi beklentileri karşılamak için gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında daha iyi yaşam koşulları, kariyer yapma isteği, eğitim hizmetlerinden yararlanma gibi nedenler de bireyleri dış göçe itmektir. İç göçe örnek olarak; Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar Türkiye’de, özellikle kırsal alanlardan kentlere doğru göç olayları hızlı ve sürekli yaşanmaktadır. Bunlar zamanla kalıcı göçler haline gelmiştir. Oranın yapısına hızlıca uyum sağlayarak, yaşamlarını sürdürmeye devam etmişlerdir. Dış göç olgusuna yine Türkiye üzerinden örnekler verecek olursak; Ülkemize 1923-1989 yılları arasında olmak üzere çoğu balkan ülkelerinden 2,2 milyon göç olmuştur. Bu rakam ortalama Türkiye nüfusunun yüzde 5’ini oluşturmaktadır.¹⁷ 1950’li yıllardan sonra başta Almanya ülkesi olmak üzere birçok ülkeye işçi gitmeye başladı. Almanya’nın yanında Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere, ABD, Kuveyt ülkelerinde işçilerimiz bulunmaktadır.

1.2.3. Kitle Göçü ve Bireysel Göç

Demografik olarak göç olgusunu değerlendirdiğimizde göç hareketliliği, bulunduğu yerden başka bir yere bireysel veya toplumsal grupların yer değiştirmesi şeklinde tanımlanabilir. Bireysel göçlerde genel olarak birey aktif rol oynamaktadır. Göç etmeye kendi iradeleriyle karar verip, göçün neden ve sonuçları hakkında bilgiye sahiptirler. Bireysel göçlerde, göç edecekleri yeri göçmenler kendileri seçer, büyük beklentiler ve arzular içerisinde bu eylemi gerçekleştirirler. Kitlesele göçler ise daha çok devletlerarası sosyal, ekonomik ve siyasi nedenlerle ortaya çıkar. Genel olarak bakıldığında belli bir grubun göç etmeye mecbur bırakılmasıdır. Bu yönüyle kitlesele göçler çoğu zaman zorunlu göç türüyle benzerlik taşımaktadır.

Kitle göçü, birçok ortak özelliğe sahip insanların grup veya gruplar halinde yer değiştirmesidir. Nüfus mübadeleleri kitle göçüne örnek olarak gösterilebilir. Bireysel göçün en belirgin özelliği, gönüllü gerçekleşen bir harekettir. Bireylerin ya

¹⁷ TÜİK, *Ülkelere Göre Yurtdışından Gelen Göç*, http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=167, 2000. (Erişim Tarihi: 22 Eylül 2018)

da ailelerin kendi iradeleriyle, çeşitli arzu ve isteklerine ulaşmak için gerçekleştirmiş oldukları hareketleri şeklinde açıklanabilir. Ancak bireysel göçler zamanla kitlesel göçlere dönüşebilmektedir. Bu duruma 1960'lı yıllarda başlayan Türkiye'deki dış göçleri örnek verebiliriz. Bireysel olarak başlayan dış göçün zamanla milyonlarca kişinin katıldığı kitle göçü şeklini almıştır. Bu durum, bireysel olarak başlayan göçlerin yoğunlaşması, göç edilen yerlerde fırsatların çok olması ve toplumun önde gelen bireylerin daha önce göç eden kişilerle iletişim halinde olmaları esasına bağlıdır. Göç çeşitleri genel olarak farklı göç hareketlerine şekillenebildiği için zamanla birbirlerine de benzeyebilir ya da dönüşebilmektedirler.

1.2.4. Sürekli ve Geçici Göç

Göçler, bireylerin yerleşme sürelerine göre sürekli göçler veya geçici göçler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Sürekli göçlerin temel noktasında bireylerin veya toplumların, göç ettikleri yerler de daimi olarak kalmayı planlayarak göç ettikleri gözlemlenmiştir. Sürekli göçler, gidilen yerlere geri dönmek üzere yapılan göçlerdir. Yerleşmek amacıyla yapılan göçler sürekli göçlere örnek gösterilebilir. Genel olarak sebebi, ekonomik ve ya bireysel nedenlerdir.

Geçici göç, belirli bir süreliğine bir yerden başka bir yere göç etmeye denilir.¹⁸ Birey, göç ettiği topraklara tekrardan geri dönmek üzere göç etmektedir. Buna örnek olarak mevsimlik işçi göçleri, eğitim için giden öğrenciler geçici göçlere örnek verilebilir. Sürekli göç ve geçici göçün arasında ki en belirgin fark göç eden bireylerin göç ettikleri yerde ki kalma süreçlerine bağlıdır. Ancak zamanla göçmenin zihnindeki geri dönme ya da daimi kalma fikri değişebilir.

1.3.Göçmenlerin Statüsü

Göç türlerinin sınıflandırılmasında, ev sahibi ülkenin göçmenlere verdiği hukuki statü önemli yer tutmaktadır. Bu durum entegrasyon süreçlerini olumlu veya olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Geçekleşmiş veya gerçekleşmesi beklenen iç çatışma, savaş ve doğal afetler sebebiyle göç etmek zorunda kalan insanlara zorunlu göçmen denir. Ülkelerin birçoğunda zorunlu göçmenlere koruma sağlayan kanunların olduğu görülmüştür. Zorunlu göçmenlerle ilgili düzenlenmiş olan yasalar,

---

¹⁸ Yasemin Naz, Türkiye'nin Uluslar Arası Göç Politikası Ve Uluslar Arası Göçün Türkiye'deki Güncel Sorunları, Süleyman Demirel Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2015, s.15-19. **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**

göçmenler ile düzenlenen yasalarla aynı değildir. Yasalar, ülkelerindeki çatışma ve doğal afet bittiğinde, zorunlu göçmenlerin ülkelerine geri gitmesini öngörür ve zorunlu göçmenler için geçici koruma sağlar. Entegrasyon kavramı, zorunlu göçmenlerle ilgili hukuki düzenlemelerin mantığına göre değerlendirildiğinde, entegrasyonun belirli bir zamana ve kısmi olarak gerçekleştiği görülmektedir. Diğer taraftan zorunlu göçmenlere kalıcı bir ikamet hakkının tanınması, yeni topluma yönelik entegrasyon süreçlerini tetikler ve geliştirir.¹⁹

1.3.1Türkiye'deki Suriyelilerin Statüsü

İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında Avrupa kıtasında başlayan göçler mülteci, sığınmacı ve göçmen kavramlarını uluslararası toplumun gündemine getirmiştir. Ülkesini terk etmek zorunda kalan kişilere, mülteci statüsünde olmak üzere, devletler tarafından çeşitli hakların verilmesini sağlayan, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi akdedilmiştir. Cenevre Sözleşmesi, mülteci meselesini düzenleyen ilk ve tek anlaşma niteliğindedir. Sözleşmeye göre, mülteci statüsünden 1 Ocak 1951 tarihinden önce Avrupa'da yaşanan olaylar sebebiyle göç etmek zorunda kalan kişiler faydalanabilmiştir.²⁰ Belirtilen zaman aralığından sonra ve farklı yerlerden göç etmek zorunda kalan mültecilerin, sözleşmede yer alan mülteci statüsünden faydalanabilmeleri için, tarih ve coğrafi kısıtlamayı kaldıran, 1967 yılındaki "Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol" kabul edilmiştir.²¹ Türkiye, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol'e taraf olmuştur.

Türkiye, Cenevre Sözleşmesini imzalarken mültecilerle ilgili zaman ve coğrafi kısıtlamayı kabul etmiştir. 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol'ü ancak coğrafi kısıtlamasının kabul edilmesi kaydıyla kabul etmiştir. Türkiye bu durumda sadece Avrupa'da yaşanan olaylar çerçevesinde mülteci statüsünü tanıyacağını bildirmiştir. Sözleşme ve protokolde yer alan kararlar çerçevesinde Türkiye, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol'üne göre Suriyelileri mülteci olarak tanımakla yükümlü olmamaktadır.

Türkiye, küreselleşmeyle birlikte artan göçün düzenlenmesi ve AB uyum süreci kapsamında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun'u 04.04.2013 tarihinde yürürlüğe sokmuştur. Kanunun üçüncü kısmında yer alan

¹⁹Heckman Friedrich, *Integration von Migranten*: 1, Wiesbaden: Springer VS, 2015.

²⁰ Hamdi Topal, "Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi II*, İstanbul, 2015, s. 5-22.

²¹ Topal, a.g.e., ss. 10-25.

“Uluslararası Koruma” başlığı adı altında Geçici Koruma Statüsü ve rejimi, toplu veya kitlesel göç durumları için tanımlandığından, Suriyelilerin Türkiye’deki statüsü, “Geçici Koruma” kapsamında tanımlanmıştır. YUKK’ a göre madde 91, fıkra 1’e göre geçici koruma şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.”²²

Geçici koruma statüsü mültecilik şartı taşımayan kitlesel göç hareketleri için geliştirilmiş bir hukuki koruma statüsüdür. Göçmenlerin bu koruma statüsünden faydalanabilmeleri için Türkiye sınırları içinde olmaları gerekmektedir. Sınırların dışına çıktıkları andan itibaren bu korunmadan faydalanamamaktadırlar.

Göçmen ekonomik ve sosyal şartlarını iyileştirmek, kendilerine ve ailelerine yönelik beklentileri geliştirmek maksadıyla farklı bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişiler ve aile bireyleri için kullanılmaktadır. Birleşmiş Milletler ise, yabancı bir ülkede bir yıldan fazla hayatını devam ettiren kişiyi göçmen olarak tanımlamaktadır.²³

Kanun ve yönetmelikler incelendiğinde, tanımlamaların Suriyelilerin Türkiye’deki durumunu açıklamada yetersiz olduğu görülmüştür. Türkiye’de yaşayan ve vatandaşlık beklentisi yüksek olan Suriyelilerin durumu, geçiciliği ifade eden mülteci ve sığınmacı kavramlarıyla açıklanması yeterli görünmemektedir. “Geçici Koruma” statüsü gerçekliğinin yanında, iş arayan, çocuğunun geleceğini düşünen, okullara kayıt ettirmeye çalışan, Türkiye’ye maddi birikim yatıran, Suriye’deki krizin biteceğine olan inançların büyük ölçüde yitirmiş olan Suriyelilerin toplumsal hayata katılım gerçekliği söz konusudur. Bu durum neticesinde, Suriyelilerin kanun önünde ki “Geçici Koruma” statüleriyle birlikte göçmenlerde görülen özellikleri yansıtan ve toplumsal katılım süreçlerini de içeren göçmen kavramı bu çalışmada kullanılmıştır.

²² **6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu**, madde 91.
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4817.pdf>, (Erişim Tarihi: 13.10. 2017)

²³ Yusuf Adigüzel, **Göç Sosyolojisi**, 3.Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, 2016, s. 25.

1.4.Mülteci, Sığınmacı, Göçmen

Eski yıllardan beri insanlar zulüm, şiddet olayları ve silahlı çatışmalar yüzünden yaşadıkları bölgeleri terk etmek düzenlerini bozmak zorunda kalmışlardır. Bununla birlikte hükümetlerin ve orduların, çıkarlarına ulaşmak amacıyla insan topluluklarını göçe mecbur bıraktıkları da bilinen bir gerçektir. Bahsedilen baskı ortamı ve zorunlu göçün neticesinde ortaya çıkan bir sorun olarak günümüze kadar gelmiştir. Günümüzde “Mülteci”, “Sığınmacı”, “Göçmen” kavramları ilk bakıldığında aynı anlamlardaymış gibi kullanılsa da uluslararası hukuk terimlerinde bu kavramlara yüklenmiş farklı farklı anlamlar vardır.²⁴ “Mülteci” kavramı genel olarak uluslararası hukukta tanımı yapılmış olup, belirli kriterleri taşıyan kişilere verilen hukuki bir statüdür. Mülteci tanımı 1951 Cenevre Sözleşmesindeki mülteci tabirinin tanımı olan birinci maddedir. Cenevre sözleşmesinin birinci maddesine göre mültecilik;

“1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahsa uygulanacaktır. Birden fazla tabiiyeti olan bir kişi hakkındaki "vatandaşı olduğu ülke" ifadesi, tabiiyetini haiz olduğu ülkelerden her birini kasteder ve bir kişi, haklı bir sebebe dayalı bir korku olmaksızın, vatandaşı olduğu ülkelerden birinin korumasından yararlanmıyorsa, vatandaşı olduğu ülkenin korumasından mahrum sayılmayacaktır.”²⁵ Şeklinde açıklanmaktadır.

Yukarıdaki verilen tanıma göre de belirli koşullara göre verilen hukuki bir statüdür. Bakıldığında Cenevre Sözleşmesinin birinci maddesinin a bendinde yer alan beş

---

²⁴ M.Nail Alkan(a), **Avrupa'da Sınırlar**, Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Araştırma Dizisi No:15, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2002, s,18.

²⁵ **1951 Cenevre Konvansiyonu**, 1. Madde (a) bendi, <http://www.multeci.org.tr/wpcontent/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>, (Erişim Tarihi: 13 Ekim 2017).

özelliği taşıyan ancak mültecilik statüsü verilmeyecek üç grup vardır. Bunlar birinci maddenin (f) bendinin de şu şekilde sıralanmaktadır;

“Cenevre Sözleşmesi birinci madde f bendi hükümleri:

(a) barışa karşı suç, savaş suçu veya insanlığa karşı suç gibi suçlar için hükümler koyan uluslararası belgelerde tanımlanan bir suç işlediğine;

(b) mülteci sıfatıyla kabul edildiği ülkeye sığınmadan önce, sığındığı ülkenin dışında ağır bir siyasi olmayan suç işlediğine;

(c) Birleşmiş Milletler’in amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden suçlu olduğuna; dair hakkında ciddi kanaat mevcut olan bir kişi hakkında uygulanmayacaktır.”²⁶

Türkiye, Cenevre Sözleşmesini 1961 yılında onaylamıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesi ile Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği kurulmuştur. Mültecilerle ilgili sorunları ve gelişmeleri düzenlemek amacıyla geliştirilen yasalar, anlaşmalar ve kurumların tümüne uluslararası mülteciler rejimi denilmektedir. Bu mülteciler rejiminin merkezinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği bulunmakta olup, hukuki statülerini korumayı ve güvenli bölge oluşturmayı amaçlayıp dünyanın çeşitli bölgelerinde temsilcilikler bulundurmaktadırlar.²⁷

Mülteci olarak tanımlanan kişiler, ırk, din, ulusal kimlik, siyasi düşünce nedeniyle kendilerinin psikolojik olarak baskı altında olduklarını düşünerek kendi devletlerine olan güvenlerini kaybetmiş olup, kendi ülkelerinin onlara tarafsız davranmayacağını düşünerek ülkelerinden ayrıлып, güvendikleri ülkeye kaçan ve sığınma talebi kabul edilen kişilerdir.²⁸

Sığınmacı ise yukarıda belirtilen sebeplerle ülkelerini, mülteci olduğunu beyan ederek ayrılması, fakat yapmış olduğu mültecilik başvurusu sonuçlandırılmamış göçmenleri açıklayan, hukuki olmayan bir statüdür. Aslında sığınmacılar da mültecilerin taşınması gereken özelliklere sahiptir. Ancak o statüyü kazanamadıkları için sığınmacı olarak tanımlanmaktadırlar. Birbirlerine yakın anlamda gibi gözükseler de farklılıklar mevcuttur.

²⁶ 1951 Cenevre Konvansiyonu, 1. Madde (f) bendi, www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf, (Erişim Tarihi:13 Ekim 2017).

²⁷ BMMYK, *Dünya Mültecilerinin Durumu: Bir İnsanlık Sorunu*, Jeff Crisp(ed.), Oxford University Yayınları, 1997, s.53.

²⁸ Esra Koç, “Mülteci, Sığınmacı, Göçmen Nedir?” Bianet Haber, 2001.

Son dönemlerde çok sık kullanılan bir diğer terimde “Göçmen” terimidir. Göçmen, daha çok ekonomik kaygılardan dolayı ülkesinden ayrılıp başka ülkelere göç eden kişileri ifade etmektedir. Bir göçmen ülkesini neden bırakıp gider diyerek incelediğimizde isteyerek gider ancak yaşamını iyileştirme arayışı ile ayrılır. Ancak mesele ekonomik durum değildir, güvenliği daha önemlidir.²⁹

1.5.Entegrasyon

Göçle birlikte göçmenlerin göç ettikleri toplumlarda, yeni kültürlere ve farklı etnik kimliğe sahip gruplarla tanışma ve bir arada yaşama isteği oluşmuştur. Farklı kültür ve etnik gruplara sahip göçmenlerin topluma uyum sağlaması ve adaptasyon süreçleriyle ilgili göç alan devlet tarafından oluşturulan teori ve politikalar da entegrasyon kavramları ile ifade edilmektedir. Entegrasyon kavramı, göç sırasında ortaya çıkan farklı grupların ve kültürlerin kaynaşma süreçlerini ve devletlerin bu kültürel kaynaşma ve uyum için uyguladıkları politikaları ifade etmektedir.

Entegrasyon kavramı Fransızca kökenli “*entegre olmak*” fiilinden türemiş olup, büyük bir bütünde birleşmek olarak tanımlanır. TDK sözlüğü entegrasyon fiilini “*bütünleşme*” ve “*uyum*” olarak tanımlamaktadır.³⁰ Uluslararası ilişkiler, siyaset, sosyoloji, iktisat gibi birçok bilim dalında entegrasyon terimi kullanılmaktadır. Göç sonrası süreçlerde ki bütünleşmeyi ve uyumu ifade etmektedir. Genel olarak kamu politikası alanında sıklıkla kullanılmaktadır. Göç konusunda entegrasyon genel olarak, yerli ve göçmen toplulukların karşılıklı, ekonomik, yasal, kültürel ve sosyal bakımdan değişimlerini içeren süreçleri kapsamaktadır.

Entegrasyon tek taraflı bir süreç değildir. Sadece göç edip gelen toplum değil, geldikleri yerlerdeki toplumun uyum politikaları da önemlidir. Dolayısıyla entegrasyonun, o ülkenin dilini bilmek, kültürünü bilmek ve ya tarihini öğrenmek gibi yaklaşımlarla değil de, daha geniş kapsamda kişinin ve toplumun beklenti ve gereksinimlerinin karşılıklı olarak uyuşması, anlamında düşünülmesi gerekmektedir. Bir diğer ifadeyle uyum ve bütünleşmeye yönelik politikaların, göç eden birey ve grupların, göç ettikleri toplumun istikrarını bozmayacak şekilde düzenlenebilmesi önem teşkil etmektedir.

²⁹ S. Çağlayan, “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Muğla,2006, 17, 67-91, s. 70.

³⁰ TDK, Büyük Türkçe Sözlük, “Entegrasyon”, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59d8f6d65366d9.09147472, (Erişim Tarihi: 11. 11.2018)

Çalışmada, Heckmann'ı toplumsal entegrasyon kuramından faydalanılmıştır. Heckmann, göçmenlerle ev sahibi toplum arasında değer, norm ve kültürel davranış biçimlerinde değişimlerin olabileceğini savunmuştur. Heckmann'ın toplumsal entegrasyon kavramı, çalışmada yapısal, kültürel etkileşimsel ve kimlik entegrasyonu kavramları temelinde ele alınmıştır.

1.5.1.Yapısal Entegrasyon

İş ve ekonomik faaliyetler, her toplumsal yaşam için zorunluluktur. Bu süreçlere katılım ve bu süreçlerden doğan konum veya pozisyonlar, toplumun her kesiminde olduğu gibi göçmenlerde de tam üyelik statüsü elde etme sürecinde olanlar için merkezi bir öneme sahiptir. Bu unsurlar, iş piyasasında çalışmanın, göçmenlerin yapısal entegrasyonu ve toplumsal entegrasyonu için önemli boyutunu göstermektedir. Bu anlamda, iş hayatına katılım veya entegrasyon yapısal entegrasyon açısından önemlidir ve toplumsal katılımın temel unsurudur.

Göçmenler, genel olarak göç ettikleri ülkelerde kendi ülkelerinde elde ettikleri mesleki yeterliliklere göre bir işte çalışmamaktadırlar. Örneğin öğretmenler, garson olarak çalışmakta hatta mühendisler işsiz kalmaktadırlar. İş piyasasında, göçmenler bir de işyerinde ki ayrımcılığa uğramaktadırlar. Özellikle düşük nitelikte ki işlerde çalıştırılmaktadırlar. Bakıldığında yaşanan teknolojik gelişmeler, nitelikli işçiye ihtiyaç duyulacağını göstermektedir ve göçmenlerin çocukları bilgi toplumuna dönüşen bu toplumda büyümeye başlayacaklardır. Bilgi toplumlarında belirli bir statüye ulaşmak için belirleyici olan malvarlığının yanında, bilgi ve eğitim düzeyinin de iyi olması gerekmektedir. Göçmenlerin ailevi durumları ve sosyalizasyon süreçleri, göçmen çocuklarının eğitim sisteminde ve bilgi toplumu için gerekli olan gereklilikleri yerine getirme konusunda zorluk çekmesine ve ev sahibi toplumun çocuklarıyla eşit şartlarda rekabet edememesine neden olmuştur.³¹

1.5.2.Kültürel Entegrasyon

Kültürel entegrasyon, istihdam ve iletişim için gerekli olan becerilerin kazanılması ve bunlarla ilgili normların, tutumların ve davranışların değişmesini içermektedir. Bakıldığında temelde göçmenlerle ilgili olduğu görülmüştür ancak ev sahibi toplum tarafından da beklenen davranışların ve kültürel uyumların gösterilmesi beklenilmektedir. Bu durumda kültürel entegrasyon, göçmenler ve ev sahibi toplumlar arasındaki karşılıklı kültürel etkileşimi ifade etmektedir. Kültürel ve siyasi kaynakları kontrol eden ev sahibi toplum, göçmenlere göre daha avantajlı konumdadır. Bu nokta da göçmenler, kurulu ve meşrulaştırılmış, çıkar yapılarıyla

---

³¹ Friedrich, a.g.e.,ss.10-15.

sürekli karşılaştıkları için söz konusu kültürel değişimlerde, ağırlıklı olarak etkilenen taraf olmuşlardır.³²

Kültürel entegrasyon kapsamında, göçmenlerin iş hayatına ve toplumsal süreçlere katılmaları için gerekli entegrasyon süreçleri bağlamında değişmesi beklenen düşünceler, normlar ve değerler söz konusudur. Bu noktada, göçmenlerden ev sahibi toplumun dilini, toplumsal ve kültürel temel bilgilerini, kurumların yapılarını, hedef ülkelerin bölgelerini, illerini, yönetim ve hukuk kurallarını bilmeleri beklenmektedir.³³

1.5.3.Etkileşimsel Entegrasyon

Göçmen ve ev sahibi toplum arasında kişisel ilişkilerin kurulup kurulmadığını ele almaktadır. Etkileşimsel entegrasyon, göçmenlerin göç ettikleri yeni toplumun özel yaşamına katılımlarını, üyeliklerini ve aidiyetlerini gösterir.³⁴

Arkadaşlık, dostluk, evlilik, komşuluk ilişkileri, gündelik karşılaşmaların ve buna benzer sosyal ilişkilerin göçmenler ve göç alan toplum arasında meydana gelip gelmediği etkileşimsel entegrasyon açısından oldukça önemlidir. Etkileşimsel entegrasyon, ev sahibi toplumla göçmenlerin etkileşimi sonucu bir öğrenme sürecini ifade etmesi noktasında, kültürel entegrasyona ve sosyal bir sermaye oluşturması bakımından yapısal entegrasyona bağlı olarak, göçmenlerin ilişkiler kurmak suretiyle ev sahibi toplumun, sosyal ilişkilerine katılımını ifade etmektedir.

1.5.4.Kimlik Entegrasyonu

Kimlik Entegrasyonu, göçmenlerin göç ettikleri toplum ve kültürle kendilerini özleştirmeleridir. Sosyo-psikolojik süreç olarak ifade edilen bu sürecin önemli bir yönü göçmenlerin, göç ettikleri ülkeye belirli bir ulusal veya etnik kimliği beraberinde getirmeleriyle diğer önemli bir yönü ise göçmenlerin bu süreç kapsamında yeni bir benlik kavramına yol açabilecek şekilde hareket etmeleridir.³⁵ Kimlik entegrasyonu, göçmenlerin kendilerini göç ettikleri toplumun kültür ve değerleriyle özdeşleştirilmesi ve göç ettikleri topluma aidiyetlik hissetmesini ifade eder.

---

³² Friedrich, a.g.e., s.14.

³³ Friedrich, a.g.e., s.16.

³⁴ Friedrich, a.g.e., s.17.

³⁵ Friedrich, a.g.e., ss.17-20.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMENLER

2.1. Suriye'de Yaşanan İç Savaş

Arap Baharı, 2010 yılında başlayan Arap halklarının demokrasi, insan hakları ve özgürlük isteklerinden dolayı ortaya çıkan bölgesel ve toplumsal harekettir. Protestolar, mitingler, gösteriler ve iç çatışmalar yaşanmıştır. İlk olarak Tunus'ta başlayan protestolar, zamanla benzer sorunlar yaşayan Arap dünyasına yayılmaya başlamıştır. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın tamamına yayılan Arap hareketleri Mısır'da 30 yıllık diktatör Hüsnü Mübarek'in, Libya'da 42 yıllık diktatör Muammer Kaddafi'nin devrilmesiyle sonuçlanmıştır. Suriye'de rejime karşı başlayan gösterilere iktidardan sert tepki gelmiştir. Halk, iktidar olan Baas Partisi'ne karşı tutum sergileyerek net bir şekilde taleplerini dile getirmişlerdir. Bu taleplerden bazıları; İktidarın gücünün sınırlandırılmasını, kişisel hakların genişletilmesi ve adil gelir dağılımındaki reform isteklerinde bulunmuştur. Zamanla Suriye devlet başkanı Esad ve halk arasında anlaşmazlıklar yaşanmış ve halk protestolara başlamıştır. Halkın yapmış olduğu protestoların önüne geçmek için iktidar, maaşlara zam yapmış, zorunlu askerliğin süresini azaltmış ve siyasi tutsakların serbest bırakılması için çeşitli düzenlemeler yapmışlardır. Ancak bu yapılanlar yeterli olmamış ve halk ayaklanmaya başlamıştır. Güvenlik güçleri, ayaklanan halkı silahlı kuvvet ile bastırmaya çalışmıştır. Esad bir açıklamasında yapılan isyanın bastırılması konusunda güvenlik güçlerinin hatalı olduğunu vurgulamıştır. Binlerce polis memuruna yeniden eğitim verileceğini de açıklamasına eklemiştir. Ancak bu açıklamalar yeterli olmamıştır. İki ay süren isyanlara bir yenisi eklenirken 13 yaşındaki Hamza el Hatip ve beraberinde protestolara katılan 51 kişi tutuklanarak gözaltına alınmıştır. Bir ay sonra Hamza'nın cansız bedeni ailesine teslim edilmiştir. Vücudunda bir ay süresince gördüğü işkencenin ağır izleriyle karşılaşılmıştır. İşkence görmüş bedeninin görüntüleri sosyal paylaşım sitelerinde yayınlanmasıyla birlikte Hamza da aynı İranlı kadın Neda Ağa Sultan gibi bir sembol haline gelmiştir. Ülkede büyük bir infial yaşanmıştır. Esad bu durumun soruşturulacağını açıklamıştır. Ancak bu açıklamalarla yetinmeyen binlerce kişi, Hamza için gösteriler yapmaya başlamışlardır. Özgür Suriye Ordusu 2011 yılının Temmuz ayında muhaliflerin örgütlenmesiyle birlikte kurulmuştur. İktidar Baas Partisi ve Suriye muhalefeti arasında başlayan savaş daha da büyüüp kontrol altına alınamayacak bir isyana

dönüşmüş; El-Nusra, IŞİD gibi çeşitli örgütler ve Türkiye, İran, Rusya gibi ülkelerde çatışmaya dolaylı yoldan dahil olmuşlardır. Böylelikle Suriye iç savaşı başlamıştır ve hala günümüzde devam etmektedir.

2.2. Türkiye-Suriye Krizi

Suriye’de 2011 yılından itibaren başlayan ve iç savaşa dönüşen olaylar, Türkiye’nin Suriye’ye karşı izlemiş olduğu politikasında büyük değişikliklere neden olmuştur. Suriye’de ki ayaklanmalardan önce yakın temas halinde bulunduğu ve sınır komşusu olması sebebiyle hoşgörülü politika izleyen Türkiye’nin, ayaklanmalardan sonra direkt müdahalelerde bulunduğu bir dış siyaset politikasına döndüğü görülmüştür.

Türkiye, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu önderliğinde, 2013 yılında hedeflenen “komşularla sıfır sorun” politikası kapsamında Türkiye’nin Orta Doğu’daki komşularıyla ilişkilerini geliştirip üst düzey tutmak istemiştir. Ancak Arap Baharının yaşanmasıyla birlikte, bu ülkeler ve Türkiye arasında iyi giden ilişkiler sekteye uğramıştır. Bu ülkelerden biri de Suriye olmuştur. Suriye’deki protestoların peşinden, kısa bir dönem dostluk kurduğu Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad’ı halkın isteklerini karşılayacak yenilikler yapmaya davet eden Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, olayların kontrolden çıkmasıyla tepkisini de sertleştirmiştir. Birkaç ay içinde başlayan göçmenlerin akımıyla Türkiye’nin politikalarında yeni bir süreç gerçekleştirmeye başlamıştır. Politikaların yönü Suriye krizine ve bu krizden etkilenen insanların, Türkiye’ye sığınmasıyla farklı bir çerçevede şekillenmeye başlamıştır. Bu çerçeve neticesinde kapılarını ardına kadar açan ülke olarak Türkiye’de milyonlarca insan yaşamaktadır. 2011 yılından itibaren muhaliflere, Türkiye tarafından destek verilmeye başlanmıştır. İstanbul’da toplantılar gerçekleştirip, temsilciliklerin açılmasına izin verilmiş. Daha sonra ise Özgür Suriye Ordusu’nun Türkiye’de yapılanmasına destek verilmiştir. Özgür Suriye Ordusunun, ana üssünün Türkiye’nin topraklarında olan ve Suriye’ye sınır olan Hatay şehri olarak duyurmuştur. Türkiye üzerinden Suriye’ye geçişlere de izin verilmiştir. Bu durum üzerine Esad, Türkiye’yi teröristlere silah yardımı ve ekonomik yardımlar yapmakla itham etmiştir. Bunun üzerine Rusya gibi belli başlı devletler Türkiye’yi El Kaide’nin eski Suriye kolu El Nusra ve IŞİD’e yardım etmekle suçlamıştır. Türk topraklarında yapılması planlanan ABD-Türkiye arasında ortak proje olan eğit-donat programında askeri eğitimler verip silahlandığı Özgür Suriye Ordusu mensupları

2015 yılında Suriye'ye savaşmaya gitmişler. Ancak planlanan, başarıya ulaşamayan bu program, çok kısa süre içerisinde ABD tarafından sonlandırılmıştır. Bunun üzerine ABD, IŞİD ile mücadele noktasında rotayı YPG' ye yöneltmiştir. Bu yaşanan gelişme Türkiye-ABD ilişkilerinde ve YPG üçgenindeki kırılma noktalarından biri olmuştur.

2.3. Türkiye'nin Suriyeli Göçmen Politikası

Türkiye ve Suriye 2009 yılında karşılıklı vizeleri kaldırma kararı almıştı. Alınan bu karardan sonra Türkiye'ye ziyarete gelen Suriyeli sayısının büyük oranda arttığı görülmüştü. Krizin başlaması ile birlikte ilişkiler açık kapı politikasına dönüşmüş ve Türkiye, Suriye'de savaştan kaçanlara kapılarını açmıştır. Kapılarını açmasıyla 29 Nisan 2011 tarihi itibarıyla Suriye'deki çatışmalardan kaçan Suriye vatandaşlarının, Türkiye topraklarına sığınma talebinde bulunmasıyla başlayan ve günümüze kadar devam eden bir süreçtir.³⁶

Türkiye ilk olarak Hatay iline barınma kampları kurmuştur. Mevcut AKP hükümeti öncelikle Suriyelileri misafir olarak tanımlamış ve Ekim 2011'den itibaren İçişleri Bakanlığı Suriyeli misafirleri geçici koruma rejimine aldığı ilan etmiş ve hızlıca AFAD, krizi yönetebilmek için kampların ve gelen Suriyelilerin kayıt ve kimlik işlemleri ile ilgili sorumluluk almıştır. AFAD aldığı sorumluluk itibarıyla 8 adet göçmen kampını hazır hale getirmiştir. Barınma, yemek gibi temel ihtiyaçların yanı sıra eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçların da karşılandığı AFAD kontrolünde olan kamplarda, 2016 yılında yayınlanan AFAD raporunda 10 şehre dağılmış 25 barınma merkezinin olduğu mevcuttur. BMMKY'nin 2016 tarihli raporuna göre Türkiye'de kayıtlı 2.478.367 Suriyeli göçmen bulunmaktadır. Bu sayının 263.383 kişisini 10 şehre dağılmış olan kamplarda yaşayan Suriyeli göçmenler oluşturmaktadır.³⁷ Suriyeli göçmenlerin büyük bir kısmı Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa gibi Suriye sınırına yakın yerlere yerleşmiş, kendi çabalarıyla yaşam mücadelesi vermektedirler. İmkân bulabilen Suriyeli göçmenler, batı illerine doğru göç etmektedir. İzmir ve İstanbul gibi büyük kentlerde, Suriyeli göçmenlerin nüfusu hızlıca artmıştır.³⁸

Türkiye Hükümeti özellikle kamp dışında kalan Suriyeli göçmenlerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekiyordu. 2012 yılı itibarıyla tek başına bu krizi

³⁶ Yılmaz Halim, "Türkiye'de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar, Öneriler", Mazlumder, 2013, s.7.

³⁷ *Küresel Eğilimler Raporu*, BMMYK, 2016.

³⁸ Halim, a.g.e., ss.10-15.

yönetemeyeceğini düşünerek, uluslararası yardım kuruluşlarına ve Birleşmiş Milletlere çağrıda bulunmuş, kamp dışında yaşamını sürdürmeye çalışan Suriyeli göçmenlere en azından sağlık hizmeti sağlayabilmek için sınır illerde tedbirler almaya çalışmıştır. Türkiye'nin hızlıca kampları kurması ve kamplarda verilen hizmetler uluslararası konjonktürde beğeni toplamıştır. BM sekreteri Ban Ki Moon şimdikiye kadar görülmüş en başarılı kamplardan olduğunu söylemiştir. Asıl merak konusu kamp içinde ve kamp dışında hizmet alan Suriyeli göçmenlerin hayatlarına devamlılığın, nasıl sağlanacağıdır.

İstanbul'un Küçükçekmece ilçesinde görüşülen Suriyeli göçmenlerin hemen hepsinin gayesi, ülkelerindeki savaşın sona ermesi ve ülkelerine geri dönmektir. Fakat geri döndüklerinde kendilerini bir ev, iş ya da bir yakınının karşılayamayacak olması akıllarında soru işareti oluşturuyor. Bakıldığında Türkiye'nin geri gönderme politikası üzerinde çalıştığı görülmektedir. Türkiye'nin yardım politikasının devamı olarak geri dönüş mü yoksa göçmenlerin Türkiye'ye entegre olmasını sağlamak mı olduğu net bilinmemektedir.

2.4. Türkiye'de Yaşayan Göçmenlerin Temel Hak Ve Özgürlükleri

Yabancıların, Türkiye'de yararlanacakları temel hak ve hürriyetlerinin belirlenmesini açıklayan madde, anayasanın 10.maddesidir. 10.maddenin temelinde yabancıların hukuki durumları belirlenirken, eşitlik ilkesi esas alınacaktır. "Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşittir." Bu noktada yabancılar Türk Hukuku'nda kişi dokunulmazlığı, din, vicdan, özel hayatın korunması gibi konularda vatandaşlarla eşit statüde sayılırlar.

Göçmenlerin, mültecilerin ve sığınmacıların temel hak ve hürriyetlerinin belirlenmesinde devletlerin kendi bekalarını düşündüğü bilinmektedir. Bu temel hak ve hürriyetler belirlenirken, devletler kısıtlamaya gidebilecek ve kendi ülkelerinin sosyal ve ekonomik durumlarını göz önünde bulunduracaklardır. İkametgâh ve seyahat hürriyeti, çalışma hakkı, eğitim hakkı, kişi dokunulmazlığı ve sınır dışı edilme gibi birçok konuda iç hukuk düzenlemeleri mevcuttur.

Kişi dokunulmazlığı ve kişi hürriyeti hakkı da diğer önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir ülkede yaşayan, yerli veya yabancı halkın, kişi dokunulmazlığı ve kişi hürriyeti haklarında ayırım yapılmaksızın herkesin

faydalanması gerektiği vurgulanmaktadır. Buradan yola çıkılarak, göçmenlerin kişi hürriyeti ve dokunulmazlığı hakkına sahip olduğu sonucuna varılmaktadır. Kişi hürriyeti ve dokunulmazlığı ile ilgili İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve AİHS'de belirtilen hükümler ve Anayasanın 17. Maddesi herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme haklarına ve kişi hürriyetlerine sahip olacağı vurgulanarak, insani boyutları ele alınarak, hukuksal bir çerçeve çizilmiştir. Göçmenlerin, mültecilerin ve sığınmacıların temel hak ve hürriyetlerinin uluslararası hukuka uygunluğunu anayasanın 16. Maddesi ile sınırlanabileceği kanısına varılmıştır. İç hukukumuzda da kişi hürriyeti ve dokunulmazlığının kanunda açıkça belirtilen durumlar sonucunda yargı kararının olması koşuluyla sınırlanabileceği belirtilmiştir.

Göçmenlerin kişi hürriyeti ve dokunulmazlık haklarına bakıldığında, sınır dışı olma ve suçluların iadesi konularının detaylı şekilde incelenmesi gerekmektedir. Bu hukuki sınırlamaların olması yabancıların sahip olduğu haklarının kullanım alanlarını daraltmaktadır. Bu durumda göçmenlerin bu iki sınırlama dışında yerli vatandaşla eşit bir hukuki statüye sahip olduklarını söyleyebiliriz. Zaten uluslararası hukukta devletlere tanınan bu hakların, suiistimal edilmeden iyi niyet ve adil bir çerçeve de uygulaması gerektiği ifade edilmektedir.

Devletlerin menfaatleri vardır. Yabancılar bu menfaatlerle uyuşmayacak veya zarar verecek şeyler yaparlarsa buldukları ülkeler tarafından sınır dışı edilebilirler. Ülkelerin sınır dışı etme haklarının olması, egemenliklerinin bir sonucu olduğunu göstermektedir. Bir suçtan sanık ve ya mahkûm olan yabancıların kaçma ihtimali göz önünde bulundurularak ülkeye iade etmeme hakkı da vardır. Bu hak, devletlerin egemenlik hakkı çerçevesinde kullandıkları ve uluslararası hukukta kabul edilmektedir. Cenevre Sözleşmesi'nin 32. Maddesinde de vurgulandığı gibi; yaşadıkları ülkede yasal olarak bulunan kişilerin sınır dışı edilebilmelerinin usulüne uygun alınmış kararlar neticesinde gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir.

Cenevre Sözleşmesinin 33. Maddesinde de söz konusu göndermelerin istisnaları sıralanmıştır. Ciddi bir adi suçtan yakalanıp, kesinleşmiş bir hükümlerle mahkûm olan biri, bulunduğu ülkenin güvenliği için tehdit oluşturmaya devam ettiği için geri gönderme yasağında ön görülen yükümlerden yararlanamayacağı da vurgulanmıştır.

Göçmenler için bir diğer önemli durum, gittikleri ülkelerde sahip oldukları din ve vicdan hürriyetidir. Göçmenlerin din ve vicdan hürriyeti kapsamına girecek durumları, benimsediği inanca sahip olma, dini ve inancı değiştirme, ibadet, ayin ve

törenlere katılma, inandığı dinin gereklerine uyma, dini öğretme ve öğrenme olarak ifade edilebilir.

Cenevre'nin 4. Maddesinde taraf devletlerin, göçmenlere tanınması gereken haklardan bahsetmiştir. Göçmenlere tanınması gereken bu haklar; dini sorumluluklarını yerine getirme hürriyeti ve göçmenlerin çocuklarının dini eğitim hürriyeti hakkına sahip olmalarıdır. Verilen bu haklarla göçmenlerin, yerel halkla aynı şartlarda yaşadığını göstermektedir. Bu durumda göçmenlerin, din ve vicdan hürriyeti bakımından vatandaşlarla aynı hukuki haklara sahip olduğu görülmektedir.

Türk hukukunun göçmen yönetmeliğinde, göçmenlerin din ve vicdan hürriyeti düzenlenmiştir. Bu maddeyle Türkiye'de yaşamakta olan göçmenlerin yaşadıkları yerlerde devletin önde gelen makamlarının belirlemiş olduğu etik kurallara uymak şartıyla ibadetlerini yapabilirler. Verilen bu hürriyetin buldukları ülkenin bölünmez bütünlüğünü bozmayı, bir arada yaşayan insanların haklarını kısıtlayan, cumhuriyetin değerlerine zarar verecek onu ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler için kullanılamaz. Göçmenlere din hürriyeti ile ilgili birçok hak tanınmıştır. Yönetmeliğin 20. Maddesinde belirtilen ölüm ve defin konusu olmuştur. Türkiye 'de yaşayan ve öldüğü zaman istediği mezarlıklara kendi din ve adetlerine uygun yapılacak merasimlerle defnedebileceği vurgulanarak, bu haklar tanınmıştır.

Göçmenlerin temel hakları arasında eğitim ve öğretim hakları da yer almaktadır. Gelen göçmenlerin çoğunun buldukları ülkede eğitimlerinin yarım kaldığını ya da yaşadıkları zulüm nedeniyle bu haktan yoksun kaldıkları görülmüştür. Eğitim ve öğrenim hakları yarım kalan ya da elinden alınan göçmenlerin, gittikleri ülkelerde bu haklardan faydalanacakları açıkça belirtilerek bu haklar tanınmıştır. Eğitim ve öğrenim hakkı uluslararası düzenlemelerle koruma altına alınmış ve eğitim öğrenim hakkının herkesin faydalanması gereken bir hak niteliği taşıdığı konusunda uluslararası hukukta bir teamül oluşmuştur.

Cenevre Sözleşmesi'nin 22. Maddesinin 2. Fıkrasında eğitim ve öğrenim çalışmalarından yararlanma, üniversite diplomalarının tanınması, harç muafiyeti, eğitim bursları ve yabancı ülke okullarından alınmış sertifikaların geçerliliği, yabancıların tabi oldukları hukuki rejimin, göçmenler içinde geçerli olacağı ifade edilmiştir.

Türkiye'de, göçmenlerin eğitim ve öğrenim haklarının devam etmesinin nedeni yabancı statülerinin devam etmesidir. Türkiye'de temel eğitim zorunludur. Bu nedenle göçmenlerin, mültecilerin ve sığınmacıların, yabancılarla eşit hukuki şartlara

tabii tutulmaları gerekmektedir. Bu durumda göçmenler, kendi isteklerine bağlı olarak eğitim ve öğrenim haklarından faydalanabileceklerdir.

Bakıldığında eğitim ve öğretim ile ilgili uygulanan uygulamalar, Türkiye'nin güncel konusu olan Suriyeli göçmenlere yöneliktir. YÖK, 2012 tarihinde aldığı bir kararla sadece 2012/2013 eğitim öğretim yılına mahsus olmak üzere Suriyeli göçmenlere hiç bir belgeye gerek duymadan, üniversitelere kayıt yaptırabilme imkânı sağlanmıştır. Bu durum, Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle halen tartışılmakta olan bir konudur. Sadece beyan esas alınması, bu durumun anayasaya aykırılığı noktasında değerlendirilmelidir. Bu durumda ayrı bir çalışma konusunu oluşturmaktadır.³⁹

Göçmenlerin ekonomik hürriyetleri çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında, çalışma hakkının önemli yer tuttuğu görülmektedir. Devletler genel olarak ülke içinde yabancılara çalışma hakkı tanınması noktasında pek sıcak bakmamaktadırlar. Bunun en belirgin nedenleri arasında yabancılara buldukları ülkelerdeki iş olanaklarını ele geçirecekleri endişesi bu durumun ana nedenini oluşturmaktadır. Bu nedenle devletler, ülkelerinde yaşayan yabancılara çalışma haklarına bazı iş kollarında yasaklamalar ve kısıtlamalar getirerek, bazı mesleklerin icrasını izin şartına bağlamakta, bazı işlerin icrasını ise karşılıklı işlem şartına tabi tutmaktadırlar. Yabancılara çalışma hakkının vermiş olduğu mutlak durumların kabul edilmesine duyulan soğukluk, göçmenler için de aynı düşünceyi doğurmuştur. Ancak bakıldığında bu durum hukuki olarak kabul görmemektedir. Göçmenlerin çalışma haklarının engellenmesi yerine devlet bünyesinden yardım almalarını engellemek için ekonomik özgürlüklerini sağlamada imkân tanımak bu anlamda daha doğru bir hamle olmaktadır.

---

³⁹ YÖK, Özel Öğrenci, Sayı B.30.0.EÖB-302.01.03-5737.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENTEGRASYON SÜRECİ

3.1. Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Kadın Göçmenlerin Entegrasyonu

Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar, Suriye vatandaşlarının büyük bir çoğunluğunu, özellikle de çocuk ve kadınları güç yaşam koşullarında yaşamlarını sürdürmeyi zorunlu hale getirmiştir. Türkiye, Suriyelileri sınıra yakın şehirlerde oluşturduğu barınma merkezlerinde en iyi koşullarda misafir edebilmek için büyük oranlarda para ve emek harcamıştır. Suriye iç savaşından kendi ülkesini terk ederek, yakın coğrafyalara göç eden Suriyelilerin yarısını çocuklar ve kadınlar oluşturmaktadır.⁴⁰ Türkiye 15 Nisan 2014 itibariyle göç eden Suriyelilerin büyük çoğunluğuna ev sahipliği yapmaktadır. Bu çoğunluğun bir kısmı Türkiye-Suriye sınırına yakın bulunan 10 ilde kurulan 22 barınma merkezinde kalmaktadır. Barınma merkezlerinde kalamayan Suriye vatandaşları, çeşitli illerde kendi imkânları ile hayatlarını sürdürmektedirler. Bahsedilen bu durum, göç ve beraberinde gelen entegrasyon evresini çoğu konuda olduğu gibi kadın hususlarında da denetim dışına çıkarabilmektedir.

Herkes gibi kadınlar da, ülkelerinde iç savaştan kaynaklanan olumsuzluklardan dolayı yaşadıkları bu zulümden kaçmak zorunda kalmıştır. Hatta erkeklerden farklı olarak, özel korunmaya gereksinimleri vardır. Kadınların bu süreçten erkeklere oranla daha çok olumsuz olarak etkilendikleri tezi, bir takım çalışmalar tarafından da desteklenmektedir. Toplumsal cinsiyet farklılıklarının özellikle savaş sürecinde kendini gösterdiği görülmektedir.

Türkiye’de oluşturulan barınma merkezlerinde ve merkez dışında yaşayan Suriyeliler içinde genellikle erken yaşta evlilik, çok eşli evlilikler ve aile içi şiddet gözlenmektedir. Bahsedilen durumdan, erken yaşlarda yapılan evliliklere çok sık rastlanıldığı ve çok eşli evlenmelerin de Suriye’de de oldukça sık yaşanan sosyal bir durum olduğu kanısına varılmaktadır.

---

⁴⁰Murat Erdoğan, *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara, 2014, s.15-22.

3.1.1. Göçmen Kadınların Sorunu

Toplumsal cinsiyet farklılıkları savaş döneminde de kendini göstermekte ve savaşın yaratmış olduğu hasarın yanı sıra erkeklerden de şiddet, aile içi şiddet, cinsel istismar, istenmeyen gebelik, erken yaşta evlilik gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Afrika'dan Rusya'ya, Rusya'dan Suriye'ye tüm kadın göçmenler benzer sorunları yaşamaktadırlar. Son verilere göre, her yıl iki milyondan fazla kız çocuğu ve kadının ticareti yapılmaktadır. Kürtaj ve ihmal sebebiyle ortalama 60 milyon kız çocuğu kayıptır.⁴¹ Bu sebeple göçmen kız çocuklarının ve kadınların özel korunmaya ihtiyaçları vardır. Göçmen kadınların yaşadıkları sorunlar sınıflandırılmıştır.

Göçmen kadınlar;

- Kaçışlarından önce ve kaçışları sırasında istismara, cinsel ve fiziksel saldırıya,
- Göç ettikleri ülkede cinsel, fiziksel saldırı ve istismarına,
- Eşlerinin terk etmesine ve aile büyüklerinin istismarına,
- Cinsel sömürüye ve fahişeliğe zorlanmaya,
- Kişi olarak tanınmamaya,
- Savaş sonrasında ülkelerine döndüklerinde de fiziksel, cinsel ve istismara maruz kalabilirler.

Cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan bu kadınlar; yanında aileleri olmayan, cinsel şiddet kurbanı, ruh sağlığı bozuk ve travmatik olaylar yaşayan, tecrit edilmiş durumdaki kadınlardır. Göçmen kadınlar savaş sırasında ve göç etmeden önce iktidarda bulunan kişiler tarafından taciz edilip, cinsel olarak işkence görmüşlerdir. Güvenlik güçleri ve askerler tarafından cinsel şiddete uğrayıp, çatışma halinde ki tarafların silahlı mensupları tarafından kaçırılmışlardır. Bu kişiler tarafından toplu tecavüz ve hamile bırakılmaları kadın göçmenlerin yaşadıkları cinsiyete dayalı şiddeti göstermektedir.

Göçmen kadınlar, göç sırasında; haydutlar, sınır muhafızları tarafından cinsel saldırıya uğrayıp, insan tacirleri ve köle ticareti yapanlar tarafından yakalanmışlardır. Sığındıkları ülkede; otorite sahibi kişiler tarafından cinsel saldırıya uğramış, aileleri tarafından aile içi şiddet görmüşlerdir. Aynı şiddet ülkelerine döndüklerinde de devam etmiştir. Ülkelerin, kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti engellemek için

⁴¹ Küresel Eğilimler Raporu, BMMYK, 2016.

eğitim seviyelerini arttırıp, gçmen kadın ve erkeklere kayıt süresince eğit katılım hakkı tanınması, tüm gçmen kadınların ynetim komitelerinde ve diğer organlarında sz sahibi olması gerekir.⁴²

Suriyeli kadın gçmenlerin yukarıdaki olumsuzluklardan etkilendiği bir gerçektir. Yağanılan bu sorunlar, bireyi fiziksel ve psikolojik olarak etkilemekte sosyalleğe ve yeni kültürel kimlik oluğuurtmasında istenmeyen sonuçlar olarak kendini gstermektedir. zellikle barınma ve dil problemleri, kadınların gündelik ve sosyal hayatta varlığını sürdürmesine engel oluğuurtmaktadır. Kadın gçmenlerin cinsiyetine ynelik zulümler ve Şiddet, patolojik vakalara dnuğmektedir. Suriyeli kadınların yağadığı bir diğer sıkıntı ise Şiddete ya da istismara uğradıkları zaman ya da herhangi bir problemle karđuılađuıkları zaman bağuuracakları bir merciinin olmaması konusunda ki Őikyetleridir.⁴³Bu tür olaylara karđuı kontrol mekanizmalarının varlığı karđuılađuılan olaylarda yetersiz kalmaktadır. Kadınlar Őikyetlerinin ciddiye alınması hususunda yağadıkları problemler sebebiyle kendilerini güvenli bir ortamda hissedememektedir. Bu güvensizlik hissi hem kamp içinde hem de kamp dığuında yağamlarını olumsuz ynde etkilemektedir.

3.2. Türkiye’de Yağayan Suriyeli Kadın Gçmenlerin Durumu

Türkiye’de bulunan gçmen kadınların karđuılađuıkları problemler, BMMYK’nın sınıflandırmasına paralellik gstermektedir. Arağuırmamın bu blmnde Türkiye’de hayatlarını sürdürmeye alığuan kadın gçmenlerin karđuılađuıkları temel problemler ele alınacak, AFAD’ın Suriyeli Kadınlar Raporu’ndan bilgilere ve İstanbul’un Kkkmece ilçesinde yapılan gruğuemelere yer verilecektir.

Gçmen kayıtları Türkiye’de, AFAD tarafından tutulmaktadır. Bu nedenle tutulan kayıtlar, BMMYK ve Danimarka Mülteci Konseyi gibi sivil toplum kuruluğularının raporlarında da aynı rakamlar üzerinden olmaktadır.

Türkiye’de hayatlarını sürdüren Suriyeli kadınlarla ilgili nemli veriler paylağuılmığutır. 2700 haneye eriğuim sağlanmış, kamp içi ve kamp dığuında hayatlarını sürdürenlere hazırlanan anket soruları sorulmuğutur. Seçilen hanelerin tümü geliğuigzel belirlenmiğu olup gruğuemeler bire bir gerekleğuştirilmiğutır. AFAD tarafından gerekleğuymiğu olan bu alığuma, Suriyeli kadınlara ynelik bugüne kadar yapılmığu en

⁴²*Küresel Eğilimler Raporu*, BMMYK, 2016.

⁴³ Hilal Barın, Türkiye’deki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yağadıkları Sorunlar ve çözüm nerileri, *G Arağuırmaları Dergisi*, 1, 2014, s. 10-56.

detaylı çalışmadır.⁴⁴ Rapor içeriğinin en önemli bilgileri aşağıda maddeler halinde sunulmuştur:

- 19 Nisan 2014 tarihi itibarıyla bakıldığında Şanlıurfa'daki barınma merkezlerinde Suriye'den göç eden kadınların yüzde 33'ü yaşamaktadır.
- Suriyeli kadınlara eğitim durumları sorulduğunda yüzde 64'ünün verdiği cevaplar; ilkokul, okuryazar ya da okuryazar değil olarak görülmektedir.
- Evli olan kadınların oranı yüzde 67, bekârlar ise 28'dir.
- Suriyeli kadınların yüzde 87'sinin gelir getirecek bir mesleği bulunmamaktadır.
- Suriyeli kadınlara yöneltilen sorulardan alınan cevaplar arasında başta güvenlikleri olmak üzere, siyasi düşünceleri, ekonomik nedenleri ve sağlık koşullarını Suriye'den ayrılma sebebi olarak göstermişlerdir.
- Kamplarda yaşamlarını sürdürmeye çalışan kadınların çoğu, resmi yollarla sınır geçiş noktalarından Türkiye'ye girmişken bu oran kamp dışında yaşayan kadınlarda yüzde 23'tür. Kamp dışındaki Suriyeli kadınların yüzde 81 gibi büyük bir bölümünün ikamet izni ve yüzde 32'sinin herhangi bir kaydı bulunmamaktadır.
- Suriyeli kadınların yüzde 35'i ülkede yaşanan iç savaş sebebiyle en az bir tanıdığını yitirdiğini, yüzde 28'i ise en az bir tanıdığının iç karışıklıklar sebebiyle yaralandığını bildirmiştir.
- Suriyeli kadınların yüzde 91'i Suriye'deki tanıdıkları ile mobil hatlar vasıtasıyla iletişime geçebilmektedir.
- Suriyeli kadınların %50'den çoğu, aile bireylerinin veya kendisinin psikolojik desteğe gereksinim duyduğunu açıklamıştır.
- Kamp dışında yaşayan Suriyeli kadınların yüzde 73'ü ev ya da apartman dairesinde yaşadığı belirtilmiştir.
- 'Ortalama bir haftalık yeterli yiyecek ya da yiyecek temin edebilecek paraya sahip misiniz?' sorusuna kadınların yüzde 78'i hayır yanıtını vermiştir.
- Suriyeli kadınların yüzde 82'si Türkiye'yi tercih etme nedeni olarak, ulaşım kolaylığından bahsetmişlerdir.
- Kamp içinde yaşayan kadınların yüzde 94'ü ile kamp dışında hayatlarını sürdüren kadınların yüzde 93'ü, Türkiye'de yaşayan insanların kendilerine karşı olan hal ve davranışlarını pozitif olarak değerlendirmektedir.

---

⁴⁴ *Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar*, AFAD, 2014,s.15.

- Türkiye'deki sağlık hizmetlerinden yararlanan kadınların, memnuniyetleri kamp içinde yüzde 60 ve kamp dışında yüzde 80 seviyesindedir.

3.3. Yaşamak İçin Suriye'den Türkiye'ye Kaçış

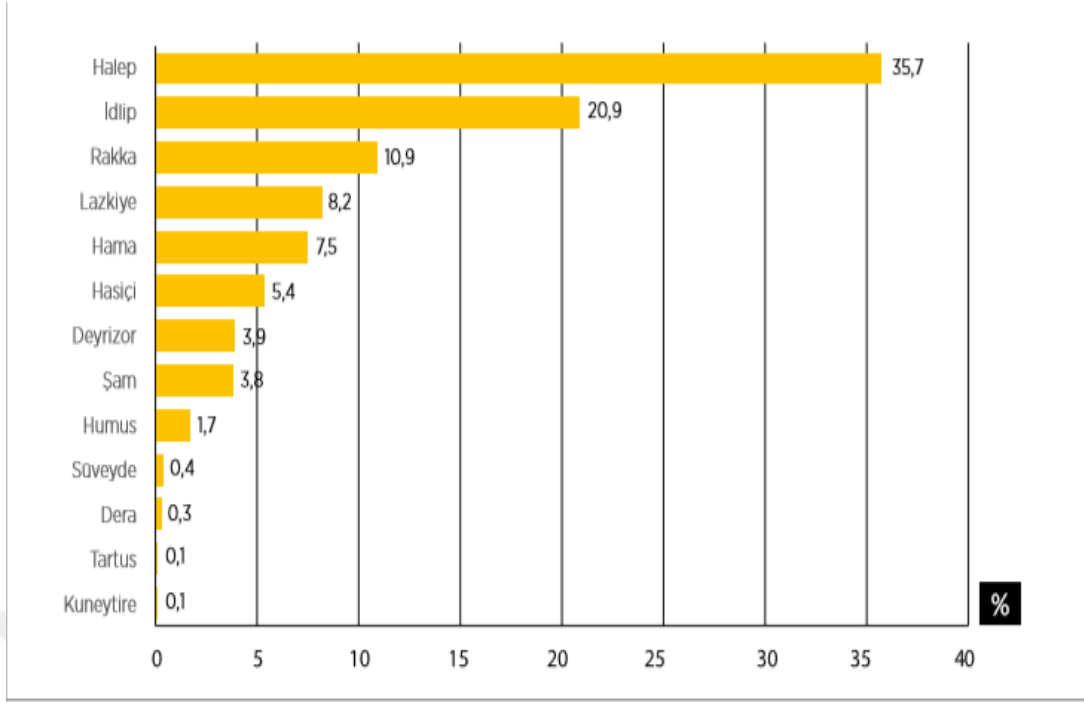
Bu bölümde Türkiye'de bulunan Suriyeli konukların geldikleri Suriye şehirleri hususunda bilgiler verilmektedir. Halep şehrinin, Türkiye'ye en çok konuk gönderen il olduğu dikkati çekmektedir. Türkiye'ye de bulunan Suriyelilerin yüzde 36'lık bir kısmı Halep'ten gelmişlerdir. Belirtilen oranın bu kadar çok olmasının sebebi Halep'in Türkiye sınırına çok yakın bir konumda bulunması diğer bir neden ise Halep kentinde yaşanan çatışmaların yoğun olmasıdır. 2012 verilerine göre Halep 4,6 milyon nüfusu ile Suriye'nin en kalabalık kentidir.

Suriye'den Türkiye'ye gelen göçmenlerin geldiği ikinci kent, İdlip' tir. İdlip, Türkiye sınırına yakın konumda bulunan bir şehirdir. Türkiye'de bulunan Suriyelilerin yüzde 21'i bu şehirden gelmişlerdir. Suriye'den kaçıp gelerek sığınan göçmenlerin yüzde 11'i Rakka şehrinden, ortalama olarak yüzde 9 oranında ise Lazkiye şehrinden gelmişlerdir.

Suriye'den Türkiye'ye gelip yerleşen göçmenlerin geldikleri diğer iki şehir ise Hama ve Hasii'dir. Bakıldığında Türkiye'de bulunan toplam Suriyelilerin sayısındaki sıralamada yüzde 7,5 ve 5,4'i bu şehirlerden gelmiştir. Türkiye'de bulunan konukların yaklaşık olarak yüzde 10'u diğer Suriye şehirlerinden gelmiştir. Bu şehirler ve bu şehirlerden gelen misafirlerin yüzdeleri grafik 1'de görülmektedir.⁴⁵

---

⁴⁵ AFAD, a.g.e., s.17.

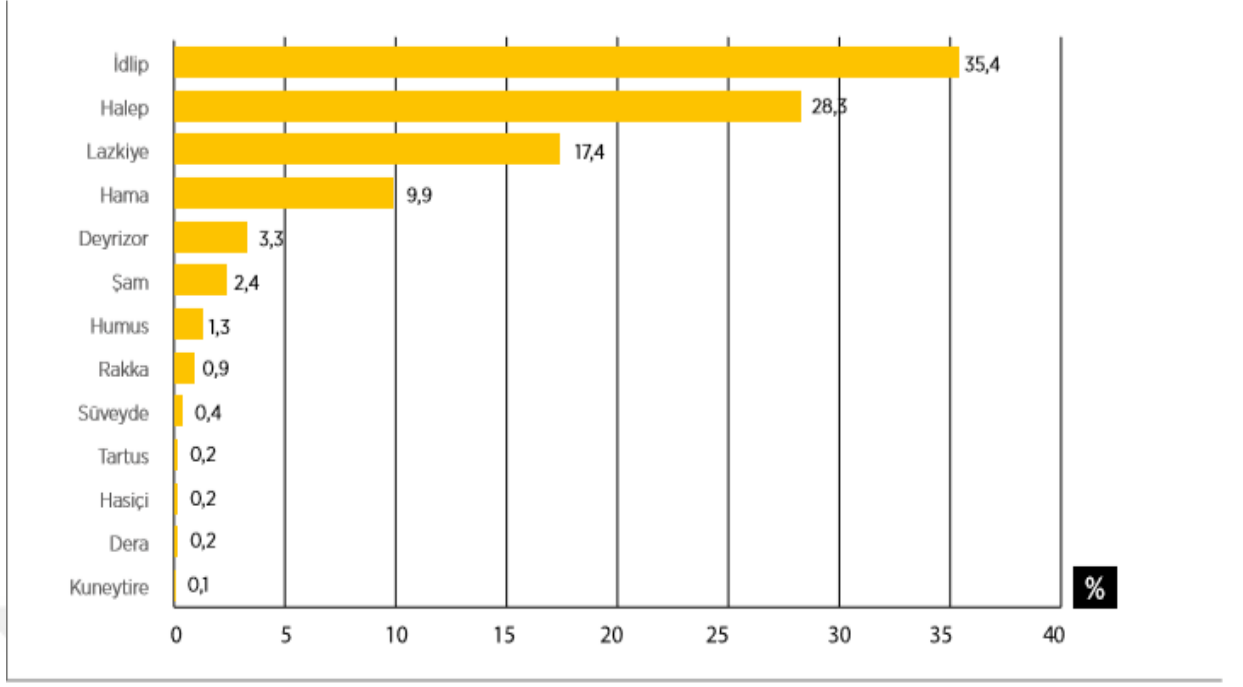

Grafik 1 : Suriyelilerin Geldikleri Suriye Kentlerinin Dağılımı⁴⁶

Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmenlerin genellikle sınırlarına yakın olması nedeniyle tercih edildiği görülmektedir. İlk başlarda Suriye'den göç eden göçmenlerin dağılımı yukarıdaki tabloda verildiği gibiydi. Bu dağılımın içinde Suriyeli kadınların geldikleri Suriye kentlerinin dağılımını da Grafik 2'de verilmiştir. Grafikten de anlaşılacağı üzere kamplarda yaşamını sürdüren kadınların üçte birinden çoğu İdlip şehriden gelmiştir. İdlip'i yüzde 28 oran ile Halep şehri takip etmektedir. Lazkiye ise yüzde 17 oran ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Dikkat çeken temel husus bu şehirlerin Türkiye sınırına yakın bir konumda bulunmasıdır.

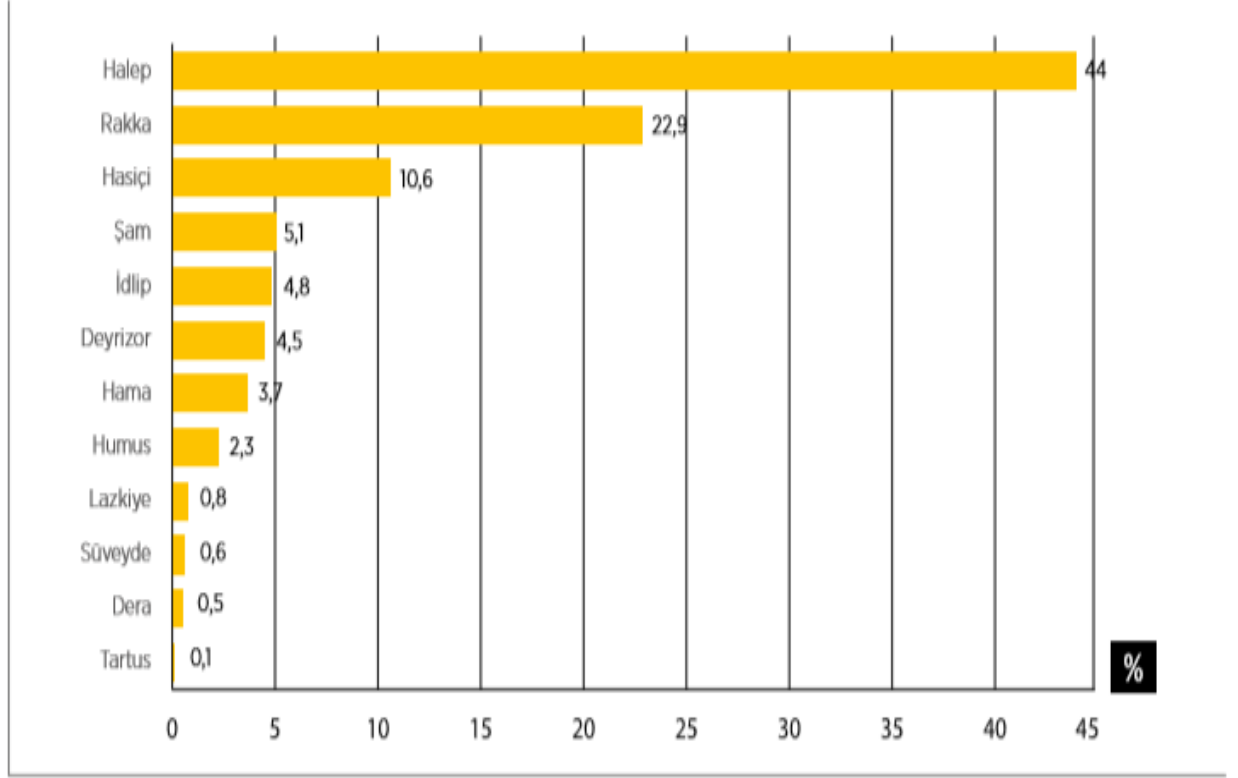
Grafik 3, kamp dışında hayatlarını sürdüren Suriyeli kadınların göç ettikleri ülkedeki kentlerin dağılımını göstermektedir. Halep şehri %44 olarak ilk sırada belirlenmiştir. Diğer şehirler incelendiğinde %23 Halep, % 11 Rakka görülmektedir. İdlip şehri 5. sırada yer almaktadır.

⁴⁶AFAD, a.g.e., s.17-18.

Grafik 2 : Kamp İçinde Yaşayan Suriyeli Kadınların Geldikleri Suriye Kentlerinin Dağılımı, Kamp İçi⁴⁷

⁴⁷ AFAD, a.g.e., s.18.

Grafik 3 : Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadınların Geldikleri Suriyeli Kentlerinin Dağılımı, Kamp Dışı⁴⁸

Suriyeliler için yapılan barınma merkezlerinin çoğunlukla Türkiye-Suriye sınırında ya da Türkiye-Suriye sınırına yakın kentlerde kuruldukları görülmektedir. Özellikle Hatay, dört çadır kent ve bir konteyner kent ile en çok geçici barınma merkezinin bulunduğu kenttir. Hatayı peşinden takip eden Gaziantep ve Şanlıurfa'dır. Kilis ve Mardin'de de ikişer tane barınma merkezi bulunmaktadır. Diğer yakın şehirlerde de birer tane barınma evleri mevcuttur. 2014 tarihinde Şanlıurfa'daki dört barınma merkezinde 73.739 Suriyeli göçmen konaklamaktadır. Şanlıurfa, Suriyelilerin en çok yaşamlarını sürdürmeye çalıştıkları kenttir. Buna göre, barınma merkezlerinde yaşayan toplam Suriyeli misafirlerin %33,3 ü Şanlıurfa'daki dört barınma merkezinde yaşamaktadır. Hemen peşinden Kilis gelmektedir. Daha sonra Gaziantep ve Kahramanmaraş gelmektedir.⁴⁹ Türkiye ilk günden beri uygulamış olduğu açık kapı politikası ile Suriyeli vatandaşlara sahip çıkmıştır. Kurulan bu barınma merkezleri sayesinde, ülkelerinde ki iç savaş nedeniyle gelen göçmenlere barınma, sağlık, eğitim gibi hizmetlerin sağlanarak hayata tutunmaları amaçlanmıştır.

⁴⁸ AFAD, a.g.e., s.19.

⁴⁹ AFAD, a.g.e., s.20.

Tablo 2 : Barınma Merkezleri ve Bu Merkezlerde Bulunan Suriyeli Sayıları(19.04.2014)⁵⁰

İl	Barınma Merkezi Sayısı	Mevcut Suriyeli Sayısı	Toplam İçerisindeki Oranı (%)
Şanlıurfa	4 Barınma Merkezi	73.739	33,3
Kilis	2 Barınma Merkezi	37.678	17
Gaziantep	4 Barınma Merkezi	33.950	15,3
Kahramanmaraş	1 Barınma Merkezi	15.668	7,1
Hatay	5 Barınma Merkezi	14.599	6,6
Adana	1 Barınma Merkezi	11.451	5,2
Adıyaman	1 Barınma Merkezi	9.901	4,5
Osmaniye	1 Barınma Merkezi	9.230	4,2
Mardin	2 Barınma Merkezi	8.151	3,7
Malatya	1 Barınma Merkezi	7.075	3,2
Toplam	22 Barınma Merkezi	221.442	100

3.4. Türkiye'ye Gelen Suriyeli Kadınların Demografik Bilgileri

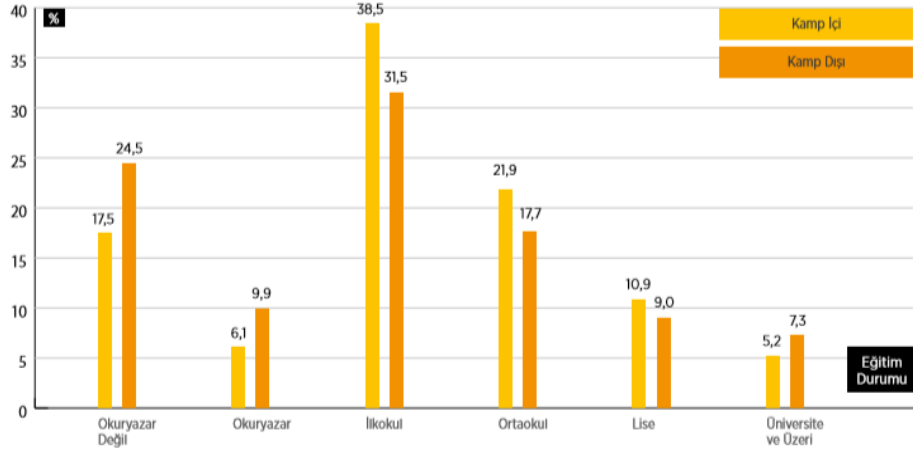
Bu bölümde Suriye'deki iç savaştan doğan karışıklıklar nedeniyle ülkelerini terk ederek, Türkiye'ye göç eden kadınların eğitim, yaş ve medeni durumları incelenmektedir.

3.4.1. Eğitim Bilgileri

Göçmenlerin eğitim durumları, toplumsal katılımları açısından önemlidir. Eğitim seviyelerinin düşük olması, nitelik gerektirmeyen işlerde çalışmalarına neden olmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle nitelik gerektirmeyen işlerin giderek azalması, göçmenlerin işsiz kalmalarına neden olmaktadır. Göçmenlerin toplumdaki pozisyonlarının değişebilmesi için, göçmen çocuklarının eğitimi de büyük önem taşımaktadır.⁵¹

⁵⁰ AFAD, a.g.e., s.20

⁵¹ Heckmann, a.g.e., s.19.

Grafik 4 : Suriyeli Kadınların Eğitim Bilgileri⁵²

Tablo 3 : Suriyeli Kadınların Eğitim Durumu Dağılımı(6 Yaş Üzeri), Kamp İçi ve Kamp Dışı⁵³

Eğitim Durumu	Kamp İçi		Kamp Dışı		Genel	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
Okuryazar Değil	554	17,5	720	24,5	1.274	20,9
Okuryazar	193	6,1	291	9,9	484	7,9
İlkokul	1.217	38,5	925	31,5	2.142	35,1
Ortaokul	692	21,9	518	17,7	1.210	19,8
Lise	344	10,9	265	9	609	10
Üniversite ve Üzeri	165	5,2	214	7,3	379	6,2
Toplam	3.165	100	2.933	100	6.098	100

Yukarıdaki tablo 2'de Suriyeli kadınların eriştikleri eğitim düzeyleri incelenmektedir. Yapılan bu incelemelerde Suriyeli kadınların eğitim durumlarının düşük olduğu göze çarpmaktadır. Grafikte diğer bir dikkat konusu ise okuma yazma bilmeyen kadınların oranının yüzde 21'lerde olmasıdır. Bu verilerden kamp içindeki kadınların kamp dışındaki kadınlara oranla daha eğitilmiş olduğu yorumu çıkmaktadır.

Genel olarak Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen kadınların çoğunluğunun düşük eğitilmiş ya da hiç eğitim almamış olduğu görülmektedir. Göçmenlerin yerleşik kültüre uyum sağlamaları ve yeni geldikleri coğrafyaya entegre olmaları da ancak

⁵² AFAD, a.g.e., s.24.

⁵³ AFAD, a.g.e., s.24-25.

eğitim sayesinde gerekleŖebilir.⁵⁴ Dolayısıyla eğitim yoluyla, ülkemize g etmiŖ ve eğitimden uzak kalmıŖ çocukların, gençlerin toplumda kendilerine yer bulamayarak marjinalleŖmesinin ve onların etrafında oluŖabilecek ırkçı ve mezhepçi toplumsal atıŖmaların önüne geçilebilir.⁵⁵

Her 100 Suriyeli kadından 21'inin okuma yazma bilmediği görülmekte, ilkokul seviyesine kadar eğitim grmŖ kadınların hepsi bir arada değerlendirildiğinde ise yüzde 64'lk bir oran ortaya çıkmaktadır. Eğitimin, göçmenlerin yerleŖik kültüre uyum sağlamaları ve yeni geldikleri coğrafyaya entegre olmalarında önemli bir yeri vardır. Eğitimin, sosyalleŖme ve dil bakımından göçmenlerin geliŖmesinde ve yerel halk ile etkileŖimindeki rolü entegrasyon oluŖumunda etkili olmuŖtur.

3.4.2. YaŖ Bilgileri

Kadın göçmenlerin, en yoğun yaŖ aralığının 19-54 yaŖ grubunda olduğu görülmektedir. Bu yaŖ grubunun özelliklerine bakıldığında en verimli ve genç nüfusa ait olduğu yorumu yapılabilir.

Tablo 4 : Kamplarda Kalan Suriyeli Kadınların YaŖ Dađılımı⁵⁶

YaŖ Grubu	Sayı	Yüzde (%)
1 YaŖ ve Altı	138	3,6
2-6 YaŖ	621	16,4
7-12 YaŖ	636	16,8
13-18 YaŖ	624	16,4
19-54 YaŖ	1.608	42,4
55-64 YaŖ	101	2,7
65 YaŖ ve zeri	68	1,8
Toplam	3.796	100

⁵⁴ CoŖkun TaŖtan, *Uluslararası KitleŖel Gler ve Türkiye'deki Suriyeliler, I. Uluslararası G ve Güvenlik Konferansı Sonuç Raporu*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2016, s.19-20.

⁵⁵ Rıdvan Demir, YaŖar OkŖar, Suriyeli ğrencilerin Din Eğitiminde KarŖılaŖılan Sorunlar: Kilis ili rmeği, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(1) , Kilis, 2018, s.285-312.

⁵⁶ AFAD, a.g.e., s.25.

Tablo 5 : Kamp Dışında Kalan Suriyeli Kadınların Yaş Dağılımı⁵⁷

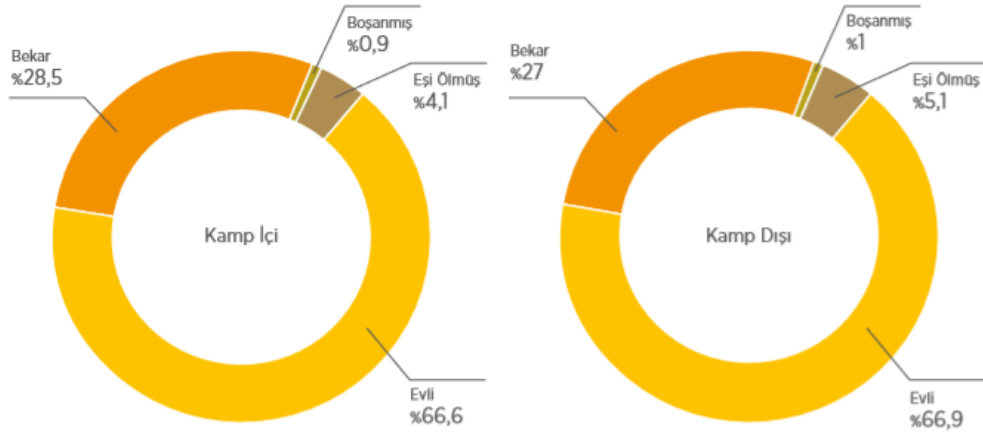
Yaş Grubu	Sayı	Yüzde (%)
1 Yaş ve Altı	111	3,1
2-6 Yaş	595	16,8
7-12 Yaş	530	14,9
13-18 Yaş	526	14,8
19-54 Yaş	1.572	44,3
55-64 Yaş	130	3,7
65 Yaş ve Üzeri	88	2,5
Toplam	3.552	100

Yaş olgusu, bireyin kimlik oluşumunda belirleyici olgulardan birini temsil etmektedir. Göçmenlerin erken yaşta kendi kültürlerinden koparak farklı bir kültürel hayat içerisinde yaşam sürmeleri, birey üzerindeki değişimi arttıracaktır. Kültürel kodların taşınmasında yaşanmışlık ve geçmişten gelen geleneğin karakter üzerindeki muhafaza edici yönü bilinen bir realitedir. Küçük yaşta yapılan göçler, geleneğin ve kültürün muhafaza edici yönünün etkisini azaltmakta ve bireyin uyum sürecine ivme oluşturmaktadır.

3.4.3. Medeni Durum Bilgileri

Ülkemizde bulunan kadın göçmenlerin medeni durumu on beş yaşının üstündeki kişiler temel alınarak hazırlanmıştır. AFAD'ın paylaşmış olduğu raporlarda da kadınların ortalama yüzde 70'i evlidir. Aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi kamp içinde ve kamp dışında yaşayan kadınların medeni durumlarının birbirine çok benzer oldukları görülmüştür.

⁵⁷ AFAD, a.g.e., s. 26.

Şekil 2 : Suriyeli Kadınların Medeni Durum Dağılımı Kamp İçi ve Kamp Dışı⁵⁸

Tablo 6 : Suriyeli Kadınların Medeni Durum Dağılımı (15 Yaş ve Üzeri), Kamp İçi ve Kamp Dışı⁵⁹

Medeni Durumu	Kamp İçi		Kamp Dışı		Genel	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
Evli	1.475	66,6	1.435	66,9	2.910	66,7
Bekâr	631	28,5	579	27,0	1.210	27,8
Boşanmış	20	0,9	21	1,0	41	0,9
Eşi Ölmüş	90	4,1	109	5,1	199	4,6
Toplam	2.216	100	2.144	100,0%	4.360	100

Bu bölümde göz önünde bulundurulması gereken en önemli detay erken yaşlarda yapılan evliliklerdir. AFAD'ın raporuna göre 15-18 yaş grubundaki kadınlar değerlendirildiğinde evli kadınların yüzde 14 olduğu görülmektedir. Bekâr nüfusun yüzde 27,8'lik oranı, gelecekte göçmen kadınlarla Türk vatandaşlarının evliliklerinin olması ihtimalini arttırmaktadır. Türk halkından evlilik talebi gelebileceği gibi Suriyeli göçmen kadınlardan da evlenme istekleri gelebilecektir. Yapılan birebir görüşmelerde bekâr çocuklara sahip göçmen ebeveynlerin bir kısmı çocuklarını Türk vatandaşlarıyla evlendirmek istediklerini belirtmiştir. Bu durumun nedenlerini de Türk vatandaşlığı, belirsizliklerinin bitirilmesi ve çocuğunun evliliğiyle kendi hayatlarının daha rahata kavuşabileceklerini düşünmeleri ile açıklamaktadırlar. Evlenemeyen ya da birden çok eşle evlenmek isteyen Türk vatandaşlarının bir kısmının başlık parası karşılığı Suriyeli göçmen kadınlarla evlenmek istedikleri görülmüştür. Bu durum Suriyeli ailelere sorulduğunda, ailelerin büyük bir kısmı ihtiyaçları oldukları için

⁵⁸ AFAD, a.g.e., s.27.

⁵⁹ AFAD, a.g.e., s.27.

kızlarını evlendirdiklerini belirtmişlerdir. Buna göre göçmen ailelerin kızlarının, başlık parası ile evlenmeleri ciddi tehditler oluşturabilir. Suriyeli ailelerin hayata tutunma çabaları Suriyeli göçmen kadınların erken yaşta evlenmelerine ve çok eşli evlilik yapmalarına neden olmuştur.

3.4.4. Meslek

Kadın göçmenlerin kamp içerisindeki ve kamp dışındaki karşılaştırmaları incelendiğinde %87'lik bir dilimin çalışma yaşamının olmadığı görülmektedir.

Tablo 7 : Suriyeli Kadınların Mesleki Durumları, Kamp İçi ve Kamp Dışı⁶⁰

Meslek	Kamp İçi		Kamp Dışı		Genel	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
Ev Hanımı	1.342	48,7	1.195	69,4	2.537	56,7
Mesleği Yok	1.056	38,3	294	17,1	1.350	30,2
Öğretmen	91	3,3	73	4,2	164	3,7
Terzi / Kadın Terzisi / Şapkacı	25	0,9	11	0,6	36	0,8
Kuaför / Berber / Güzellik Uzmanı	15	0,5	12	0,7	27	0,6
Çiftçi	9	0,3	9	0,5	18	0,4
Çiftlik İşçisi / Yardımcı	7	0,3	7	0,4	14	0,3
Hemşire / Ebe	8	0,3	4	0,2	12	0,3
Diğer	202	7,3	116	6,7	318	7,1
Toplam	2.755	100	1.721	100	4.476	100

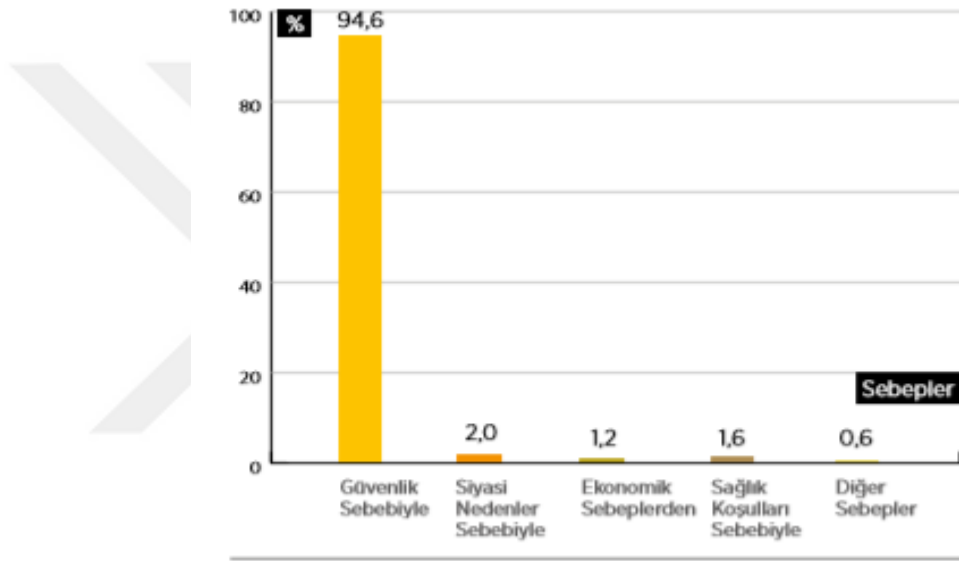
Meslek sahibi olan kadınlara genel olarak bakıldığında öne çıkan meslekler hemşirelik, öğretmenlik, çiftçilik ve hemşireliktir. Suriyeli kadınların bir kısmı gönüllü ve kendi vatandaşlarına sunulan hizmetlerde yardımcı olup, çalışmaktadırlar. Aynı zamanda kamplarda kadınlar için meslek kursları verilmektedir. Bu verilen meslek edindirme kurslarına, kadınların katılımını sağlamak amacıyla teşvik edilmeleri sağlanmaktadır. Kamp dışındaki kadınlar düşünüldüğünde, kadınların herhangi bir meslek sahibi olmamaları, herhangi bir sorun noktasında onları suistimale açık hale getirebilecek bir sorundur. Bu konularda önlemler almak ve ekonomik noktalarda kadınların desteklenmesini sağlamak gerekmektedir. Kadınların okuryazar

⁶⁰ AFAD, a.g.e., ss.28-29.

olmaması, herhangi bir mesleğe sahip değilse veya bir geliri yoksa maruz kalacağı riskler artmaktadır.

3.5. İç Savaşın Kadınların Yaşamı Üzerindeki Etkileri

Birleşmiş Milletler (BM)'in yaptığı araştırma kapsamında Suriyeli göçmenlerin daha güvenilir bir yere göç etmesinde en önemli neden savaştır. 7 milyon insan savaş sebebiyle ülkelerinden ayrılmıştır. Suriyeli kadın göçmenler, yakınlarının öldürülmesi, şiddet, cinsel taciz, tutuklanma gibi durumlara maruz kalmışlardır.

Grafik 5 : Suriyeli Kadınların Suriye'den Ayrılma Sebepleri⁶¹

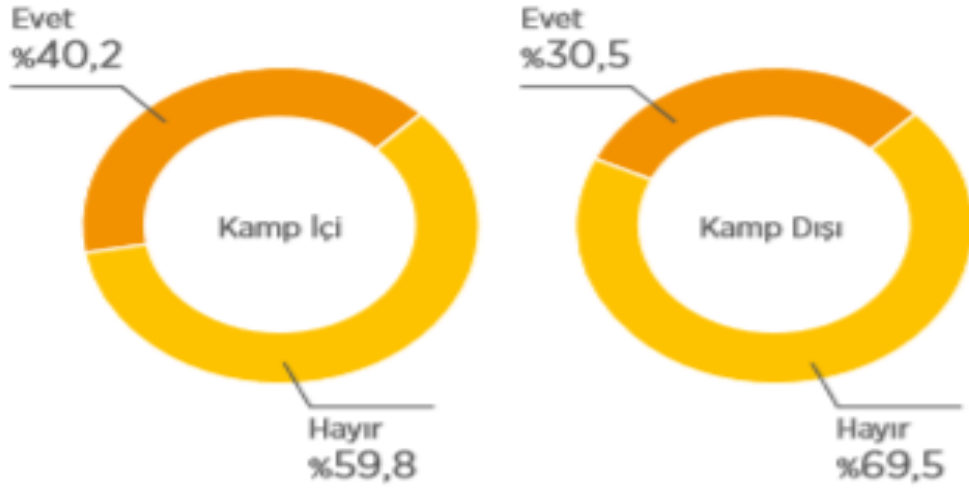
Suriyeli kadınları, ülkelerini bırakıp gelmeye mecbur eden nedenler yukarıdaki Grafik 5'te verilmiştir. Suriyeli kadınların yüzde 94,6'sının ülkelerini terk etmelerinin sebebi, güvenlik sorunlarından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Kadınların erkeklere göre göçmen olmaya daha istekli oldukları, sınır illerinde yaşamlarının sürdürülmesi için daha fazla sığınma talebinde buldukları görülmektedir. Bunun nedeni olarak ailelerinin gördüğü şiddeti daha yakından gözlemleyebilmeleri gösterilebilir. Yapılan araştırmalardan da çıkan sonuç göçmenlerin, gittikleri ülkeye daha çok güvendiklerinden veya şartların daha iyi olmasından ya da dini sebeplerden dolayı sığınmadıklarını göstermiştir.

⁶¹ AFAD, a.g.e., s.32.

Tablo 8 : Suriyeli Kadınların Başka Bir Ülke Yerine Sığınmak İçin Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri, Kamp İçi ve Kamp Dışı⁶²

Başka Bir Ülke Yerine Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri	Kamp İçi		Kamp Dışı		Genel	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
Ulaşım Kolaylığı	200	82	206	82,1	406	82
Türkiye'ye Güvenliğim İçin	26	10,7	17	6,8	43	8,7
Şartların Daha İyi Olması Sebebiyle	7	2,9	22	8,8	29	5,9
Dini Sebepler Yazandan	7	2,9	2	0,8	9	1,8
Diğer	4	1,6	4	1,6	8	1,6
Toplam	244	100	251	100	495	100

AFAD'ın yaptığı araştırmalarla Tablo 7'de Suriyeli kadınların başka bir ülkeye sığınmak yerine Türkiye'yi tercih etmelerinin sebepleri verilmiştir. Suriyeli kadınların yüzde 82'si başka ülke yerine Türkiye'yi tercih etme sebebi olarak ulaşım kolaylığını işaret etmişlerdir. Ulaşım kolaylığının peşinden düşük bir oran olarak görülen yüzde 10,7 ile Türkiye'ye duyulan güven takip etmektedir. Savaşın aile üyeleri ve yakınları üzerinde etkileri de büyüktür. Aşağıda verilen Şekil 2 ve Şekil 3'te görülmektedir.

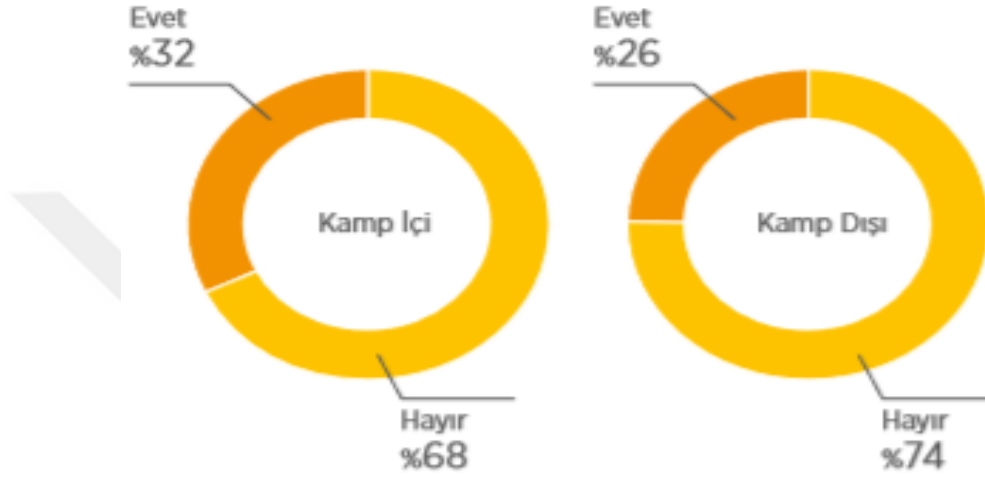
Şekil 3 : Suriyeli Kadınların İç Karışıklıkta Hayatını Kaybeden Yakınları Olup/Olmadığı, Kamp İçi ve Kamp Dışı⁶³

⁶² AFAD, a.g.e., s.34.

⁶³ AFAD, a.g.e., s.34.

Tablo 9 : Suriyeli Kadınların İç karışıklıkta Hayatını Kaybeden Yakınları Olup/ Olmadığı, Kamp İçi ve Kamp Dışı⁶⁴

İç Savaşta Hayatını Kaybeden Yakını Var mı?	Kamp İçi (%)	Kamp Dışı (%)	Toplam (%)
Evet	40,2	30,5	35,3
Hayır	59,8	69,5	64,7
Toplam	100	100	100

Şekil 4 : Suriyeli Kadınların İç Karışıklıkta Yararlanan Yakınları Olup/ Olmadığı, Kamp İçi ve Kamp Dışı⁶⁵

Tablo 10 : Suriyeli Kadınların İç Karışıklıkta Yararlanan Yakınları Olup/Olmadığı, Kamp İçi ve Kamp Dışı⁶⁶

İç Savaşta Yaralanan Yakını Var mı?	Kamp İçi (%)	Kamp Dışı (%)	Toplam (%)
Evet	32	26	27,9
Hayır	68	74	71,1
Toplam	100	100	100

Yapılan araştırmalardan da görüldüğü gibi Suriye'deki iç karışıklığın, insan hayatını olumsuz etkileyen en üzücü durumu yukarıdaki şekillerde görülmektedir. Bu

⁶⁴ AFAD, a.g.e., s.34.

⁶⁵ AFAD, a.g.e., s.34.

⁶⁶ AFAD, a.g.e., s.35.

sayısal veriler hem üzücü hem de düşündürücüdür. Suriye’de bulunan iç savaşın ortaya çıkardığı problemlerden birisi de sosyoekonomik düzeyin düşük olmasıdır.

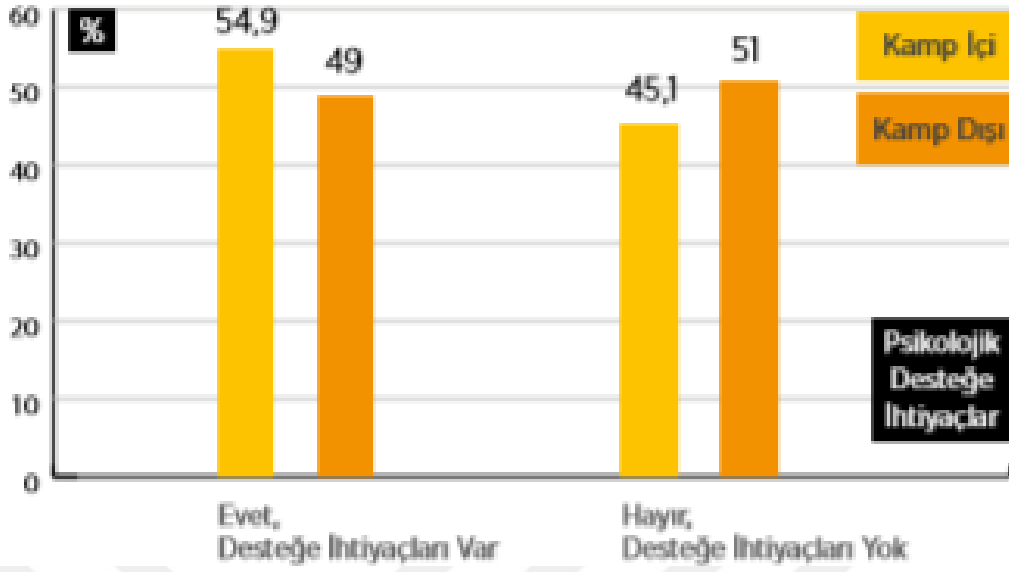
Savaştan kaçış aileleri sadece ülkelerinden değil aynı zamanda birbirlerinden de ayırdığını göstermektedir. AFAD’ın araştırmasındaki en önemli tespitlerden biri, kadınların Türkiye’de olmayan aile bireylerinin durumlarıdır. Aşağıda yer alan Tablo 10’da kadınların burada olmayan aile bireylerinin durumları oran olarak verilmiştir.

Tablo 11 : Kadınların, Burada Olmayan Aile Bireylerinin Durumları, Kamp İçi ve Kamp Dışı⁶⁷

Burada Olmayan Aile Fertlerinin Durumu	Kamp İçi (%)	Kamp Dışı (%)	Toplam (%)
Savaşmak İçin Orada Kaldı	30,9	16,5	23,8
Mallarımıza Göz Kulak Olmak İçin Orada Kaldı	11,7	17,6	14,6
Öldü	13,8	6,6	10,3
Kayıp/Bilmiyorum	6,4	9,9	8,1
Hastalık/Engellilik/Yaşlılık Nedeniyle Orada Kaldı	5,3	6,6	5,9
Başka Yere Gitti	8,5	2,2	5,4
Diğer Nedenler	23,4	39,6	31,4
Toplam	100	100	100

Kamp içi ve kamp dışı kadınların yüzde 52’si kendilerinin ve ailelerinin psikolojik desteğe ihtiyaçları olduğu cevabını vermişlerdir. Grafik 6’ya bakıldığında kamp dışında yaşayan kadınların, kamp içinde yaşayan kadınlara oranla psikolojik destek ihtiyaçlarının daha az olması dikkat çekmektedir.

⁶⁷ AFAD, a.g.e., s.36.

Grafik 6 : Suriyeli Kadınların Psikolojik Desteğe İhtiyaçları, Kamp İçi ve Kamp Dışı⁶⁸

Tablo 12 : Suriyeli Kadınların Psikolojik Desteğe İhtiyaçları, Kamp İçi ve Kamp Dışı⁶⁹

Sizin veya Yakınlarınızın Psikolojik Desteğe İhtiyacı Olduğunu Düşünüyor musunuz?	Kamp İçi		Kamp Dışı		Genel	
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)
Evet, Desteğe İhtiyaç Var	134	54,9	123	49	257	51,9
Hayır, Desteğe İhtiyaç Yok	110	45,1	128	51	238	48,1
Toplam	244	100	251	100	495	100

Ailesinden, evinden ayrılan, geldikleri ülkede ekonomik ve sosyal sorunlar yaşayan Suriyeli kadınların psikolojilerinin normal olması beklenemez. AFAD'ın yapılan araştırmalarında kadınların stres ve sıkıntıdan sık sık baş ağrısı ve baş dönmesi çektikleri için sürekli uyumaya ihtiyaç duyduklarını ve bu durumdan kurtulmak için psikiyatri ilaçları kullanmaya başvurdukları tespit edilmiştir.

Bakıldığında yapılan incelemelerle kamp dışında yaşayan kadınların, kamp içinde yaşayan kadınlara göre günlük yaşama entegre olmaları daha kolay olmuştur. Kadınlar birçok ihtiyaçlarına barınma merkezlerinde ulaşabilmektedirler. Ancak bu

⁶⁸ AFAD, a.g.e., s.38.

⁶⁹ AFAD, a.g.e., s.38.

durum yaşadıkları yer kalabalık ve alışık olmadıkları için hayatlarını kısmen zorlaştırmıştır. Kamp dışında yaşayıp birçok hizmetten faydalanamayıp ciddi sıkıntılar çeken Suriyeli kadınların sadece yüzde 9'u kamplarda yaşamayı tercih ettiklerini söylemişlerdir.

3.6.Suriyeli Göçmen Kadınların İstismarı

Kadınlar, sosyal yaşama adapte olma konusunda kamp dışındaki yaşamlarında zorluk çekmektedir. Yaşadıkları toplumda benlikleriyle varoluş mücadelesi içine girmektedirler. Kadınların bu sorunlarla karşı karşıya kalması, cinsiyetçilik denilecek düzeyde rahatsız edici boyutlara ulaşmaktadır. Süreç içerisinde toplumsal cinsiyet sebebiyle sorunlar doğurmuştur. Bu sorunlara bakıldığında, erken yaşta evlendirilmeleri ve çok eşli evlilikler, cinsel tacizler, emeklerinin sömürülmesi olarak açıklamak mümkündür.

3.6.1. Erken Yaşta ve Çok Eşli Evlilikler

Kadınların yaşadığı en büyük sorunlardan biri de erken yaşta ve çok eşli evliliklerdir. Bu duruma kamplarda da kamp dışında da sıklıkla rastlanmaktadır. AFAD'ın yapmış olduğu araştırmalar ve yayınlanan raporunda da kadın göçmenlerin çok eşli olarak göç ettiklerini ortaya çıkarmıştır.⁷⁰ Ülkenin sınır illerinde yaşayan kişiler bu durumu ticarete dönüştürmüşlerdir. Aracı kişiler tarafından yaşlarına, konumlarına ve bakirelik durumlarına göre çeşitli fiyatlarda ve çeşitli koşullarda evlenmek isteyen kişilerle komisyon usulü çalışmaktadırlar. Göçmen kadının ailesine ödenen para karşılığında evlenme durumu söz konusu olmaktadır. Aileyle anlaşığı takdirde imam nikâhı kıyarak işlem tamamlanmaktadır. Evlenmek isteyen erkek, evlendirilen kadın ve kadının ailesi bu durumu rahatlıkla meşru hale getirmektedir. Erkeklerin bu durumu din algısına bağlayarak, kadının kurtulmasına yardım ettiklerini düşünmeleri de ayrı bir durumdur.

Türk Tabipler Birliği, Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu'nda da göçmen kadınların rızaları dışında kuma gitme, zorla çocuk yaşta evlendirilme, seks ticaretine zorlanma tehditleri ile karşı karşıya oldukları ifade edilmektedir. Bu

---

⁷⁰ "AFAD, a.g.e., s.40.

rastlantının yanı sıra, erken yaşta evliliklerin bir sonucu olan erken gebeliğin de en büyük sorunlarından olduğu belirtilmiştir.⁷¹

3.6.2. Cinsel Taciz

Cinsel taciz özellikle ataerkil ve gelişmemiş toplumlarda çok dillendirilmeyen hatta saklanılan, çekinilen bir husustur. Göçmen kadınların yaşadıkları bu sorunları dile getirememeleri, cinsel taciz ve istismara sığındıkları ülkelerde daha fazla mağdur olmalarına ve bu durumu içselleştirmekte oldukları bilinmektedir. Mazlum-derin kamp dışarısında hayatlarını sürdüren Suriyeli Kadınlar Raporu'nda da açıklandığı üzere kadınlar bu hususla alakalı sorulara rahat olarak cevap vermiyorlar.⁷² Bu rapor dâhilinde görüşülen 72 kadın içerisinden yalnızca 6'sı cinsel tacize türlü biçimde maruz kaldıklarını açıklamışlardır. Çalışma kapsamında İstanbul'da yapılan görüşmeler sonucunda ise kadınların durumunun farklı olmadığı belirlenmiştir. Yalnızca yerli halk değil bununla beraber birbirlerine karşı da bu istismarı yaşattıkları gözlenmiştir.

Cinsel taciz ticarete dönüşerek kadınları zorla fuhuşa zorlayan çeteler oluşmuştur. Mazlum-derin raporunda da görüldüğü gibi evlilik vaadiyle kandırılan kadınlar kendilerini fuhuş batağında bulmakta ve itiraz etmeye başladıkları andan itibaren şiddete maruz kalmaktadırlar. Özellikle şiddete maruz kalan kadınların yaş grubuna bakıldığında, 15-20 yaş aralığındadır.

Bu durumun boyutlarına bakıldığında kadın göçmenlerin buldukları kamplarda kendi istekleri doğrultusunda düşük ücretlerle ilişkiye girdikleri bilinmektedir. Bu birlikteliklerin nedeni ise kadınların geçim sıkıntısı çekmelerinden kaynaklanmaktadır.

3.6.3. Emek Sömürüsü

İstihdam, göçmen kadınların cinsel taciz ve erken yaşta evliliklerin yarattığı sorunlara kıyasla çok rahat anlattığı temel sıkıntıdır. Kamp içinde ve kamp dışındaki Suriyeli kadınların da eğitim seviyelerinin düşük olması, okuma yazma yetersizliği, hukuki haklarını bilmemeleri, herhangi bir yerde mesleki tecrübelerinin olmamaları, dil bilmemeleri ve sosyal ekonomik güçlüklerden dolayı kalacak yerlerinin doğru

⁷¹ *Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu*, Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara, 2014, S. 25.

⁷² *Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacı Kadınlar Raporu*, Mazlum-der Kadın Çalışmaları Grubu, Mayıs, 2014, 30-40, s. 31.

düzgün olmaması onları tehlikelere karşı savunmasız ve hassas hale getirmiştir. Yapılan AFAD raporu araştırmalarına göre Suriyeli kadınlarda çalışma seviyesinin düşük olduğu hatta neredeyse büyük kısmının çalışmadıkları bilinmektedir. alışan kesimin çoğunun tekstil alanında faaliyet gösterip, atölyelerde çalıştığı; tarım ve hayvancılığın ileri olduğu yörelerde ise tarım sektöründe mevsimlik olarak çalıştığı izlenmektedir. Bunların dışında çok ucuz maliyetlere, nakış işçiliği yapan Suriyeli kadınlar da olmaktadır. Suriyeli kadınlar genellikle kamuya ait işlerde çalışmaktan ziyade tezgâhtarlık, temizlikçilik, kuaförlük gibi işletmelerde çalışmaktadırlar. Diplomalıların yanı sıra devamlı bir iş için gerekli vasıflara sahip olmayan Suriyeli kadınlar, iş güvenceleri bulunmayan, düşük maaşlı gündelik işler yapmaya uğraşarak hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Araştırma verileri metne döküldükten sonra yapılan içerik analizinde çalışmanın alt problemleri doğrultusunda, 3 tema ve 8 alt tema ortaya çıkmıştır. Alt problemler, temalar ve alt temalar Tablo 13.'de sunulmuştur. Tabloda alt probleme uygun olarak belirlenen tema ve alt temalar yer almaktadır. İçerik analizinde bu tabloya ek olarak çıkartılan kodlar da eklenmiştir ve tezin ek bölümünde sunulmuştur. Bu bölümde yapılan içerik analizi sonucu ortaya çıkan bulgular, yorumlayıcı bir yaklaşımla ayrı ayrı tartışılmıştır.

Tablo 1 : Alt Problemler, Temalar ve Alt Temalar

ALT PROBLEM	TEMA ve ALT TEMALAR
Suriyeli kadınların göç etme nedenleri ve göç öncesi yaşamları nasıldır?	TEMA 1: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçleri 1.1. Göç Öncesi Toplumsal Hayat 1.2. Göçün Nedenleri
Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar nelerdir?	TEMA 2: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçlerinde Karşılaştıkları Zorluklar 2.1. Göç Sürecinde Aile ve Önceki Hayatın Etkileri 2.2. Yeni Yaşama Entegre Olma Süreci 2.3. Toplumsal Baskı ve Psikolojik Şiddet
Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklarla baş etme yolları nelerdir?	TEMA 3: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçlerinde Karşılaştıkları Zorluklarla Baş Etme Yolları 3.1. Devlet Desteği ve İş Yaşamı 3.2. Toplumsal Desteği 3.3. Kendi Irkıyla Dayanışma

4.1. Alt Problem 1: Suriyeli Kadınların Göç Etme Nedenleri ve Göç Öncesi Yaşamları Nasıldır?

İstanbul Küçükçekmece ilçesinde yaşamlarını sürdüren Suriyeli kadın göçmenlerin göç süreçlerini ve göç sonrası yeni yaşamlarına entegre olmalarını ele alan bu çalışma kapsamında ortaya çıkan ilk alt problem 'Suriyeli kadınların göç etme nedenleri ve göç öncesi yaşamları nasıldır?' olarak belirlenmiştir. Bu alt problemin altında 'Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçleri' teması ve iki alt tema ortaya çıkmıştır.

4.1.1. Tema 1: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçleri

İstanbul Küçükçekmece ilçesinde yaşamlarını sürdüren Suriyeli kadın göçmenlerin göç etme süreçleri teması kapsamında 'Göç Öncesi Toplumsal Hayat' ve 'Göçün Nedenleri' alt temaları oluşturulmuştur. Bu alt temalar altında toplanan kodlar kadın göçmenlerin göç etme süreçlerinde yaşadıklarıyla, göç etmeden önceki hayatlarıyla ve göç zorunluluklarıyla ilgili çarpıcı sonuçlar vermektedir.

Tablo 2 : Alt Problemler, Temalar, Alt Temalar ve Kodlar

ALT PROBLEM	TEMA ve ALT TEMALAR	KODLAR
Suriyeli kadınların göç etme nedenleri ve göç öncesi yaşamları nasıldır?	TEMA 1: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçleri 1.3. Göç Öncesi Toplumsal Hayat 1.4. Göçün Nedenleri	<ul style="list-style-type: none"> • Göçmen • Göç • Memur • Öğretmen • Öğrenci • Çalışma • Çocuklar • Savaş • Eğitim • Kadınlar • Bomba • Esad • Ekmek • Yiyecek • Ev

		<ul style="list-style-type: none"> • Yıkıldı • Kaçtık • Göç sonrası • Üniversite • Asker • Halk
--	--	--

4.1.1.1.Göç Öncesi Toplumsal Hayat

Araştırma kapsamında yapılan tematik analizde, Suriyeli kadın göçmenlerin göç öncesindeki rutin yaşamları, sosyal hayatları ve insan ilişkileri ile ilgili çeşitli bulgulara rastlanmıştır. Her göçmenin kendi hayat düzeni, yaşam koşulları, aldıkları eğitim birbirinden farklıdır. Bu farklılıklardan dolayı kişilerin göç süreçlerine verdikleri tepkiler, yaşadıkları ve hikayeleri de birbirinden farklıdır. Memur, öğrenci, sağlık görevlisi, öğretmen gibi pek çok meslek grubundan insan göç etmiştir ve göç öncesindeki yaşamlarına savaş öncesi özlem duymaktadır.

Katılımcı Ayşe, devlet memuru olduğunu, öğlenden sonraları da profesyonel olarak makyaj yaptığını belirtmiştir. Türkiye’de sahip oldukları standartlardan daha iyi durumda ve normal şartlarda yaşadığına vurgu yapmaktadır. Suriyeli kadın göçmenlerin sosyal yaşamları bağlı buldukları toplumun kuralları gereği çok yüksek standartlarda değildir. Buna rağmen kadınların eğitim, sosyal yaşam ve meslek sahibi olma gibi hakları bulunmaktadır.

‘Çalışıyordum, devlet memuruydum. Öğlenden sonraları kendi mesleğim olan profesyonel makyaj yapımı işiyle uğraşıyordum. Türkiye’ye göre normal yaşantım iyiydi.’ (Ayşe ile görüşme, 2019).

Suriyeli kadın göçmenler, kendi yaşamlarından söz ederken, diğer bütün ülkelerde olan sosyal yaşam biçiminden söz etmektedirler. Kendileri ve diğer ülkelerdeki insanların yaşam biçimleri arasında ciddi bir fark söz konusu değildir. Kendi ülkelerinde başka göçmenlere yardımcı olan insanlar bir süre sonra kendileri göçmen olmak durumunda kalmıştır. Katılımcıların tamamı öncesinde yaşamlarının oldukça normal standartlarda seyrettiğini aktarmıştır. Katılımcılardan Betül, aşağıda aktardığı anekdotta rutin hayatından söz ederek kendisi gibi şartlarda yaşayan pek çok kadını temsil etmektedir.

'Türkler gibi hiçbir fark yok. Normal yaşıyoruz. Ben üniversite öğrencisiydim, arkadaşlarımla buluşuyordum, okula gidiyordum. Zaten ailem başka bir şehirde yaşıyordu. Her hafta sonu oraya gidiyordum. Ben hatırlıyorum 2007'de ben sivil toplum örgütünde çalışıyordum. Kızılay'da çalıştım ve özel dernekte çalıştım. Göçmenler için mesela Suriyeli, Iraklı 2005' de savaş çıktı ve insanlar Suriye'ye kaçtılar, bizde çalıştık ve yardım ettik. Yani çok normal bir hayat yaşıyorduk' (Betül ile görüşme, 2019).

Kadın göçmenler önceki yaşamlarına dair izler taşımaktadır. Hayatları normal standartlarda ilerlerken, karşılaştıkları zorluklar sebebiyle ailelerinden ve sevdiklerinden bir şekilde ayrılmaya mecbur kalmışlardır. Planladıkları durumların yarım kalması insanların sonraki yaşamlarını da olumsuz etkilemektedir. Katılımcılardan Sara aktardığı anekdotta, aktardığı gibi rutin bir lisans eğitimi ve lisans eğitimi sırasında özel bir durum paylaştığı bir arkadaşı olduğundan söz etmektedir. Dünyanın her yerinde kültür veya gelenek göreneklere bakılmaksızın bu durum gözlemlenebilmektedir.

'Evlenmeyi düşündüğüm biri vardı, şu an onunla görüşemiyoruz. Nerede olduğunu bilmiyorum. Üniversitede okurken tanışmıştık, mezun olduğumda buraya gelmek zorunda kaldım' (Sara ile görüşme, 2019).

Göç öncesi toplumsal yaşamlarına bakıldığında katılımcıların verdiği bilgilere dayanarak her insanın hayatında olduğu gibi çalışma, aile hayatı, eğitim hayatı olan bir toplum profili oluşmaktadır. Göç öncesi yaşamını özleyen katılımcılar çoğunluktadır.

4.1.1.2.Göçün Nedenleri

Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplar kapsamında savaş sebebiyle göç ettikleri bilinmektedir. Bu başlık altında yapılan analizlerde, katılımcıların savaşın genelini içerisinde kendi özel sebeplerine ve kendi kişisel hikâyelerine yer verilmektedir. Toplumu genel hatlarıyla etkileyen savaş sadece askeri kuvvetlerin müdahalesiyle kalmayarak sivil hayatın üzerinde oldukça baskın hale gelmiştir. Sivil halkın bu süreçten etkilenmesi de göç durumunu arttırmıştır. Yaşamlarını bütünüyle değiştirmek zorunda kalan insanlar, kendi aile yaşantılarının özelinde de birçok sorunla karşı karşıya kalmıştır.

Katılımcılardan Ayşe yaşadıklarını aktarırken, günlük hayatlarının nasıl değiştiğine dair sırasıyla bir örneklem yapmaktadır. Savaşın etkilerini sırasıyla işten

ayrılarak, sokağa çıkma yasağını yaşayarak yakından tanık olmuşlardır. İnsanların bomba veya ateşli silahlar sebebiyle maruz kaldıkları durumlara, yaralanmalara ve ölümlere yakından şahit olmuşlardır. Bu durum, insanların savaştan kaçmaları için kendi özelinde yaşadıkları sebeplerdendir. Bu özelden yola çıkılarak pek çok insanın aynı durumda olduğu çıkarımı yapılabilir.

'Her şey değişti, önce işten ayrıldım, evden dışarı çıkamadık, sokağa çıkma yasağı vardı. Evdeki ailemle zor durumlar yaşadık, elektrik ve su yoktu. Savaşta her şeyi gördük, havada bombanın etkisiyle uçan insanları gördük' (Ayşe ile görüşme, 2019).

Betül aktardığı anekdotta diğer katılımcılar gibi elektrik ve su gibi temel ihtiyaçların olmadığına vurgu yaparken, ekmek ihtiyaçlarının dahi karşılanmadığı bir durumda olduklarını aktarmaktadır. Esad rejimi tarafından ikiye bölünen şehir içerisinde, muhaliflerin yaşadıkları bölgelerde, temel ihtiyaçların karşılanmasını engellemek için kararlar alınmıştır. Devlet tarafından verilen kararların, halkın günlük yaşamına ne şekilde yansıdığına dair genele hitap eden bir örnek oluşmaktadır.

'Sadece kadınlar değil, bütün insanlar zorluklar içinde kaldı. Suriye'de elektrik yok, su yok, ekmek az bazen yok. Zaten fırında nasıl çalışacaksın, Suriye'de çok şey kalmadı, sadece kadınlar için değil herkes için. Mesela ben Halep'te yaşadım ve Halep o zaman iki taraftı, Esad tarafı ve muhalifler. Muhalif tarafa ekmek girmiyor, hiçbir şey girmiyor ve hiçbir şey çıkmıyor.' (Betül ile görüşme, 2019).

Savaştan en fazla etkilenen kesimler belki de eşleri savaşta aktif olarak bulunan kadınlardır. Bu süreçte pek çok kadın eşini kaybetmiştir. Çalışma ve iş yaşamı tecrübesi olsun veya olmasın fark etmeden pek çok kadın çocuklarıyla yalnız kalmıştır. Eşlerinin olmaması onları göç sürecinde daha zorlu bir konuma sokmaktadır. Betül bu durumu, kendi görüşmesi sırasında vurgulamıştır. Genel bir konuya vurgu yapsa da kendisi bu süreçte bekâr olduğundan ve öğrenci olduğundan söz etmiştir.

'Benim için sadece korku oluştu ama pek çok kadının kocası öldü. Çocukları zaten var ve yalnız kaldılar. Bu nedenle hayat daha zor oldu. Suriyeli kadınlar normal rutinlerinde çok çalışmıyorlar öyle bir kültürü var. Benim için değişmedi, çünkü ben zaten o zaman üniversitedeydim ve hayatımı böyle yaşıyordum.' (Betül ile görüşme 2019).

Savaştan evlerinin yıkılmasıyla etkilenen insanların maddi zorluk yaşamaları da bir göç sebebidir. Bunun yanında çocuklarının eğitim haklarının elinden alınmış olması ve yiyecek, giyecek gibi temel ihtiyaçların karşılanamaması katılımcılardan Fatma gibi onlarca savaş mağduru insanın yaşadığı, ortak durumdur. Maddi ve manevi olarak sivil hayatı etkileyen bu süreçte kişilerin kendi yaşamlarının dışında çocuklarının geleceklerinin de risk altında olması daha zorlu bir süreçtir.

'Savaştan sonra hayatlarımız çok etkilendi. Evim tamamen yıkıldı. Eşimin çalıştığı şirket gitti. Artık okula çocuklarım gidemiyordu. Eğitim artık ülkede bitmişti. Yiyebileceğimiz, içebileceğimiz hiçbir şey kalmamıştı. Her şeyden çok etkilendik. Aslında artık hayatımız yoktu.' (Fatma ile görüşme, 2019).

Katılımcılardan Sara ile yapılan görüşme sırasında örnek olay vererek kendisini göçe zorlayan nedenlerinden birisini paylaşmıştır. Üniversite eğitimi sırasında yaşanan bir patlama sebebiyle pek çok arkadaşını kaybetmesini ve yaralandıklarına şahit olduğunu belirten katılımcı gibi pek çok savaş mağduru insan bu süreçlere yakından tanık olmaktadır. Sara bu olay gibi yaşadığı bazı olayların neticesinde göç etmeye mecbur kalmıştır. Verilen anekdotta yer alan olay gibi pek çok durum, insanların günlük hayatında karşılaştıkları sıradan olaylara dönüşerek, zaman içerisinde normalleştirilmiştir. Bu durum, kişilerin ülkelerinden uzaklaşmaları için gerekli sebeplerdir.

'Savaş sırasında okulda eğitim aldığımız bir gün büyük bir patlama yaşandı, üniversitede pek çok arkadaşım yaşamını kaybetti, o zaman karar verdim orada daha fazla kalmayacağıma' (Sara ile görüşme, 2019).

Savaş mağdurlarının göç etmelerinin altında yatan kişisel sebeplerden, halkın genelinin yaşadığı anekdotlar üzerinden gidilerek, sonuçlara ulaşılmıştır. Bu özel sebepler bunlarla sınırlı kalmamaktadır. Suriyeli kadın göçmenlerin yaşadıklarına bunlar sadece birer örnek olarak verilebilmektedir.

4.2. Alt Problem 2: Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar nelerdir?

İstanbul Küçükçekmece ilçesinde yaşamlarını sürdüren Suriyeli kadın göçmenlerin göç süreçlerini ve göç sonrası yeni yaşamlarına entegre olmalarını ele alan bu çalışma kapsamında ortaya çıkan ilk alt problem; 'Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar nelerdir?' olarak belirlenmiştir. Bu alt

problemin altında 'Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçlerinde Karşılaştıkları Zorluklar' teması ve üç alt tema ortaya çıkmıştır.

4.2.1. Tema 2: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçlerinde Karşılaştıkları Zorluklar

İstanbul Küçükçekmece ilçesinde yaşamlarını sürdüren Suriyeli kadın göçmenlerin göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorlukların yansıtılmasını ele alan tema kapsamında 'Göç Sürecinde Aile ve Önceki Hayatın Etkileri', 'Yeni Yaşama Entegre Olma Süreci' ve 'Toplumsal Baskı ve Psikolojik Şiddet' alt temaları oluşturulmuştur. Bu alt temalar altında toplanan kodlar, kadın göçmenlerin göç etme süreçlerinde özel hayatlarında yaşadıkları problemlerle, göç sonrası uyum sürecindeki zorluklarla ve toplumdan gördükleri baskı, şiddet gibi durumlarla ilgili çarpıcı sonuçlar vermektedir.

Tablo 3 : Alt Problemler, Temalar, Alt Temalar ve Kodlar

ALT PROBLEM	TEMA ve ALT TEMALAR	KODLAR
Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar nelerdir?	TEMA 2: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçlerinde Karşılaştıkları Zorluklar 2.1. Göç Sürecinde Aile ve Önceki Hayatın Etkileri 2.2. Yeni Yaşama Entegre Olma Süreci 2.3. Toplumsal Baskı ve Psikolojik Şiddet	<ul style="list-style-type: none"> • Savaş • Türkiye • Suriye • İyi yer • Kötü durumlar • Esad • UK • Göç • Ailem • İş • İşsizlik • Psikolojim • Yol uzun • Çok korktuk • Bombardıman • Yıkım • İnsanlar öldü • En sevdiğim • Düzensiz

		<ul style="list-style-type: none"> • Çocuklar • Türkçe • Dil öğrenmek • Eğitim hakkı • Özgürlük • Halk • Oy kullanmak • Burs almak • Kimlik almak • Vatandaşlık
--	--	--

4.2.1.1. Göç Sürecinde Aile ve Önceki Hayatın Etkileri

Kadın göçmenlerle yapılan görüşmeler sırasında göç sürecinde, genellikle aileleriyle birlikte göç ettikleri gözlemlenmektedir. Göç sürecinde çocuklarıyla ve eşiyile göç etme durumu oluşan kadınlar sonrasında, önceki yaşantılarını özlem duymaktadır.

Betül ile görüşme sırasında ise bazı insanlar gibi aileleri tarafından göç etmeye teşvik edilmiş insanları temsil ettiği göze çarpmaktadır. Pek çok genç, yaşamlarının geri kalanının daha iyi koşullarda devam etmesi için ailesi tarafından göç etmeye zorlanmaktadır. Belirli bir yaşa gelmiş olan anne ve babalar genellikle ülkelerini terk etmek taraftarı olmayarak, genç denilecek yaştaki çocuklarını göç etmeye teşvik etmektedir. Savaştan, ülkenin her bölgesi farklı düzeylerde etkilenirken, insanların kendi ülkeleri içerisinde güvenli bir yer bulabilmeleri imkânsız hale gelmektedir. Türkiye bu sebeplerle daha güvenli olmasıyla cazip bir seçenek haline gelmektedir.

'Savaştan dolayı bütün şehirler etkilendi ve durum çok kötü oldu. Bu yüzden ailem Türkiye'ye göndermek istedi. Daha güvenli bir yer ve daha iyi bir yer ve bu nedenle Suriye'den Türkiye'ye geldim. Suriye' de savaştan önce her şey daha iyiydi. Savaştan sonra her şey çok kötü oldu.' (Betül ile görüşme, 2019).

Kadın göçmenler göç etmeye teşvik edilirken tek seçenek Türkiye olarak belirlenmemektedir. Savaş sebebiyle göç eden kadınlar ve diğer halk çeşitli Avrupa ülkelerinde de şanslarını deneyerek yaşama haklarını elde etmek için mücadele vermektedir. Aşağıda verilen anekdotta katılımcılardan Betül ablasının UK 'ye

gittiğinden ve Türkiye’ de yaşanacak olası ters bir durumda gidebileceğini vurgulamaktadır. Suriye devlet başkanı görevinden ayrıldığı takdirde ülkesine dönmek isteyen göçmenler olduğu gibi birçok göçmen düzenlerinin burada kurulduğunu söyleyerek burada yaşamaya devam edeceklerinden söz etmektedir.

‘Kendim için mezun olmak, ülkem için bu durumu tam değiştirmek yani belki Esad gidebilir ülke biraz daha iyi olacak ya da ben dönmek çok istiyorum. Esad giderse inan ben hemen gideceğim yani ama inanmıyorum yani gideceğine. Ablam UK’ye gitti geçen sene, belki bizim buradaki durumumuz daha kötüye giderse belki oraya geçebiliriz’ (Betül ile görüşme, 2019).

Katılımcılardan Merve ile görüşmenin sonucunda ortaya çıkan anekdot kapsamında hayatlarındaki değişim zaman içerisinde göze çarpmaktadır. Bu süreçte hayatın pahalalanması, insanların alım güçlerinin düşmesi ve sonunda marketlerde yiyecek bir şeyin bulunmaması kişilerin yaşamlarını doğrudan etkilemektedir. Sosyal hayatlarındaki dengenin bozulduğuna en güzel örnek bu şekilde verilebilmektedir. Bu süreç sadece kadın göçmenleri değil toplumun her kesiminden insanın hayatlarını doğrudan etkilemiştir. Göçmenlerin birçoğu aileleri ile birlikte yola çıkmıştır. Katılımcılardan Merve’nin hikayesine bakıldığında göç etme yolunda korku, açlık ve susuzluk yaşadıklarını net bir şekilde görebilmekteyiz. Göç etme sürecinde farklı ulaşım yolları kullanılması sebebiyle insanların geliş süreleri birbirinden farklıdır. Merve ve ailesi geliş sürecinde yürüyerek yol aldıklarından bahsetmektedir.

‘Çok zor oldu, iş yoktu. Marketlerde ürünler çok pahalandı ve alacak bir şey yoktu, raflar boşaldı. Psikolojimiz çok bozuldu, çok zor günler yaşadık, okulumuza gidemedik. Sıfırdan başladık, yeni bir hayat kurmaya çalıştık ailemle birlikte. Gelişimiz iki gün sürdü. Çok yürüdük çok yorulduk, susadık su bulamadık. Çok korktuk yolda.’ (Merve ile görüşme, 2019).

Ülkelerinde çıkan iç savaş sebebiyle göç eden göçmenlerin bir kısmı yasal yollarla giriş yaparken bir kısmı da illegal yolları denemek durumunda kalmışlardır. Suriye’den dört yıl önce resmi olmayan yollarla kaçan katılımcı Fatma, ailesiyle birlikte çocuklarının geleceği için bu yola girdiklerine vurgu yapmaktadır. Yaşadıkları bölgenin IŞİD denetimine girmesi sebebiyle güvende olmadıklarını belirten katılımcı kızlarının daha iyi koşullarda yaşamlarını sürdürebilmeleri adına bu yola çıkmışlardır. Genele bakıldığında aile kavramı toplumda en önemli yere sahip

olması sebebiyle kişilerin yaşamlarını da, verdikleri kararları da bütünüyle etkilemektedir.

'Suriye'den dört yıl önceki savaş sebebiyle kaçtım. Yasal olmayan yollarla Türkiye'ye geçiş yaptım. Benim oturduğum mıntıkaya IŞID girince ailemle birlikte kaçtık. Asıl kaçma sebepimiz kızlarım. Çocuklarım için korktum.' (Fatma ile görüşme, 2019).

Savaş insan yaşamında karşılaşılabileceği en büyük problemlerden biri olarak belirtilebilir. Sürecin içerisinde olan insanlar için rutin ihtiyaçların bile ne derece zor üstesinden gelindiğini bilmek önemlidir. Katılımcılardan Büşra savaşta çocuğunu kaybettiğini belirtmektedir. En sevdiği insanların, çocuğunun savaşa kurban gitmesi bir kişinin yaşamında en üzücü durumlardan birisidir. Bu süreçte katılımcı gibi pek çok insan bu durumda kalmaktadır. Bazı durumları anlatmaya sözler veya anekdotlar yeterli gelmemektedir. Bu da onlardan biridir. Savaşta çocuğunu kaybeden bir anne diğer çocuklarının daha güvenli bir ortamda yaşayabilmelerini sağlamak için çareyi göç etmekte bulmuştur.

'Savaş, bombardıman ve yıkım sebebiyle geldik. Bir sürü insan, çocuk öldü benim oğlumda öldü. Çocuklarım daha iyi yaşasın ve okusunlar diye buraya geldik. Daha güvenli ve iyi bir yaşantı için buraya geldik.' (Büşra ile görüşme, 2019)

Bu bölümde göçmen kadınların aileleri ve çevrelerinde yaşadıkları zorluklardan yola çıkılarak savaş döneminden göç sürecine uzanan zorlukları verilmeye çalışılmıştır.

4.2.1.2. Yeni Yaşama Entegre Olma Süreci

Göçmenlerin yeni yaşamlarına entegre olma süreçleri sorulduğunda birçoğu ülkesine dönmek istediğinden söz ederken geri dönme taraftarı olmayan, senelerce kendi ülkelerinin dışında yaşamayı öğrenmiş bir katılımcı kitlesi de mevcuttur. Katılımcıların görüşleri, içinde buldukları yaşam koşullarına göre değişiklik göstermektedir. Göçmenler, alışamadıkları durumlarda gitmeye daha meyilli olmaktadır.

Katılımcılardan Ayşe ile görüşme sırasında yaşam alanlarının göç ettikleri dönemde oldukça kötü durumda olduğundan söz etmektedir. Ailesini ve sevdiği insanları savaşta kaybeden katılımcı, yeni yaşamında kendilerine iyi davranılmadığından ve söz sahibi olmadıklarından bahsetmektedir. Toplumda insan olarak görülmediklerinden ve kötü davranışlara maruz kaldıklarından söz etmektedir.

'Keşke memleketim iyi olsaydı oraya dönecektim, her şey berbat durumdaydı. Evim gitti, ailem gitti, en sevdiğim insanlar öldü. Artık burada yaşıyoruz, burada hakkımız var. Burada insan kimliğimiz de yok, bize hayvan gibi davranıyorlar' (Ayşe ile görüşme, 2019).

Katılımcılardan Betül genellikle bütün göçmenler tarafından yaşanan bir sorun olan dil bilmeme sorununun üzerinde durmuştur. Toplumların temelinde kendilerini ifade edebilmeleri için en büyük etken ortak bir dile sahip olmalarıdır. Bu süreçte başka bir ülkede yaşamlarını sürdürmeleri için oranın diline hâkim olmaları gerekmektedir. Bu durum sadece Suriye'li göçmenler için değil göç etmek zorunda kalan bütün ülkelerin vatandaşları için geçerlidir. Örneğin; Türkiye'den Almanya'ya göç etmek zorunda kalan bir vatandaş Almanca dilini orada yaşamını idame ettirecek kadar bilmek durumundadır. Aynı durum Suriye'li göçmenler için de geçerlidir. Günlük hayatta market alışverişlerinde, toplu taşıma kullanırken veya bir adres öğrenmeleri gerekirken bile yeterli ölçüde Türkçe bilmeleri gerekmektedir. Katılımcılardan Betül dışında dil problemi olan göçmen sayısı oldukça fazladır. Dilin entegrasyon açısından özel önemi, çok yönlü işlevselliğiyle bağlantılıdır. Buna göre dilin entegrasyon üzerinde üç spesifik işlevi vardır. Birincisi dil farklı kaynakların elde edilmesini sağlayan ve üzerinde yatırım yapabilen değerli bir kaynaktır. İkincisi dil, içsel durumları ifade eden, talepleri aktaran ve buna dönük durumları tanımlayan ve konuşucusu tarafından basmakalıp yargıların aktarıldığı bir semboller sistemidir. Üçüncüsü dil, iletişimi ve bunun üzerinden etkileşimlerin meydana gelmesini sağlar. Bu açıdan göçmenlerin ev sahibi toplumun dilini öğrenmesi oldukça önemlidir. Göçmenin eğitimde sağlayacağı başarı, elde edeceği niteliksel toplumsal konumu, ev sahibi toplumla kuracağı iletişim ve etkileşimler ve kimliğini yapılandırması, ev sahibi toplumun dilini öğrenmesine bağlıdır.

'Ben Türkçe hiç bilmiyorum ve konuşmak çok zor geliyor, kimse beni anlamıyor, hiçbir şey anlatamıyorum, bu ülkeyi hiç bilmiyorum.' (Betül ile görüşme, 2019).

Göçmenler, yeni bir çevre, yeni bir yaşam, yeni bir dil ve topluma adapte olurken çeşitli sıkıntılar yaşamaktadırlar. Yaşam biçimlerindeki köklü değişiklik her zaman olumlu yansımalarda bulunmamaktadır. Katılımcılardan Betül kendisini bu konuda sorguladığından söz etmektedir. Gelme nedenlerini, ne yapmak istediğini, sonrasında nereye gitmek istediğini sorguladığına, vurgu yapmaktadır. Bu durum kişinin alışma sürecini tamamlamadığına işaret etmektedir.

'Göç ettikten sonra alıştım ama her zaman Suriye'yi özleyorum, arkadaşlarımı özleyorum bazen diyorum ben burada ne yapıyorum? Neden geldim böyle bir şey her zaman çıkıyor' (Betül ile görüşme, 2019).

Türkiye'ye göç eden Suriyeli kadınlar yapılan görüşmeler kapsamında özgürlüklerini yeteri kadar yaşayamadıklarından ve yaşam alanlarının dar olmasından söz etmektedir. Toplum tarafından göçmen olmaları sebebiyle baskılandıklarından ve bu süreçte gece sokağa çıkamadıklarından söz etmektedir. Alışma süreçlerinde güvenli bir ortam olduğu takdirde daha iyi entegre olacaklarından söz etmektedirler. Katılımcılardan Merve ile yapılan görüşme kapsamında güvenlik problemi yaşadıklarından ve korktuklarından söz etmektedir.

'En büyük sorunumuz güvenlik. Korkuyoruz, geceleri sokağa çıkamıyoruz. Özgürlük istiyorum, özgür olmak istiyorum. Polislerin önlem almalarını istiyoruz.' (Merve ile görüşme, 2019).

Göçmenlerin birçoğu zamanla kimlik alma ve vatandaşlığa geçme hakkına sahip olsalar bile bu sürece herkes dâhil olamamıştır. Vatandaşlık hakkı tanınan göçmenler dışında göç hala devam etmektedir. Kimlikleri olmayan kişiler yaşam koşullarının daha ağır olmasından söz etmektedir. Bu süreçte vatandaşlığa geçmemiş olan kişilerin iş bulma ve barınma gibi başlıca sorunları söz konusudur. Vatandaşlığa geçmemiş olan kişilere ev verilmemektedir. Bu anlamda Türk toplumunda önceki yaşantılardan ve haberlerden kaynaklanan geçmiş döneme dair yargılar bulunabilir. Bu süreci atlatmak göçmenler için zordur. İş bulma konusunda zorluk yaşayan kadın göçmenler, zaman içerisinde iş bulma ve barınma problemlerinin eşlerinin etkisiyle düzeldiğinden söz etmektedirler.

'Kimliğimiz yok. Hak, hukukumuz ve bilgimiz yok. Paramız da yok. Ev kiralari çok pahalı ve iş bulamıyoruz. Bulduğumuz işler düzensiz çocuklar okula gidemiyor. Başlarda hiçbir şeyimiz yoktu. Şu an yaşantımız daha iyi, kendi durumumuzu biraz düzelttik' (Fatma ile görüşme, 2019).

Kadın göçmenlerden kaçak yollarla gelenler dışında pasaportla yasal yollardan gelenler de bulunmaktadır. Yasal yollardan gelenler de, eğitim düzeyleri yüksek olanlar da dil öğrenme ve Türkçe konuşma konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Göçmenlerin alışma sürecindeki en büyük problemleri dil öğrenmek olarak belirtilmiştir. Türkçe bu anlamda yapısı bakımından zor öğrenilen bir dil olma özelliği taşımaktadır. Buna ek olarak Arapça dilinin harfleri ve yapısı Türkçe dilinin harfleri ve yapısından tamamen farklıdır. Katılımcılardan Büşra, dil sorununa ek olarak

öğrencilerin okul ihtiyaçlarından da söz etmektedir. İlk başlarda göçmenler karma okullarda eğitim alırken şu anda göçmenlerin özel eğitim aldıkları MEB'e bağlı okullar mevcuttur. Bu durumla ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır.

'Biz pasaport ile yasal bir şekilde geldik, ilk geldiğimizde en fazla dil konusunda zorlanmıştık. Türkçe bize çok farklı gelmişti. Ekmek bile alacakken çok zorlanıyorduk. Kendimizi anlatamıyorduk. Çocuklar okula gidemiyordu. Önceleri Suriyeliler için okul yoktu neyse ki şu an var ve çocuklarımız okula gidebiliyor.' (Büşra ile görüşme, 2019).

İnsanların doğup, büyüdüğü yerlerden olumsuz sebeplerle ayrılarak başka bir ülkeye ve başka bir kültüre entegre olmaları zaman almaktadır. Bu anlamda toplumsal yapılarının benzerlik gösterdiği noktalar olan Türkiye'de, Avrupa ülkelerine göre entegre olma süreçlerinin daha hızlı ilerlediğinden söz edilmektedir.

4.2.1.3. Toplumsal Baskı ve Psikolojik Şiddet

Göçmenlerin, süreç içerisinde yaşadıkları en büyük zorluktan bir tanesi toplumsal olarak karşılaştıkları durumlar ve insanların onları aralarına kabul etme konusunda zorluk çekmeleridir. Topluluklarda insanların bir arada bulunduğu toplu taşıma araçlarında kendilerini ifade etmek için kullandıkları dilleri problem oluşturmaktadır. Toplum baskısı her an karşılaşılan bir durumdur. Kişiler etkileşim içinde oldukları her ortak kullanım alanında sorun yaşamaktadırlar. Bu süreçte kişilerin konuşmalarından, kendi aralarındaki iletişimlerinden, birçok hareketlerine kadar toplumdan baskı ve şiddet görmektedirler. Katılımcılardan Ayşe, buna ilişkin aşağıda bir örnek olay belirtmiştir. Toplu taşımada telefonla konuşurken, gördüğü tepkiye vurgu yapmaktadır.

'Küçük bir örnek vereceğim, metrodan eve giderken bir adamla karşılaştık oturdu, yer vardı, yan tarafa bacağını attı. Suriye' den geldin buraya daha oturmakta istiyorsun, dedi bana. Ben bedava metroya binmiyorum ki. Arkadaşımla telefonda Arapça konuşuyordum kadın bana 'gidin memleketinizde konuşun bu dili' diyerek bağırdı. Biz bazen böyle çok karşılaşıyoruz tabi ki herkes öyle değil ama en fazla öyleler maalesef.' (Ayşe ile görüşme, 2019).

Toplum içerisinde maddi zorlukların yanında kişilerin psikolojilerini manevi zorluklar da etkilemektedir. Türkiye'ye gelen göçmenler, dil bilmemelerinin zorluklarını yaşamaktadırlar. Memleketlerinden uzaklaşan insanlar, burada toplumda

sorun yaşamaktadırlar ve kötü duruma düşmektedirler. Kötü davranışlara maruz kaldıklarını ve toplumdan dışlandıklarını dile getirmektedirler.

'Manevi sıkıntılar yaşadık, zor şeyler yaşadık ailemle. Memleketimi bırakıp bu şekilde yaşıyorum. Buraya geldiğim zaman hiç Türkçe bilmiyordum. İnsanlar nasıl bana bakıyor savaştan geldiğim için bilmiyordum, bizi kötü görüyorlardı. Herkes kötü davrandı, kötü baktı bize.' (Ayşe ile görüşme, 2019).

Suriyelilerin yaşadıkları problemlerin başında ev bulma ve barınma sorunları gelmektedir. Bu süreçte barınma problemi sadece İstanbul ilinde değil diğer illerde de yaşanmaktadır. Belirtilen bu anekdot kapsamında göçmenlerin ev sahipleri ile ilgili sorunlar yaşadıkları gözlemlenmektedir. Ev tutmak için uzun süreli kirayı toplu ödedikleri durumlar söz konusu olmaktadır. Böyle durumlarda ev tutma durumları daha kolaylaşmıştır ama bu ödemede zorluk yaşamaktadırlar.

'Antep'te yaşadım gittim ev tutmaya Suriyeli istemiyoruz dediler. Ne yapacağım ben ev tutmak için vermiyorlar Suriyelilere. Ankara'da aynı şey, Suriyeli istemiyorlar sonra kardeşim 6 ay peşin ödüyorum dedi, o zaman kabul ettiler.' (Betül ile görüşme, 2019).

Kişiler hastanelerde ihtiyaçlarını karşılamak için gittiklerinde ve kamusal alanlarda bile sorunlarla karşılaşmaktadır. Yaşadıkları sorunların başında oy vermeleri durumu, aldıkları sosyal yardımlar ve göç koşullarının iyileştirilmiş olması gelmektedir. Bu süreçte katılımcılardan Betül hastanede hemşire ile arasında geçen olumsuz anekdotu aktarmaktadır.

'Mesela geçen seçim ben hastaneye kan tahlili için gittim. Hemşire seçimde oy kullandın mı diye sordu, ben Türk değilim, vatandaş değilim dememe rağmen hemşire hayır siz kullanıyorsunuz diye ısrar etti.' (Betül ile görüşme, 2019).

Toplumsal şiddet veya baskının türü değişebilmektedir, fakat bu süreçte herkes tarafından farklı yaşanmaktadır. Göçmenler, maddi ve manevi sıkıntılarından dolayı kendilerinin dışında buldukları işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır. Bu süreçte paralarını ve özlük haklarını alamadıkları durumlar söz konusu olmuştur. Yaşanılan zorlukların üstesinden gelmek için farklı buldukları işlerde çalışan insanlar dil de bilmemeleri sebebiyle zorlanmaktadır. Yaşanılan bu zorlukların maddi boyutlarını

aşmaya çalışan katılımcılardan Büşra'nın eşi bu süreçte istemediği işi yaparken, işverenin baskılarına ve şiddetine maruz kalmıştır.

'Kocalarımızda sitelerde işçi olarak çalışabiliyor ama yine de çok zor, mesela benim kocam öğretmendi. Şu an köle gibi yani, o büyük yaşlı biri fakat küçük biri çocuğu yaşında belki daha küçük onunla öyle bir konuşuyor ki, emirler veriyor ki bu durum gerçekten çok zor.' (Büşra ile görüşme, 2019).

Göçmen kadınların dışında genel anlamda her göçmenin yaşadığı ortak sorunlardan söz edilmektedir. Bu sorunlar bir araya gelerek daha büyük sorunları oluştururken toplumsal baskı, şiddet, nefret söylemleri, dışlanma gibi problemleri beraberinde getirmektedir.

4.3. Alt Problem 3: Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklarla baş etme yolları nelerdir?

İstanbul Küçükçekmece ilçesinde yaşamlarını sürdüren Suriyeli kadın göçmenlerin göç süreçlerini ve göç sonrası yeni yaşamlarına entegre olmalarını ele alan bu çalışma kapsamında ortaya çıkan ilk alt problem 'Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklarla baş etme yolları nelerdir?' olarak belirlenmiştir. Bu alt problemin altında 'Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçlerinde Karşılaştıkları Zorluklarla Baş Etme Yolları' teması ve üç alt tema ortaya çıkmıştır.

4.3.1 Tema 3: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçlerinde Karşılaştıkları Zorluklarla Baş Etme Yolları

İstanbul Küçükçekmece ilçesinde yaşamlarını sürdüren Suriyeli kadın göçmenlerin, göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklarla baş etme yollarının yansıtılmasını ele alan tema kapsamında 'Devlet Desteği ve İş Yaşamı', 'Toplumsal Desteği' ve 'Kendi Irkıyla Dayanışma' alt temaları oluşturulmuştur. Bu alt temalar altında toplanan kodlar kadın göçmenlerin göç etme süreçlerinde yaşadıkları zorluklarla baş etme yolları kapsamında devletin verdiği destekle, yaşamlarını sürdürdükleri işlerle, çalışma şartlarıyla, diğer göçmenlerle aralarındaki dayanışmaya ve toplumdaki gördükleri olumlu durumlarla ilgili çarpıcı sonuçlar vermektedir.

Tablo 4 : Alt Problemler, Temalar, Alt Temalar ve Kodlar

ALT PROBLEM	TEMA ve ALT TEMALAR	KODLAR
Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde karşılaştıkları zorluklarla baş etme yolları nelerdir?	TEMA 3: Suriyeli Kadınların Göç Etme Süreçlerinde Karşılaştıkları Zorluklarla Baş Etme Yolları 3.1. Devlet Desteği ve İş Yaşamı 3.2. Toplumsal Destek 3.3. Kendi Irkıyla Dayanışma	<ul style="list-style-type: none"> • Vatandaşlık • Haklar • Özgürlükler • Devlet desteği • Kamusal alan • Irk ayrımı • Ayrımcılık • Toplumsal destek • Göç etmek • Göçmen • Dışlanma • Hastane hakkı • Hürriyet hakkı • Yaşama hakkı • Özgürlük • Adalet • Muhtaç olmamak • Avrupa • Parasız haklar • Eşim yok • İş sahibi • Kimlik hakkı • Vatandaşlık • Güçlü yönler • Dil öğrenmek • Suriye özlemi • Kimlik karmaşası • Maaş • İş bulamadım

		<ul style="list-style-type: none"> • Pasaport • Devlet • Burs bulamıyorum
--	--	--

4.3.1.1. Devlet Desteği ve İş Yaşama

Türkiye’de halk arasında yaşanan en büyük sorunlardan birisi savaş mağduru göçmenlerin, kendi memleketlerinden ve yaşam alanlarının dışında kalmaları durumudur. Bu süreçte katılımcılar, diğer göçmenlerin yaşadıkları zorluklara ayna tutacak şekilde davranmaktadırlar. Göçmenlerin sorunları ele alındığında desteğe ihtiyacı duydukları bilinmektedir. Maddi ve manevi anlamda yapılacak her destek onlar için oldukça değerli olmaktadır. Kadın göçmenler yaşama hakları olduğunu ve hürriyet hakları olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda yaşamak ve hürriyet haklarını göç ettikleri devletten talep etme durumları da söz konusu olmaktadır. Katılımcılardan Ayşe bu konudaki görüşlerini aşağıdaki gibi bildirmektedir.

‘Haklarımız burada var. Yaşama haklarım var. Yaşamak ve hürriyet hakkı istiyorum.’ (Ayşe ile görüşme, 2019).

Katılımcılardan Betül, göç ettikleri ülkeden iş sahibi olmayı beklentileri arasında tuttuğundan söz etmektedir. Bu görüşme kapsamında iş sahibi olma olanaklarının devlet tarafından sağlanması ve desteklenmesi gerektiğinden söz etmektedir. Göçmenler, iş sahibi olarak kimseye muhtaç olmak istemediklerinden söz etmektedir.

‘Bence iş sahibi olmak, dil bilmek, hiç kimseye muhtaç olmamak için iş sahibi olabiliriz ya da iş sahibi değil çalışmak.’ (Betül ile görüşme, 2019).

Göçmenler, üniversitelerde burs almadıklarından ve maaş almadıklarından söz etmektedirler. Sınavsız geçiş haklarından yararlanmadıklarından söz etmektedir. Bu düşüncelere rağmen devlet desteği hükümetler ve siyasiler tarafından inkar edilmemektedir. Göçmenler arasında yaygın olan görüş ve anlayış doğrultusunda Türkiye tarafından yapılan yardımların, ülkenin cebinden çıkmayarak Avrupa ülkeleri tarafından gönderildiği görüşüdür. Türkiye devletinin yardım yapmadığı ve bu gelen yardımların başka ülkelere geldiğini düşünmektedirler. Bu durumu destekleyen anekdot katılımcılardan Betül tarafından desteklenmektedir.

'Siz devletten maaş alıyorsunuz, üniversite görüyorsunuz, sınavsız geçiyorsunuz ya da telefonunu devlet ödüyor faturasını. Mesela hastaneye gidiyorsunuz ve hiç ödemiyorsunuz. Bazı şeyler oluyor gidiyorsunuz ve hiç para vermiyoruz ama bunu Türkiye'den değil bunu Avrupa'dan, Avrupa, Türkiye'ye para veriyorlar bu şey için. Devlet maaş almıyoruz, ben burs almıyorum, herkes böyle diyor sen burs alıyorsun, ben hiç burs almadım.' (Betül ile görüşme, 2019).

Göçmenlerin, iş yaşamındaki var olma durumları incelendiğinde her birinin başından olumsuz bir deneyim geçtiği gözlemlenmektedir. Bu süreçte iş yaşamlarında paralarını ve özlük haklarını alamayan göçmenler iş bulma sıkıntıları yaşamaları sebebiyle her iş kolunda ellerinden geleni yapmaktadırlar. Göçmenler, muhtaç olmaları göz önünde bulundurulduğu için de özellikle daha ucuz ücretlerle ve özlük hakları düşürülerek çalıştırmaktadırlar.

'İş bulamadım, bulduktan sonra çok zor şartlar vardı. Ev kiralık, kira çok, saatlerce ücretsiz çalıştım mesai vermediler. Ailemle çok sorun yaşadık, mesela babam çalıştı parasını hiç vermediler. Yarıyı kaldı yarıyı vermediler.' (Merve ile görüşme, 2019).

Göçmenler özellikle aileleri ile birlikte göç etmektedirler. Bu göç aşamasından sonrasında, kurulu düzenlerinin olabilmesi için temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Maddi anlamda ihtiyaçlarını birikimlerinden karşılamakta zorluk çeken aileler, her türlü iş kolunda kendilerini göstermeye çalışmaktadır. Temel ihtiyaçların giderilmesinde, aile bireylerinden babaya daha fazla görev ve sorumluluk yüklenmiş durumdadır. Katılımcılardan Fatma, eşinin az para aldığından dolayı temel ihtiyaçlarını zorlukla gidermektedirler. Bu süreçte hastanelerin ücretsiz olması gibi sosyal imkânları söz konusudur. Sağlık hakkının ücretsiz olması, göçmenler için önemli bir avantajdır.

'Yaşantımızın daha iyi olabilmesi için eşimin düzenli ve kendi işi olmalıydı. Mesela benim 4 çocuğum var okulları ve masrafları gerçekten maddi yönden çok zor. Benim eşim orada burada çalışırken az para alıyor. Ev kirası faturaları ödedikten sonra çocukların okul masraflarını da karşılayınca geri kalan masraflarda çok zorlanıyoruz. Evet hastaneler bedava ama yine de zor. Mesela eşimin kendi işi olsaydı daha güzel olabilirdi.' (Fatma ile görüşme, 2019).

Göçmenlere, vatandaşlık hakkı verildiği ve bunun belirli prosedürlerinden geçtiği görülmektedir. Kimlik sahibi olan kişiler, kendilerini daha özgür ve daha güvende hissettiklerini belirtmektedir. Ev kiralama konusunda bile vatandaşlık haklarının olmasının ve kimliklerinin olmasının avantajlarını görmekteyiz. Hayatlarının düzene girmesinden söz etmektedirler. Katılımcılardan Büşra, vatandaşlık hakkına sahip olmanın avantajlarına vurgu yapmaktadır.

'Kimlik alana kadar her şey daha zordu ve bir şey yapamıyorduk. Kimlik aldıktan sonra her şey biraz daha kolaylaştı. Çocuklar okula gidebildi. En azından ev kiralamak istediğimizde daha az zorlanıyorduk. Biraz olsun hayatımız düzene girdi.' (Büşra ile görüşme, 2019).

Göçmenlere, devlet tarafından verilen vatandaş olma hakkı, eğitim görme hakkı, barınma hakkı, sosyal destekler ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi özellikle onlara sunulan imkânların iyileştirilmesi görüşlerle desteklenmektedir. Göçmenler arasında bu destek ve imkânların Avrupa ülkeleri tarafından sağlandığını iddia eden görüşler de mevcuttur.

4.3.1.2. Toplumsal Destek

Göçmenler, kadınlar yıllarca toplumun kültür, gelenek ve göreneklerini yansıtan uygulamaların esiri olmaktadır. Verilen toplumsal kadın rollerine uyum sağlamak için pek çok durumla karşı karşıya kalmaktadırlar. Katılımcılardan Ayşe, savaş sırasında zor şartların üstesinden gelerek yaşam mücadelesi vermesinden söz etmektedir. Bu mücadelenin bir parçası olduğu süreçte güçlüklerle karşı ayakta kalmasında beklentilerinin toplumdaki değil de inançlarından geldiğini vurgulamaktadır. Zorluklarla ayakta kalmaya çalışarak hayata tutunma mücadelesinin yanında bir savaştan çıkarak ikinci bir savaşa girdiğini vurgulamaktadır. Toplumsal mücadelesinin desteğe ihtiyacı olduğunu belirtmektedir. Katılımcılardan Ayşe, aktardığı bilgiler doğrultusunda toplumun bu mücadelesinde destek olarak kolaylaştırmak yerine daha fazla zorlaştırdığına vurgu yapmaktadır.

'Çok güçlü bir kadımsın, onun için ne kadar zorluk gördüm ama hala ayakta duruyorum, çünkü ben insanlardan hiç bir şey beklemiyorum, Allahtan bekliyorum. Kendi kendimi çok tebrik ediyorum, gurur duyuyorum, çünkü o kadar zorluk yaşadım, hala ayakta duruyorum, çalışıyorum. Aslında ben

savaştan geldim, ben burada başka savaş gördüm. Hayatla ve insanlarla savaş.’ En azından bize insan olarak bakın.’ (Ayşe ile görüşme, 2019).

Suriye’ de yaşam alanları, çevreleri, toplumdaki sıfatları olan insanların savaş döneminde bunların hepsinden vazgeçmek zorunda kalarak, yeni biri olma mücadelesi özellikle zorlu bir süreçtir. İnsanlar alışkanlıklarından ve sevdiklerinden çok az bir kısmını sonraki hayatlarına taşımaktadırlar. Katılımcılardan Betül, Türk toplumunun gelenek ve toplumsal yapısının yakın olması sebebiyle Türk toplumu ile benzerlikler gösterdiğini vurgulamaktadır. Türk toplumunun özelliklerinden ve aile yapısından söz edildiğinde, benzer durumlar yaşandığını ve dini açıdan da Avrupa ülkelerindeki insanlardan daha farklı bir tutum sergilendiğine vurgu yapmaktadır. Toplumsal çerçeveden bakıldığında göçmenlerin kendilerine benzer bir düzen içerisinde yer edinme çabası içinde olduklarından söz edilmektedir.

‘Ben Suriye’de her şeyi bıraktım zaten, arkadaşlarım, okulum, ailem hatta ve burada her şeye yeniden başladım gibi. En önemli şey dil öğrenmek başka insanları anlamak için ve hayata devam etmek için en önemli şey dil. Türkiye Suriye sınır olduğu için biraz yakın bir ülke, Avrupa gibi değil.’ (Betül ile görüşme, 2019).

Göçmenlerin göç ettikleri toplum içerisinde sürekli kötü ve sıkıntılı dönemlerden geçmeleri dışında kişilerin anlatımları da dikkate alınarak kabul gördükleri ve arkadaş edindikleri ortamlar da söz konusu olmuştur. Arkadaş edindikleri ortamlar genellikle küçük yaş gruplarından veya üniversite düzeyinden arkadaş ortamları olarak belirlenmiştir. Toplum içerisinde bu göç durumlarını daha anlayışla karşılayan ve ılımlı yaklaşımları olan kişilerin varlığından söz etmek mümkündür. Katılımcılardan Betül, bu süreçte arkadaş edindiğine vurgu yapmaktadır.

‘Her şey çok farklı ama birkaç tane Türk arkadaşlarım iyi yani, Türk arkadaşlar olduğu için onlarla aynı evde yaşadım biraz daha kolay hissettim.’ (Betül ile görüşme, 2019).

Toplumun en büyük desteği, devlet bünyesinde toplanan ve yardım ödenekleri olarak ayrılan maddi destekler olarak görülebilmektedir. Sosyal hakların verilmesi konusunda çalışan gönüllü kişiler de birebir olarak manevi veya maddi destekte bulunmasalar bile dolaylı olarak göçmenlerin yardımına katkı sağlamaktadır.

4.3.1.3 Kendi Irkıyla Dayanışma

Göçmenler kendi içlerinde anlaştıkları ve anlaşamadıkları durumlar yaşamaktadırlar. Savaş döneminin farklı insan psikolojinin etkisiyle yoğun toplumsal baskıya maruz kalan bireyler birbirlerini sömürebilecek bir tutum sergilerken, destek olacakları anlar da yaşamaktadırlar. Araştırma bulgularına bakıldığında, katılımcılar kendi göçmen grupları veya ırkları ile aralarında yoğun bir dayanışma olduğunu vurgu yapmamışlardır. Dayanışmanın, birlikte güçlenmenin ve desteğin önemli olduğu süreçlerden geçen göçmenler kendi ırkları arasında destek ve yardımlaşma anlamında yeteri kadar beklentileri karşılamamaktadırlar. Katılımcılardan Betül ile yapılan görüşme sırasında, göçmenler için yapılan toplantılarda ve etkinliklerde gönüllü katılımcı olmak istediğine vurgu yapmıştır.

'Benim en sevdiğim iş göçmenlerle olmayı çok seviyorum, daha güçlü olmak için, onlar nasıl daha güçlü yaşayabilirler, bunlarla ilgili çalışmak istiyorum derneklerde.' (Betül ile görüşme, 2019).

SONUÇ

Araştırma verileri incelendiğinde kadın göçmenlerin göç kararı alma aşamasından başlayarak göç süreçlerine, göç sırasında yaşadıkları zorluklardan zorluklarla baş etme yollarına kadar pek çok aşamayla ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular ele alındığında kadın göçmenlerin sorunlarından yola çıkılarak genel anlamda göçmenlerin sorunlarına ve bu süreçte yaşamlarında karşılaştıkları sorunlara değinilmiştir. Elde edilen bulgular genellikle savaş sebebiyle göç etmelerinden kaynaklanan yaşanmış anekdotlara değinerek çarpıcı sonuçlar vermektedir.

Göç öncesinde yaşamları diğer ülkelerdeki gibi rutin seyreden göçmen kadınlar okullarına, işlerine giden, ailelerinin geçimiyle ve günlük ihtiyaçlarıyla ilgilenen bir hayat yaşadıklarını anlatmaktadırlar. Bu süreci 'normal herkes gibi yaşıyorduk' olarak tanımlayan kadın göçmenler, zamanla hayatlarındaki değişimleri kontrol edememeye başlamaktadırlar. Göç sürecinde yoğun olarak önceki yaşamlarına özlem duyduklarını belirterek, birçok katılımcının göç etme fikrinden memnun olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Devlet memuru, öğretmen, sağlık görevlisi gibi birçok meslek grubundan kişilerin göç ettikleri dönemde orta halli ekonomik düzeye sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. İçinde buldukları durumdan memnun olmayan kadınlar kendi ülkelerindeki özlük haklarına ve yaşam koşullarına özlem duymaktadır. Savaş öncesi dönemde yaşamlarının ve sosyal hayatlarının izlerini göç sırasındaki ve sonrasındaki dönemde de yaşamaktadırlar. Evlerinden ve okullarından ayrılmak zorunda kalan kadın göçmenlerin bu göç sebebiyle kendileriyle ilgili planlarında da aksamalar ve değişimler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların göç nedenleri incelendiğinde bu başlık altında toplanan bulgular kod ve anekdotlar göçün genel nedeninin savaş olduğunu fakat bu savaş sürecinde özel nedenlerin ve kişisel yaşanmışlıkların daha baskın nedenler oluşturduklarından söz etmektedirler. Kadın göçmenler kendi kişisel sebepleri sorulduğunda çarpıcı yaşanmışlıklarla bilgiler aktarmıştır. Bu kişisel göç sebepleri aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir;

- İşinden atılmak,
- Evinden dışarı çıkamamak,
- Yaşam alanlarında sivil hayatı etkileyen savaş sebepleri,
- Yakın çevrede tanık olunan ölüm ve yaralanma vakaları,

- Kıtık ve açlık,
- Elektrik ve su gibi temel ihtiyaçların olmaması,
- Kadın göçmenlerin kocalarının savaşta ölmesi,
- Aile bireylerinden birinin (çocuk, anne, vs.) savaşta ölmesi,
- Eğitim hayatlarının devam edememesi.

Katılımcıların göç sebepleri kişisel olarak görüşlerinden yola çıkılarak sonuca ulaştırılmış olsa da bu sebeplerle göç etmiş göçmenlerin genelinde yaşadığı sorunlar benzer özellikler taşımaktadır.

İkinci tema kapsamında incelenen göçmen kadınların göç etme sürecinde karşılaştıkları zorluklar incelendiğinde göç sırasında aile yaşamlarının etkilenmesi, yeni yaşama entegre olma süreçleri, toplumsal baskı ve psikolojik şiddetin etkileri ele alınmıştır. Bu kapsamda kadın göçmenlerin yaşadıkları zorluklar en fazla toplumsal süreçte yaşananlardır. Ortaya çıkan kodlar genellikle hükümetler, devlet politikaları, savaş kodları ile ilgilidir. Ortaya çıkan anekdotlar genellikle yaşanmış örnek olaylarla ilgilidir. Kadın göçmenler göç sürecinde ailelerinin etkisinde kalmışlardır. Aileleriyle birlikte göç eden kadınlar çocuklarının geleceği ve ilerleyen dönemlerdeki yaşamlarından endişe etmeleri sebebiyle göç etmek istemişlerdir. Yalnız olan kadın göçmenler anne ve babalarının teşvik etmesiyle kendilerine yeni bir hayat kurabilmek için göç etmişlerdir. Savaştan aileleri ve sosyal yaşamları etkilenen kadın göçmenler sevdiklerini farklı ülkelerde veya kendi ülkelerinde bırakarak yaşamlarına yön vermeye çalışmaktadır. Kadın göçmenlerin göç ederken aile bireylerinin farklı ülkelerde olması onların da bu anlamda seçeneklerinin olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle kadınların aileleri ile birlikte göç ettikleri ve bu süreçte çocuklarının gelecekleri için eğitim haklarının olmasını istedikleri sonuçlarına ulaşılmaktadır. Aile bireylerinden kayıplar yaşayan kadınlar, göç etmelerindeki en büyük sebebin kendileri ve aileleri için güvenlik ihtiyacı olduğunu vurgulamaktadır.

Yeni yaşamlarına entegre olmaya çalışan kadın göçmenler savaş bittikten sonra ülkelerine dönmek istediklerini belirtirken, katılımcıların bir kısmı artık kurulu düzenlerinin olduğu yeri bırakıp geri dönmek istemediklerini dile getirmişlerdir. Suriyeli kadın göçmenler arasında çoğunluğunun yaşam koşullarına tamamiyle entegre olduktan sonra geri dönmek istemedikleri dikkat çekici sonuçlardan biridir. Yeni yaşama entegre olma sürecinde en dikkat çekici sonuç kişilerin dil öğrenme konusunda yaşadıkları zorluklardır. Entegrasyon sürecinde yaşanan zorluklar neticesinde ortaya çıkan sonuçlar şu şekilde sıralanabilmektedir;

- Toplumsal baskı,
- Psikolojik şiddet,
- Dil öğrenme problemi,
- Barınma problemi,
- İş ve geçim problemi,
- Memleket özlemi,
- Güvenlik problemi,
- Devlet desteği ve temel haklarının olmaması.

Kadın göçmenler toplumda kendilerini kabul ettirme konusunda zorluk yaşamaktadırlar ve bunun en büyük nedeni olarak dil sorunu yaşadıklarını anlatmaktadırlar. Göçmenlerin entegrasyon sürecinde, dil problemlerini aşabilmeleri zaman almaktadır. Bu süreçte okula başlayan öğrencileri okullarda daha iyi Türkçe konuşmayı öğrenmektedir. Göç sürecinde zorlu yolculuklar yapan kadın göçmenler yasal olmayan yollarla gelmeleri sebebiyle vatandaşlık haklarının hemen elde edilmemesinden kaynaklanan sorunlar da yaşamaktadırlar.

Kadın göçmenlerin toplumda kabul görmemesi, toplu taşımalarda, iş aramada, hastanelerde, ev tutma gibi her etkileşim alanında ortaya çıkmaktadır. Bu kabul görmeme durumu beraberinde toplumsal baskıyı ve psikolojik şiddeti getirmektedir. Arapça konuşan kadınların özellikle toplumdan dışlandıkları ve toplu taşımalarda, alışveriş alanlarında istenmediklerine dair anekdotlar ortaya çıkmıştır. En büyük problemlerden birisi de kadın göçmenlerin ve ailelerinin barınma sorunları olarak ortaya çıkmıştır. Hangi meslek grubunda olduğuna bakılmaksızın Suriyeli göçmenlerin ev sahipleri tarafından dışlandığı ve ev verilmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Barınma ihtiyaçlarının karşılanması için göçmenler toplu ödemeler yapmaya teşvik edilmekte ve ev fiyatları yükseltilmektedir. Göçmenlere hükümet tarafından sağlanan haklar, vatandaşlık hakkı, sağlık hakkı, oy kullanma hakkı gibi birçok hak yerel halkın toplumsal baskıyı ve psikolojik şiddeti arttırmasını tetiklemektedir. Bu süreçte çıkan gazete haberleri, artan suç oranları göçmenlerin toplumdan dışlanmasına sebep olmaktadır.

Suriyeli kadınların göç etme süreçlerinde yaşadıkları zorlukların psikolojik olarak üstesinden gelebilmeleri için profesyonel bir destek almadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Aldıkları destekler devlet tarafından sağlanmakta olup, sağlık, belirli kriterlerde vatandaşlık, eğitim gibi hakları kapsamaktadır. Bu süreçte aldıkları hakların ve yardımların devlet tarafından veya vergilerle değil de, Avrupa ülkeleri ve yardım fonları ile sağlandığını düşünen göçmenler de bulunmaktadır. Elde edilen

bulgulara göre kadın göçmenler zorlukların üstesinden gelebilmek için kendi ırkından ve hemşerilerinden yardım almak veya paylaşımlarda bulunmak gibi bir girişimde bulunmamışlardır. Toplumsal anlamda komşularından veya bazı yakın arkadaşlık kurdukları çevrelerden destek gören kadın göçmenler bu sayede sorunlarının üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar.

Kadın göçmenlerin anekdotlarından, entegrasyon süreçlerinde en fazla toplumsal durumlardan şikayetçi oldukları ortaya çıkmaktadır. Savaş bittikten sonra kendi hayatlarına yön vereceklerine dair yeni planlamalar yapacakları sonuçlarına ulaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ADIGÜZEL Yusuf, **Göç Sosyolojisi**, 3.Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, Ankara, 2016.

AKKAYAN Taylan, **Göç ve Değişme**, İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul,1979.

ALKAN M.Nail, **Avrupa'da Sınırlar**, Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Araştırma Dizisi No:15, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2002.

ALKAN M.Nail, **Avrupa Birliğinin Genişleme Süreci ve Sonrası, Avrupa Birliği Üzerine Notlar**, Nobel Yayınları, Ankara, 2005.

ARSLANTÜRK Zeki ve AMMAN Tayfun, **Sosyoloji: Kavramlar, Kurumlar, Süreçler, Teoriler**, 7. Baskı İstanbul: Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2011.

BMMYK, **Dünya Mültecilerinin Durumu: Bir İnsanlık Sorunu**, Ed. Jeff Crisp, Oxford University Yayınları,1997.

CASTLES Stephen ve MİLLER Mark J, **Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, Çev. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

EKŞİ Nuray, **Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Konular**, Beta Yayınları, İstanbul, 2012.

ERDOĞAN M. Murat, **Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum**, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara,2014.

ERDOĞAN M. Murat, **Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.

ERJEM Yaşar, **Mersin'de Göç, Kentleşme ve Sosyal Problemler**, Mersin Valiliği Yayınları, Mersin, 2009.

HECKMANN Friedrich, **Integration von Migranten: 1**. Wiesbaden: Springer VS, 2015.

İÇDUYGU Ahmet, **Türkiye'de Düzensiz Göç**, Ankara, 2012.

KALE Başak, **Zorunlu Göçün 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu Üzerindeki Etkileri, Türkiye'nin Göç Tarihi - 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler**, Ed. M. Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.

KARPAT Kemal, **Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.

KARASAR Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Nobel Yayım Dağıtım, Ankara,2013.

KARTAL Bilhan, **Sığınmacı Statüsünün Dönüşümü ve Entegrasyon, Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği**, Ed. Bilhan Kartal ve Ural Manço. 1. Londra: Transnational Press London, 2018.

KAYA İbrahim ve YILMAZ Esra, **Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu: Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri**, Seta Yayınları 55, İstanbul, 2015.

KAYA Mahmut, **Komşuda Misafirlik: Suriyeli Sığınmacılarca Kurulmuş Mülteci Derneklerinin Perspektifinden Türkiye'de Yaşamak**, The Journal of Academic Social Science Studies, Şanlıurfa, 2015.

KAYGALAK Sevilay, **Kentin Mültecileri: Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme**, Dipnot Yayınları, Ankara, 2009.

KÖSE Osman, **Geçmişten Günümüze Göç II**, Canik Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun, 2017.

MARSHALL Gordon, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2003.

ÖZDAL Barış, **Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye**, Dora Yayınları, Bursa, 2018.

ÖZBEK Dolunay, **Mültecilerin Denizde Korunması, İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği**, Ankara, 2011.

PEKER Bülent ve SANCAR Mithat, **Mülteciler ve İltica Hakkı-Yaşamın Kıyısındakilere Hoş Geldin Diyebilmek**, İnsan Hakları Derneği İktisadi İşletmesi Yayınları, Ankara 2001.

RAVENSTEIN E.G., **The Laws of Migration, Journal of the Royal Statistical Society**, 1885 and 1889.

SARAYDIN Gökçe, **Kadın Mülteciler, Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu Bildiriler**, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları:12, İstanbul, 2007.

TARHANLI Turgut, **Sığınmacı, Mülteci ve Göç Konularına İlişkin Türkiye'deki Yargı Kararları Konusunda Hukuki Bir Değerlendirme**, BMMYK ve Boğaziçi Üniversitesi Vakfı, Ankara, 2000.

TARHANLI Turgut, **Öneriler ve Tartışmalar Türk Mülteci Hukuku ve Uygulamadaki Gelişmeler**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2004.

YILDIRIM Ali ve ŞİMŞEK Hasan, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

YILMAZ Halim, *Mülteci Kadınlar ve Uluslararası Koruma, Türkiye'deki Geçici Sığınmacı Kadın ve Çocukların Psikososyal Durumlarının Tespiti ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri*, Mazlumder, Ankara, 2005.

YILMAZ Halim, *Türkiye'de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar, Öneriler*, Mazlumder, Ankara, 2013.

MAKALELER

AKKAYA A. Mülteci Kadınlar ve Sığınmacı Kadınlar, *Toplum ve Hukuk Dergisi*, 2 (4), İstanbul, 2002.

BARIN Hilal, "Türkiye'deki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1, Gaziantep, 2014.

BAŞARAN Fatma, "Türkiye'de Beyin Göçü Sorunu", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih, *Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, Cilt: 10, Ankara, 1972.

ÇAĞLAYAN Savaş, "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkileri", *Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:17, Muğla, 2006.

ÇETİN İhsan, "Suriyeli Mültecilerin İşgücüne Katılım ve Entegrasyon: Adana ve Mersin Örneği", *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt. 15, Sayı. 5, Adana-Mersin, 2016.

DEMİR R. OKŞAR Y., "Suriyeli Öğrencilerin Din Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar: Kilis ili Örneği", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(1) , Kilis, 2018.

TOPAL Hamdi, "Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi II*, İstanbul, 2015.

YILDIZ Özkan, "Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 16 Sayı: 1, Şanlıurfa, 2013.

TEZLER

ATAMAN Zeynep Pelin, Devletler Hukukunda Mültecilerin Hukuki Statüsü, İstanbul, 2002, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

BUZ Sema, Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara, Ankara, 2006, **(Yayımlanmamış Doktora Tezi)**.

GÜNER Cemil, Türkiye'de Mültecilerin Temel Hak ve Özgürlükleri, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, 2005, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

NAZ Yasemin, Türkiye'nin Uluslar Arası Göç Politikası Ve Uluslar Arası Göçün Türkiye'deki Güncel Sorunları, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2015, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

YILDIZ Fatma, Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Sorunları ve Entegrasyon Süreçleri: Mersin Örneği, İstanbul, 2018, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

RAPORLAR

AFAD, **Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar Saha Araştırması Sonuçları**, Ankara, 2014.

AFAD, **Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentileri**, 2017.

AFAD, **Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, Saha Araştırması Sonuçları**, https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf, 2013.

AKÇADAĞ Emine, **Yasa Dışı Göç ve Türkiye, Bilge Adamlar Kurulu Raporu**, İstanbul, 2012.

BMMYK, **Küresel Eğilimler Raporu**, 2016.

Coşkun Taştan, **Uluslararası Kitleli Göçler ve Türkiye'deki Suriyeliler, I. Uluslararası Göç ve Güvenlik Konferansı Sonuç Raporu**, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 11-13 Kasım 2016.

Diaspora Araştırmaları Merkezi, **Avrupa'da Göç ve Mülteci Olgusu**, http://diam.sakarya.edu.tr/sites/diam.sakarya.edu.tr/file/Goc_raporu_Ocak_2016.pdf Sakarya, 2016.

TDK, Büyük Türkçe Sözlük, **Entegrasyon**, 26 Eylül 2006, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59d8f6d65366d9.09147472 (7 Ekim 2017).

TDK Büyük Türkçe Sözlük, **Göç**, 26 Eylül 2006, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GT.S.595e50da6ee775.99606129, (6 Temmuz 2017).

İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, **Türkiye'de Kutuplaşmanın Boyutları Araştırması**, <https://goc.bilgi.edu.tr/media/uploads/2018/02/05/bilgi-goc-merkezi-kutuplasmanin-boyutlari-2017-sunum.pdf>. 2018. (2 Nisan 2018).

"Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacı Kadınlar", Mazlumder Kadın Çalışmaları Grubu, Mayıs, 2014.

Kazım Özdamar, **Örnekleme Yöntemleri, SPSS ile Biyoistatistik**, 4. Baskı, Eskişehir, 2001.

Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu, Türk Tabipler Birliği Yayınları, <https://www.tbb.org.tr/kutuphane/siginmacirpr.pdf>, Ankara, Ocak 2014.

1951 Cenevre Konvansiyonu, 1. Madde,

<http://www.multeci.org.tr/wpcontent/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>, (13 Ekim 2017).

T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma Yönetmeliği, http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf. 2014, (22 Nisan 2018).

T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, "Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler", http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik. 2018. (5 Nisan 2019).

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, "Türkiye'de Geçici Koruma Statüsündeki Suriye Vatandaşlarına Yönelik Sosyal Uyum ve Psikososyal Destek Çalışmaları Koordinasyon ve Planlama Çalıştayı," 2016. (1 Mart 2019).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkiye ve Göç Yönetimi, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:4, Ankara, 2013.

TÜİK, Ülkelere Göre Yurtdışından Gelen Göç, http://www.tuik.gov.tr/PrelististikTablo.do?istab_id=167, 2000. (Erişim Tarihi: 22 Eylül 2018).

YÖK, Özel Öğrenci, Sayı B.30.0.EÖB-302.01.03-5737, Eylül 2012.

GAZETELER

Resmî gazete, 28615, 11 Nisan 2013.

Ertuğrul Özkök, "Arkadaş misafirsen misafirliğini bil", **Hürriyet Gazetesi**, 27 Temmuz 2012.

<http://www.hurriyet.com.tr/arkadas-misafirsen-misafirliğini-bil-21077508>

"Evimize Bomba Düşse Kurtuluşumuz Olurdu", **Evrensel Haber**, 6 Eylül 2014.

<https://www.evrensel.net/haber/91371/evimize-bomba-dusse-kurtulusumuz-olurdu>

Kamplardaki Kadın Ticareti, **Cumhuriyet Gazetesi**, 17 Ocak 2015.

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/188373/Kamplardaki_kadin_ticareti.html#

"Katalogdan Kuma Seçiliyor" **Cumhuriyet Gazetesi**, 18 Ocak 2015.

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/189033/Katalogdan_kuma_seciliyor.html#

"Tepkiler Kocaya Değil Kime?" **Gaziantep Güneş Gazetesi**, 21 Ağustos 2014.

<http://gaziantepgunes.com/mobile/haberdetay.asp?id=35667>

“Cesedi Kıyıya Vuran Çocuğun Acı Hikâyesi”, **Haber Türk Gazetesi**, 03 Eylül 2015.
<https://www.haberturk.com/gundem/haber/1123864-cesedi-kiiyia-vuran-cocuğun-aci-hikayesi>

“Kıyıya Vuran Küçük Çocuk”, **CNN Türk**, 3 Eylül 2015.
<https://www.cnnturk.com/guncel/kiiyia-vuran-cocuk-fotografini-ceken-muhabir-cnn-turke-konustu>

Mülteci akını, **TRT Haber**, 21 Haziran 2018.
<https://www.trthaber.com/haber/dunya/ab-multeci-akini-konusunda-cozum-ariyor-371054.html>.

Türkiye Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi, **Göç/Göçmen Bülteni**, 21 Mart 2018.

KOÇ Esra, “Mülteci, Sığınmacı, Göçmen Nedir?” **Bianet Haber**, 2001.

TÜRKİYE' DE YAŞAYAN SURIYELİ KADIN GÖÇMENLERİN ENTEGRASYON SÜRECİ: KÜÇÜKÇEKMECE İLÇESİ ÖRNEĞİ

Sayın katılımcı;

Bu davet mektubu, Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadın göçmenlerin göç ettikten sonraki uyum süreçlerini belirlemek amacıyla yürütülen araştırmaya katılımınız için yazılmıştır.

Bu çalışmada, Türkiye'ye iç savaş sebebiyle göç eden Suriyeli kadın göçmenlerin yaşadıkları zorluklar, zorluklarla baş etme yolları ve göç sonrası yeni yaşamlarına uyum sürecini ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Bu açıdan, kadın göçmenler için bu anlamda farkındalık sağlanması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve sosyal hayata katılmasına dikkat çekmek amacıyla yapılan bu araştırma oldukça önemlidir. Ülkemizde alanda yapılan literatür taraması kapsamında ilgili konunun genişletilerek ele alınması, yapılan çalışmaların desteklenmesi ve farklı bir bakış açısı getirilebilmesi amaçlanmıştır.

Bu kapsamda tarafınızla gerçekleştirilecek sohbet yaklaşık 30-40 dk arasında olup, aşağıda yer verilen sorular, sohbetin içeriğini oluşturacaktır.

Yaş (.....) Meslek (.....) Göç Etme Yılı (.....)

Eğitim Düzeyi (.....) Medeni Durum (.....)

Göç Ederken Kullanılan Ulaşım Yolu (.....)

Çocuk Sayısı (.....)

- 1) Suriye'den Türkiye'ye göç etme nedeniniz nedir?
- 2) Suriye'de iç savaş başlamadan önce günlük yaşantınız nasıldı?
- 3) Suriye de iç savaş başladıktan sonra bir kadın olarak yaşantınızda neler değişti? Yaşadığınız zorluklar nelerdir?
- 4) Kadın kimliğinizle göç sırasında ve sonrasında yaşadığınız zorluklar nelerdir? Bu zorluklar karşısında ne yaptınız?
- 5) Peki, bir kadın olarak şuan ki yaşantınızın iyileşmesine yönelik önerileriniz nelerdir?
- 6) Gelecek günlerden beklentileriniz, hayalleriniz nelerdir?

- 7) Gelecekte ne yapmak istersiniz? Avrupa'ya mı gitmek, burada mı kalmak veya Suriye'ye dönmek istersiniz?
- 8) Göç ettikten sonra Türkiye'ye alışabildiniz mi? Alışma sürecinde neler yaşadınız?

Görüşmede, kimlik bilgileriniz sorgulanmayacak olup, bilimsel bilgi üretme amacıyla toplanan verilere ilişkin yanıtlarınız tamamen gizli tutularak, yalnızca araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Ancak etik kurullar ve resmi makamlar, gerekli hallerde bu verilere ulaşabilecektir. Çalışmaya katkı verme sadece gönüllülük esasına dayalı olup, katılmayı reddetme veya herhangi bir nedenle görüşmeyi sonlandırma hakkına sahiptir. Tarafınıza yöneltilecek sorularda önem arz eden sizin görüşlerinizdir, soruların doğru/yanlış yanıtı yoktur. Çalışmaya katılımınız için, herhangi bir ödeme yapılmayacaktır.

Yanıtlarınızdaki samimiyet ve değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, aşağıdaki açıklamaya istinaden çalışmaya katılmayı kabul ettiğinizi beyan etmenizi rica ederim.

Araştırmacı

Baran ATEŞ

İstanbul Gelişim Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkileri Bölümü

Yüksek Lisans Öğrencisi

baran_62@windowslive.com

**TÜRKİYE' DE YAŞAYAN SURİYELİ KADIN GÖÇMENLERİN
ENTEGRASYON SÜRECİ: KÜÇÜKÇEKMECE İLÇESİ ÖRNEĞİ**

Çalışma kapsamında şahsıma yöneltilen soruları cevaplamayı ve ses kaydımın alınmasını hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın, kendi rızamla gönüllü olarak kabul ediyorum. Tüm açıklamaları okudum, araştırmacı tarafından yazılı ve sözlü olarak bilgilendirildim. Görüşmeyi gerekçeli/gerekçesiz olarak veya kendi isteğimle sonlandırabileceğimi ve çalışmadan çekilebileceğimi biliyorum. Paylaştığım bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasına ve yayımlanmasına izin veriyorum.

...../...../2019

Ad-Soyad:

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Baran ATEŞ
Doğum Yeri ve Tarihi : Bakırköy/İST. 29/07/1993
Yabancı Dili : İngilizce

İletişim Bilgileri

Telefon : 0530-383-59-62
E-posta : baran_62@windowslive.com

Eğitim Durumu

Lise :Bağlar Lisesi (2011)
Lisans :İstanbul Gelişim Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü (2016)
Yüksek Lisans :İstanbul Gelişim Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü (2019)
Çalıştığı Kurum ve Yıl :Basel Kim. Md. Ve İlaç San. Tic. A.Ş. Tıbbi Tanıtım Temsilcisi (2019)